

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Інститут Навчально-науковий інститут економіки і управління
Кафедра економіки і права

«До захисту в ЕК»

Директор інституту

_____ Олег ШЕРЕМЕТ
(підпис) (ім'я та прізвище)

« ____ » _____ 2025 р.

«До захисту допущено»

В. о. завідувача кафедри

_____ Юлія ЛЕВЧЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

« ____ » _____ 2025 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА**

зі спеціальності 051 «Економіка»
(код та назва спеціальності)

освітньо-професійної програми «Економіка підприємства»

на тему: «Оцінка та підвищення рівня економічної безпеки підприємства».

Виконав здобувач 4 курсу групи ЕП-4-1

_____ Чуменко Микита Валерійович
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

_____ (підпис)

Керівник Данкевич Андрій Євгенович
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

_____ (підпис)

Рецензент Михайло АРИЧ
(ім'я та прізвище)

_____ (підпис)

Я як здобувач(ка) Національного університету харчових технологій розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я не надавав(-ла) і не одержував(-ла) недозволеної допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувач (-ка) _____
(підпис)

Київ – 2025 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут Навчально-науковий інститут Економіки і управління
Кафедра Економіки і права
Освітній ступінь Бакалавр
Спеціальність 051 «Економіка»
(шифр і назва)
Освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»
(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. Завідувач кафедри економіки і права
Юлія ЛЕВЧЕНКО
«01» листопада 2024 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Чуменко Микола Валерійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Оцінка та підвищення рівня економічної безпеки підприємства»
керівник роботи Данкевич Андрій Євгенович, д.е.н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «01» листопада 2024 року № 928-КС

2. Строк подання здобувачем роботи 02 червня 2025 року,

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативні акти України, монографії, посібники, підручники, наукові статті відповідно до обраної теми, фінансова та звітність за 2022-2024 роки ТОВ «ПрАТ «Обухівський молокозавод»», мережа Інтернет.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Розділ

1. Теоретико-методичні засади оцінки рівня економічної безпеки підприємств. 1.1. Сутність та зміст економічної безпеки підприємства. 1.2. Формування економічної безпеки підприємства. 1.3. Методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємства. Розділ 2. Аналіз господарської діяльності та оцінка рівня економічної безпеки ПрАТ «Обухівський молокозавод». 2.1. Загальна характеристика функціонування підприємства. 2.2. Оцінка та аналіз ефективності господарської діяльності підприємства. 2.3. Аналіз трудових ресурсів підприємства. 2.4. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства. Розділ 3. Шляхи та напрями підвищення рівня економічної безпеки ПрАТ «Обухівський молокозавод». 3.1. Напрями підвищення рівня економічної безпеки підприємства. Введення нового програмного забезпечення PowerSim. 3.3. Вплив запропонованого заходу на основні показники діяльності підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу

презентація

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 01 листопада 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Розроблення та затвердження плану роботи керівником	01.03.2025 р.	виконано
2	Написання розділу 1	15.04.2025 р.	виконано
3	Робота над розділом 2	12.05.2025 р.	виконано
4	Підготовка розділу 3	25.05.2025 р.	виконано
5	Остаточне оформлення роботи. Формування висновків і пропозицій, проекту доповіді, презентації. Погодження з керівником кваліфікаційної роботи	до 02.06.2025 р.	виконано
6	Попередній захист кваліфікаційної роботи	27.05.2025 р.	виконано
7	Проходження перевірки на антиплагіат	до 08.06.2025 р.	виконано
8	Подання завершеної роботи на розгляд завідувачу кафедри	02.06.2025 р.	виконано
9	Отримання зовнішньої рецензії, оформлення необхідних документів для захисту	до 08.06.2025 р.	виконано
10	Захист кваліфікаційної роботи	__16.06.2025 р.	виконано

Здобувач

(підпис)

Чуменко М.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Данкевич А.С.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

На здобуття освітнього ступеня «бакалавр» зі спеціальності 051 «Економіка» освітньо-професійної програми «Економіка підприємства» Чуменко Микола Валерійович на тему: «Оцінка та підвищення рівня економічної безпеки підприємства».

Національний університет харчових технологій НУХТ, Київ, 2025 р.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

Узагальнено теоретичні підходи до визначення сутності та складових економічної безпеки підприємства. Висвітлено важливість, цілі, завдання, фактори впливу та основні вимоги до формування економічної безпеки підприємства. Детально розроблено алгоритм до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства.

Комплексно проаналізовано стан та динаміку показників господарської діяльності та визначено рівень економічної безпеки ПрАТ «Обухівський молокозавод». Проведено оцінку рівня економічної безпеки ПрАТ «Обухівський молокозавод» та його основних конкурентів» та оцінено ризики, що загрожують економічній безпеці досліджуваного підприємства»

Особливу увагу приділено напрямам підвищення рівня економічної безпеки ПрАТ «Обухівський молокозавод». Запропоновано та обґрунтовано введення нового програмного забезпечення PowerSim та оцінено його вплив на основні показники діяльності підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, формування економічної безпеки підприємства, ефективності діяльності, зовнішнє середовище, внутрішнє середовище, інтегральний показник.

ABSTRACT

Bachelor's Thesis in Specialty 051 «Economics»

Educational and Professional Program «Enterprise Economics»

Author: Mykola Chumenko

National University of Food Technologies (NUFT), Kyiv, 2025

The qualification thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references, and appendices.

Theoretical approaches to defining the essence and components of enterprise economic security are summarized. The importance, goals, objectives, influencing factors, and key requirements for forming economic security at the enterprise level are highlighted. A detailed algorithm for assessing the level of economic security of an enterprise is developed.

A comprehensive analysis of the state and dynamics of economic performance indicators is carried out, and the level of economic security of PJSC «Obukhiv Dairy Plant» is determined. The study includes an assessment of the economic security level of PJSC «Obukhiv Dairy Plant» and its main competitors, along with an evaluation of the risks threatening the enterprise's economic security.

Particular attention is given to the development of measures for improving the economic security level of PJSC «Obukhiv Dairy Plant». The introduction of new PowerSim software is proposed and substantiated, and its impact on the main performance indicators of the enterprise is assessed.

Keywords: economic security, enterprise economic security formation, performance efficiency, external environment, internal environment, integral indicator.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ.....	6
1.1. Сутність та зміст економічної безпеки підприємства.....	6
1.2. Формування економічної безпеки підприємства.....	15
1.3. Методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємства.....	24
Висновки до розділу 1.....	43
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОЦІНКА РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРАТ «ОБУХІВСЬКИЙ МОЛОКОЗАВОД».....	45
2.1. Загальна характеристика функціонування підприємства.....	45
2.2. Оцінка та аналіз ефективності господарської діяльності підприємства.....	51
2.3. Аналіз трудових ресурсів підприємства.....	68
2.4. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства.....	73
Висновки до розділу 2.....	82
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРАТ «ОБУХІВСЬКИЙ МОЛОКОЗАВОД».....	84
3.1. Напрями підвищення рівня економічної безпеки підприємства.....	84
3.2. Введення нового програмного забезпечення PowerSim.....	91
3.3. Вплив запропонованого заходу на основні показники діяльності підприємства.....	102
Висновки до розділу 3.....	104
ВИСНОВКИ.....	105
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	109
ДОДАТКИ.....	118

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Забезпечення сталого розвитку харчової промисловості як стратегічно важливого сектору національної економіки та гарантування продовольчої безпеки держави нерозривно пов'язані з необхідністю комплексного оцінювання та систематичного підвищення рівня економічної безпеки суб'єктів господарювання цієї галузі. Вирішення цієї багатоаспектної проблеми актуалізує потребу в розробці науково обґрунтованих підходів та дієвих інструментів, спрямованих на підвищення економічної ефективності функціонування підприємств та максимізацію синергетичного соціально-економічного ефекту від їхньої діяльності.

Дослідженню багатограних аспектів оцінки та підвищення рівня економічної безпеки на рівні підприємств присвятили свої наукові праці багато вітчизняних вчених. Зокрема, вагомий внесок у розробку цієї проблематики зробили такі вчені, як О. Ареф'єва, І. Білько, Т. Васильців, М. Войнаренко, В. Геєць, В. Духов, М. Єрмошенко, З. Живко, А. Зайнчковський, Т. Іванюта, Т. Кузенко, Т. Косянчук, І. Мігус, В. Микитенко, В. Мунтіян, В. Нижник, Л. Огарок, Г. Пастернак-Таранушенко, О. Полушкин, С. Покропивний, Н. Реверчук, А. Соснін, Т. Сухорукова, В. Шлемко та інші дослідники. Незважаючи на значущість досягнутих вітчизняною науковою думкою результатів, зберігається потреба у подальшому поглибленні теоретико-методичних засад та розробці прикладних рекомендацій.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є подальший розвиток теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій щодо оцінки та підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

Відповідно до поставленої мети в роботі поставлені для вирішення такі завдання:

– узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності «економічна безпека підприємства»;

- навести модель формування економічної безпеки підприємства;
- розробити методику визначення рівня економічної безпеки підприємства;
- запропонувати механізм формування економічної безпеки підприємства;
- обґрунтувати вплив факторів на економічну безпеку підприємства на основі методів нечіткої логіки та інституційного аналізу.

Об'єктом дослідження є підприємство молочної промисловості ПрАТ «Обухівський молокозавод».

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади оцінки та підвищення рівня економічної безпеки та обґрунтування методів протидії загрозам економічної безпеки підприємства.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та реалізації завдань, сформульованих у кваліфікаційній роботі, було застосовано наступні загальнонаукові методи дослідження: *метод наукового групування* використовувався на етапі збору, систематизації та аналітичної обробки емпіричного й фактологічного матеріалу; *методи індукції та дедукції* застосовувалися для формування гіпотез та обґрунтування теоретичних положень роботи, *методи деталізації, аналізу, синтезу та наукового порівняння* у процесі концептуалізації досліджуваної проблематики, зокрема для визначення ключових понять, уточнення їх сутнісних характеристик та ідентифікації взаємозв'язків у межах концептуально-категоріального апарату економічної науки; *методи економіко-статистичного та багатфакторного аналізу* застосовувалися для проведення оцінки ступеня впливу різноманітних економічних індикаторів на процес формування та рівень економічної безпеки суб'єктів господарювання; *графічний метод* – для візуалізації та наочної інтерпретації основних результатів, отриманих у ході дослідження; *метод зіставлення* було використано для здійснення порівняльної оцінки та визначення рівня економічної безпеки підприємства.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України, офіційні дані Державної служби статистики України, статистична та бухгалтерська звітність досліджуваного підприємства. У роботі використовувались монографічна і довідкова література, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали періодичних видань.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в обґрунтуванні практичних рекомендацій оцінки та підвищення рівня економічної безпеки підприємства, що включає фінансові показники господарської діяльності.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який налічує 82 найменування та додатків. Робота викладена на 109 сторінках комп'ютерного тексту (без списку використаних джерел та додатків) містить 43 таблиці, 10 рисунків та 12 формул.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність та зміст економічної безпеки підприємства

Функціонування суб'єктів господарювання в умовах сучасної ринкової економіки характеризується невизначеністю та динамічною зміною зовнішнього середовища. Це генерує загрози та ризики, такі як рецесійні явища у виробництві, прояви недобросовісної конкуренції, економічні злочини (включаючи шахрайство та корупцію), рейдерські атаки, недосконалість нормативно-правового поля, а також загальна криміналізація соціально-економічних відносин. Зазначені чинники об'єктивно зумовлюють нагальну потребу в розробці та імплементації ефективних стратегій забезпечення економічної безпеки підприємств. Важливими детермінантами, що суттєво впливають на рівень економічної безпеки, виступають: якість законодавчої бази, фіскальне навантаження, можливості виходу на міжнародні ринки, а також загальна інвестиційна привабливість галузі та національної економіки.

У сучасній економічній літературі представлено численні трактування категорії «економічна безпека підприємства», значна частина яких розроблена як універсальні підходи, що не завжди повною мірою враховують галузеву специфіку (див. Додаток А, табл. А.1). Аналітичний огляд наявних наукових джерел свідчить про відсутність уніфікованого, загальновизнаного тлумачення сутності економічної безпеки підприємства.

Так, Г.В. Козаченко та В.П. Пономарьов [71] пропонують розглядати економічну безпеку підприємства крізь призму гармонізації у часовому та просторовому вимірах економічних інтересів самого підприємства з інтересами стейкхолдерів зовнішнього середовища. Однак, такий підхід, на нашу думку, не повною мірою враховує аспект ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства як передумови його стійкості та

здатності адекватно реагувати на динамічні зміни внутрішнього та зовнішнього середовища.

О. Скорук [72] розглядає економічну безпеку підприємства у динамічному та статичному аспектах, що, на її думку, дозволяє реалізовувати його потенціал за визначеними складовими, превентивно запобігати виникненню загроз або нейтралізувати негативні чинники та забезпечувати цілеспрямований розвиток. У цьому трактуванні акцентується увага на реалізації потенціалу, проте недостатньо конкретизується спектр негативних чинників, що потребують нейтралізації.

Згідно з О.В. Рудницькою [65], економічна безпека підприємства інтерпретується як комплекс заходів, спрямованих на підвищення фінансової стійкості господарюючих суб'єктів в умовах ринкової економіки та захист їхніх комерційних інтересів від деструктивного впливу негативних ринкових процесів. Таке визначення, на наш погляд, надмірно акцентує увагу на фінансовій компоненті стійкості, залишаючи поза увагою інші не менш важливі складові економічної безпеки, такі як кадрова, інформаційна, техніко-технологічна та правова, які органічно пов'язані з реалізацією комерційних інтересів.

В. Ярочкін [73] пропонує розглядати економічну безпеку підприємства переважно через призму збереження комерційної таємниці. Такий підхід, безумовно, характеризується обмеженим фокусом на специфічному колі загроз, що звужує діапазон пошуку ефективних шляхів забезпечення комплексного захисту підприємства. Подальша еволюція наукової думки збагатила розуміння безпеки новими характеристиками. Наприклад, В. Шликов [74] трактує економічну безпеку підприємства як стан захищеності його життєво важливих інтересів від реальних і потенційних джерел небезпеки чи економічних загроз. Водночас, така інтерпретація може надмірно акцентувати адаптаційну функцію підприємства до середовища функціонування, потенційно обмежуючи проактивне бачення перспектив його розвитку. Тим не менш, розгляд економічної безпеки саме як стану

захищеності важливих інтересів підприємства від широкого спектра небезпек дозволяє охопити більшу кількість її аспектів, оскільки ці інтереси поширюються на кадровий потенціал, технологічну базу, інформаційні ресурси, капітал, прибутковість тощо.

А. Заїнчковський та Т. Іванюта [52] визначають економічну безпеку підприємства як такий стан господарюючого суб'єкта, за якого він здатний запобігати, послаблювати або захищатися від існуючих (чи ймовірних) небезпек, загроз та непередбачуваних обставин, забезпечуючи при цьому стабільну діяльність, ефективне використання наявних можливостей та поступальний розвиток в умовах конкуренції та ризику. Сильними сторонами даного тлумачення є акцент на превентивних заходах та забезпеченні розвитку.

Узагальнюючи дефініції поняття «економічна безпека підприємства», подані у Додатку А (табл. А.1), можна зробити висновок про суттєві розбіжності в трактуванні даної категорії та існування численних методологічних підходів до її визначення. Це зумовлено як різними науковим підґрунтям, так і розбіжностями у цільових орієнтирах дослідників, що відображається у багатовимірності цієї економічної категорії.

У наукових джерелах поняття економічної безпеки підприємства інтерпретується як:

- стан захищеності підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз;
- спроможність стабільно функціонувати і розвиватися;
- здатність забезпечувати ефективне використання ресурсів у динамічному ринковому середовищі;
- наявність потенціалу протидії ризикам та кризовим явищам.

З огляду на це, у табл. 1.1 систематизовано існуючі підходи до визначення змісту поняття «економічна безпека підприємства» шляхом виокремлення основних методологічних орієнтирів, які лежать в основі кожного з них.

Підходи до визначення терміну “економічна безпека підприємства”

№ п/п	Підходи	Змістовна характеристика підходів
1	2	3
1.	Захисний підхід	Основою даного підходу є захищеність підприємства або інтересів від небажаних загроз (внутрішніх чи зовнішніх, активних чи пасивних). У межах даного підходу виділяють два напрями: захищеність від небажаних змін (загроз); захищеність інтересів
2.	Стійкісний підхід	Характеризує здатність підприємства зберігати такі головні властивості, як стійкість і рівновага
3.	Еволюційний підхід	Полягає у визнанні факторів зміни навколишнього середовища як основної рушійної сили розвитку і зміни підприємства. Встановлюється тісний зв'язок між об'єктом і середовищем, причому об'єкт змінюється з метою виживання в умовах мінливого середовища, а середовище змінюється у зв'язку зі зміною об'єктів
4.	Процесний підхід	Акцентується увага на процесах, що зумовлюють зміну рівня економічної безпеки підприємства
5.	Діяльнісний підхід	Акцентує увагу на об'єктивній дійсності суб'єкта у певних умовах, що базується на активній взаємодії цього суб'єкта та умов його існування, якими він опанував у процесі власної самореалізації і здатен контролювати господарську діяльність підприємства
6.	Ресурсно-функціональний підхід	Передбачає найбільш ефективне використання наявних економічних ресурсів підприємства (основних засобів, оборотних коштів, персоналу тощо) із виокремленням певних функціональних складових
7.	Конкурентний підхід	Акцентується увага на наявності конкурентних переваг підприємства, виявленню і використанню сильних сторін підприємства
8.	Гармонізаційний підхід	Передбачає гармонізацію інтересів підприємства з інтересами зовнішнього середовища, що сприятиме нівелюванню впливу загроз стабільній діяльності підприємства
9.	Інформаційний підхід	Основою даного підходу є формування і використання інформації та заходи щодо її захисту стосовно внутрішнього і зовнішнього середовища
10.	Фінансовий підхід	Характеризує спроможність підприємства забезпечувати реалізацію своїх фінансових інтересів
11.	Економіко-правовий підхід	Полягає у протистоянні та захисті від різних видів економічних злочинів (корупція, шахрайство, фальсифікація, промислове шпигунство, крадіжки)
12.	Системний підхід	Передбачає гарантоване збереження рівноваги та стійкості, а також рівень захисту від різноманітних загроз
13.	Ситуаційний підхід	Основою даного підходу є адаптація підприємства до існуючих умов шляхом впливу конкретних обставин на безпеку підприємства в конкретний момент часу
14.	Узагальнюючий підхід	Врачування та узагальнення провідних ідей більшості підходів

Джерело: складено на основі [57, 68-73].

Слід зауважити, що на сучасному етапі розвитку економічної науки термін «економічна безпека підприємства» не має загальновизнаного формулювання.

Виходячи з узагальнення існуючих наукових підходів, під економічною безпекою підприємства доцільно розуміти систему заходів, спрямованих на забезпечення ефективного та раціонального використання ресурсного потенціалу з метою досягнення стійкості функціонування суб'єкта господарювання і здатності оперативно адаптуватися до трансформацій у внутрішньому та зовнішньому середовищі через мінімізацію ймовірності загроз.

До складу економічних ресурсів підприємства включаються такі компоненти: матеріальні активи, оборотні засоби, нематеріальні елементи, кадровий потенціал, фінансові ресурси та інформаційні потоки.

Поняття стійкості підприємства відображає його здатність до протидії негативним явищам внутрішнього та зовнішнього походження і передбачає стратегічну адаптивність до змін ринкового простору. Адекватна реакція передбачає цілеспрямоване коригування внутрішніх процесів підприємства (виробничих, управлінських, логістичних, маркетингових тощо) відповідно до змін зовнішнього і внутрішнього середовища.

Загрози, що постають перед підприємством, варто розуміти як сукупність деструктивних чинників, здатних поставити під загрозу реалізацію його економічних інтересів і зумовити потенційні або фактичні збитки.

Зовнішні загрози формуються поза межами управлінського впливу підприємства та включають:

1. Економічні ризики – трансформації у податковій, монетарній і кредитній політиці, інфляційні коливання, коливання купівельної спроможності, обмежений доступ до фінансування, зміни в торгівлі.
2. Правові виклики – недосконалість правового поля, нестабільність нормативно-правової бази, обмеження у сфері підприємництва.
3. Ринкові дестабілізатори – інтенсивна конкуренція, зміни споживчих переваг, обмежений життєвий цикл продукції.
4. Технологічні фактори ризику – технічне старіння виробництва, низький рівень інноваційності, конкурентні технології.
5. Географічні загрози – природно-кліматичні умови, рівень регіонального розвитку, транспортна доступність.

6. Соціокультурні ризики – культурні бар'єри, суспільні очікування, національні традиції споживання.

7. Міжнародні чинники – інтеграційні процеси, іноземні інвестиції, динаміка світового ринку.

Внутрішні загрози, на відміну від зовнішніх, контролюються підприємством. Серед них вирізняють:

1. Кадрові – кваліфікаційний рівень працівників, здатність до інновацій, лідерські та комунікативні якості.

2. Культурні – рівень організаційної культури, внутрішня ідеологія, національна свідомість персоналу.

3. Соціально-психологічні – мотивація, колективна взаємодія, індивідуальні характеристики персоналу.

4. Інформаційні – доступ до якісної інформації, її актуальність, вміння аналізувати та зберігати дані.

5. Організаційно-структурні – ефективність управлінських механізмів, організація праці, стратегічна спрямованість діяльності.

У науковій літературі спостерігається різноманітність у підходах до визначення структурних елементів економічної безпеки. Найчастіше вказуються такі складові: фінансова, техніко-технологічна, інтелектуально-кадрова, інформаційна, політико-правова, силова, ринкова, продуктова [46].

Поряд із цим деякі автори пропонують розширені переліки, включаючи: соціальну [37], ресурсну [48], інтерфейсну [43], суспільно-політичну [20], енергетичну та техногенну [42]. Наприклад, С. Шкарлет визначає шість основних складових економічної безпеки: фінансову, інтелектуальну, техніко-технологічну, політико-правову, інформаційну та екологічну [70], а С. Ілляшенко виділяє додатково інтерфейсну складову як характеристику надійності відносин із ключовими економічними контрагентами [31].

Погоджуючись із провідними науковцями, акцентуємо ключову роль інформаційної складової, оскільки своєчасний і надійний інформаційний супровід є базовою умовою реалізації інших аспектів безпеки. У контексті

високої конкуренції втрата критичної інформації може мати катастрофічні наслідки для підприємства.

Отже, ефективне забезпечення економічної безпеки можливе лише за умов комплексного системного підходу. Структурний зміст економічної безпеки конкретного підприємства залежить від його галузевої належності, ресурсного потенціалу, організаційної культури та зовнішнього регуляторного середовища.

Зважаючи на це, пропонується класифікувати складові економічної безпеки за рівнем контролю на внутрішні (керовані) та зовнішні (некеровані):

- внутрішні складові: фінансова, інтелектуально-кадрова, інформаційна, ресурсна, техніко-технологічна, силова;
- зовнішні складові: політико-правова, ринкова, інтерфейсна, екологічна.

У межах концепції дослідження запропоновано інтегровану схему формування економічної безпеки підприємства (рис. 1.1), у якій відображено цілі, завдання, об'єкт, суб'єкт та елементи цього явища.

Основна мета економічної безпеки полягає у забезпеченні стабільного функціонування підприємства в умовах динамічного середовища, збереженні конкурентоспроможності та ефективному використанні ресурсного потенціалу. Об'єктом економічної безпеки виступає стабільний економічний стан підприємства з належним рівнем ресурсного забезпечення, тоді як суб'єктами є управлінський персонал, відповідальний за стратегічні рішення та оперативне реагування на потенційні загрози.

З урахуванням викладеного, виокремлено десять ключових складових економічної безпеки: фінансова, інтелектуально-кадрова, інформаційна, ресурсна, техніко-технологічна, політико-правова, силова, ринкова, інтерфейсна, екологічна. Кожна з них має власну специфіку, функціональне призначення та механізми забезпечення.

Фінансова складова економічної безпеки підприємства відображає рівень раціонального управління фінансовими ресурсами з метою досягнення фінансової стійкості, незалежності та довгострокової платоспроможності

суб'єкта господарювання. Вона охоплює систему індикаторів, що характеризують здатність підприємства до акумуляції, розподілу та ефективного використання грошових потоків задля забезпечення стратегічної стабільності.

Інтелектуально-кадровий аспект економічної безпеки передбачає формування, підтримку та розвиток людського капіталу, що забезпечує конкурентоспроможність підприємства у довгостроковій перспективі. Ключовими чинниками тут виступають рівень професійної кваліфікації персоналу, управління знаннями, мотиваційна політика та ефективна організація праці.

Інформаційна складова забезпечує підприємство актуальною, достовірною та комплексною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень. Її сутність полягає у формуванні дієвої системи збору, обробки, зберігання, захисту та використання інформації, що є критично важливою в умовах цифровізації економічного простору.

Ресурсна складова економічної безпеки визначається наявністю, якісними характеристиками та ефективністю використання матеріальних, фінансових, трудових та нематеріальних ресурсів. Її реалізація передбачає збереження і примноження ресурсного потенціалу підприємства, захист активів від внутрішніх та зовнішніх загроз, а також посилення конкурентних позицій через оптимізацію ресурсного забезпечення.

Техніко-технологічний компонент орієнтований на відповідність використовуваних технологій сучасним вимогам, рівень інноваційності виробничих процесів, а також ступінь технологічної автономності підприємства. Це забезпечує підвищення продуктивності, зменшення витрат і зміцнення технологічної конкурентоспроможності на ринку.

Політико-правова складова охоплює правовий супровід усіх аспектів господарської діяльності, адаптацію до змін у законодавстві, а також гарантування правового захисту інтересів підприємства в умовах регуляторної

нестабільності. Її реалізація сприяє мінімізації юридичних ризиків і підвищенню правової стійкості підприємницької діяльності.

Силова складова спрямована на створення безпечного фізичного середовища функціонування підприємства, що включає захист працівників, інфраструктури, матеріальних активів та виробничих потужностей від протиправних посягань, надзвичайних ситуацій і техногенних загроз.

Ринкова складова характеризує здатність підприємства адекватно реагувати на зміни кон'юнктури ринку, ефективно функціонувати в умовах конкурентного середовища, адаптувати свою маркетингову, збутову та цінову політику до вимог споживача та нових ринкових трендів.

Інтерфейсна складова передбачає забезпечення стабільності та захищеності економічних зв'язків із контрагентами. Особлива увага приділяється управлінню ризиками, пов'язаними з фінансовою несумлінністю партнерів, зміною умов співпраці, порушенням договірних зобов'язань, що можуть безпосередньо вплинути на стабільність функціонування підприємства.

Екологічна складова зосереджена на дотриманні норм екологічного законодавства, мінімізації впливу виробничої діяльності на довкілля, управлінні витратами, пов'язаними з екологічними платежами та штрафами, а також формуванні позитивного іміджу підприємства як екологічно відповідального суб'єкта господарювання. Порушення екологічних вимог здатне спричинити не лише репутаційні втрати, але й зниження конкурентоспроможності продукції.

Отже, економічна безпека підприємства є багатовимірним явищем, що охоплює широке коло завдань. Її основними стратегічними цілями виступають: дотримання законодавчих норм у господарській діяльності, ефективне використання ринкового потенціалу, своєчасне та надійне інформаційне забезпечення управлінських процесів, захист конфіденційної інформації, формування умов для сталого розвитку підприємства, а також

підтримка конкурентних переваг шляхом адаптації до змін у зовнішньому середовищі.

Постійна взаємодія із зовнішніми чинниками зумовлює необхідність формування інтегрованої системи економічної безпеки, яка дозволяє не лише ефективно протидіяти загрозам, але й виявляти нові можливості для розвитку підприємства.

1.2. Формування економічної безпеки підприємства

Формування економічної безпеки підприємства слід розглядати як цілеспрямовану діяльність щодо створення інтегрованої системи організаційно-правових, управлінських, інформаційних та ресурсних заходів, що забезпечують раціональне використання потенціалу підприємства, ефективний захист його економічних інтересів від загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, а також стійке функціонування в умовах невизначеності та ризику.

Головним стратегічним орієнтиром цього процесу є запобігання кризовим явищам та мінімізація негативного впливу деструктивних факторів на діяльність підприємства. Змістовне наповнення економічної безпеки охоплює визначення об'єктів та суб'єктів управління, стратегічні й тактичні цілі, систему принципів, функцій та інструментарію реалізації.

До основних об'єктів забезпечення економічної безпеки належать: готова продукція та технологічні процеси; трудові ресурси; конфіденційна інформація та ноу-хау; об'єкти права інтелектуальної власності; фінансові потоки та активи (основні засоби, обігові кошти, нематеріальні активи); ділова репутація та імідж підприємства.

Суб'єктний склад формування економічної безпеки охоплює як внутрішніх, так і зовнішніх учасників процесу. До внутрішніх належать менеджмент усіх рівнів управління та персонал, які реалізують управлінські рішення щодо захисту ресурсів підприємства. Зовнішніми суб'єктами є

державні органи та регулятори, фінансові установи, контрагенти, конкуренти, постачальники та споживачі, взаємодія з якими впливає на рівень економічної безпеки підприємства.

Пріоритетними завданнями у сфері формування економічної безпеки є:

- регулярний моніторинг зовнішніх і внутрішніх загроз;
- оцінка ступеня їх впливу та своєчасне реагування;
- прогнозування можливих ризиків;
- підготовка інституційного та ресурсного потенціалу для протидії загрозам;
- організація ефективної системи управління ресурсами;
- забезпечення безперервності та адаптивності господарських процесів.

Серед основних цілей, які переслідуються у процесі формування економічної безпеки, варто виокремити:

- забезпечення ефективного функціонування підприємства, його фінансової стабільності та незалежності;
- раціоналізацію використання ресурсного потенціалу;
- посилення конкурентоспроможності техніко-технологічного рівня;
- зміцнення позицій підприємства на ринку;
- удосконалення системи управління;
- мінімізацію негативного впливу зовнішнього середовища;
- дотримання вимог чинного законодавства;
- забезпечення повного та своєчасного інформаційного супроводу управлінських процесів;
- збереження комерційної таємниці;
- захист персоналу, активів і ділових інтересів підприємства.

У процесі формування системи економічної безпеки надзвичайно важливою є інтеграція факторів впливу, які можуть мати як позитивний, так і негативний характер. Тому наступним етапом дослідження доцільним є класифікація та систематизація цих чинників з урахуванням стратегічних орієнтирів підприємства, функціональних завдань та особливостей галузі.

Аналіз наукових джерел засвідчує відсутність єдиної класифікації чинників формування економічної безпеки. Зокрема, З. Манів та І. Луцький наголошують на тому, що специфіка цих чинників значною мірою зумовлена галузевими особливостями функціонування підприємств. Вони виокремлюють такі типові групи чинників: виробничі ресурси, сталість попиту, стабільність поставок, рівень конкуренції, державне регулювання, організація захисту конфіденційної інформації, а також професійна компетентність управлінського складу.

У свою чергу, М.З. Піх пропонує структурувати чинники впливу за рівнями: міжнародним, національним, корпоративним та індивідуальним (персональним). Такий підхід дозволяє враховувати багаторівневу природу загроз, що формуються як у макро-, так і в мікросередовищі підприємства.

Фактори формування економічної безпеки підприємства наведено на (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Фактори формування економічної безпеки підприємства

Джерело: [55].

З рис. 1.1, до зовнішнього (макроекономічного) середовища формування економічної безпеки суб'єктів господарювання віднесено два рівні: державний та міжнародний. Глобальні зрушення у валютній політиці, стан світової економіки, динаміка інтеграційних процесів і розвиток транснаціонального співробітництва чинять суттєвий вплив на економічну стабільність країн, а отже, і на функціонування вітчизняних підприємств у відповідному інституційному середовищі.

На національному рівні до ключових детермінант економічної безпеки підприємств відносяться: соціально-економічні параметри розвитку країни; трудова політика держави; якість та стабільність нормативно-правового середовища; демографічні характеристики; співвідношення попиту та пропозиції на ринку праці, товарів і послуг. Соціально-економічна ситуація безпосередньо впливає на формування системних пріоритетів економічного розвитку та координує взаємодію інтересів держави й бізнесу шляхом інструментів публічного управління. На основі цих умов формуються ринкові пропорції, а також стратегічні орієнтири державної підтримки підприємництва, зокрема малого й середнього бізнесу.

Підтримка малого та середнього підприємництва з боку держави відіграє важливу роль у забезпеченні економічної безпеки, оскільки визначає напрями нормативного регулювання, впливає на структуру галузевої політики та формує інституційні передумови функціонування суб'єктів господарювання. Проте в умовах трансформаційних процесів в Україні існує високий рівень законодавчої нестабільності, зокрема в сфері податкових, трудових, господарських і зовнішньоекономічних відносин. Це призводить до зростання правової невизначеності, непрогнозованих витрат та посилення ризиків для бізнесу. Тому важливість фактору правового регулювання та ступеня його ефективності є беззаперечною в системі формування економічної безпеки.

Дослідження мікроекономічного (внутрішнього) рівня факторів, що формують економічну безпеку підприємства, дозволяє зробити висновок про їх важливу роль. Доцільно виділити два умовних блоки: організаційно-господарський (рівень підприємства) та персоніфікований (рівень

працівників). Одним із ключових чинників слід вважати гармонізацію інтересів власників і персоналу, що формує психологічний клімат, систему мотивації та впливає на загальний рівень задоволеності трудової діяльності. Відповідність між індивідуальними та корпоративними пріоритетами зумовлює підвищення професійного потенціалу працівників і конкурентоспроможність підприємства.

Наявність компетентного персоналу є визначальним чинником ефективного функціонування підприємства, адже саме людський капітал забезпечує реалізацію виробничих процесів, формує продуктивність та адаптаційний потенціал підприємства в умовах змін зовнішнього середовища. Водночас ефективна система менеджменту є критично важливою складовою економічної безпеки, оскільки вона забезпечує оперативність реагування на кризові ситуації, здатність до трансформації бізнес-моделі та стратегічну стійкість організації.

Швидкий розвиток технологій, цифровізація бізнес-процесів та розширення інформаційного простору обумовлюють зростаючу роль інновацій у формуванні економічної безпеки. Рівень технологічного забезпечення, якість інформаційних систем, наявність захищених каналів обробки даних істотно впливають на конкурентоспроможність підприємств. Водночас лише високоприбуткові підприємства мають змогу інвестувати у новітні технології, що створює асиметрію доступу до інноваційних рішень.

Раціональне використання наявних ресурсів – матеріальних, фінансових, інтелектуальних, інвестиційних – виступає ключовим фактором забезпечення економічної безпеки. У сучасних умовах підприємства самостійно шукають джерела ресурсного забезпечення, що зумовлює важливість управлінських рішень у сфері фінансів, інвестицій і логістики.

Особливої уваги заслуговує система взаєморозрахунків з контрагентами, оскільки її нестабільність нерідко призводить до порушення фінансової рівноваги та виникнення кризових явищ. Ефективна економічна безпека повинна включати інструменти моніторингу, аналізу та управління взаємними зобов'язаннями з метою уникнення ланцюгових фінансових ризиків.

Фактори персонального рівня включають: розвиток індивідуальних якостей працівників; постійне професійне зростання, самоосвіту; підтримку духовного та фізичного здоров'я. Вони є взаємопов'язаними із факторами підприємницького рівня. Зокрема, досягнення гармонії інтересів вимагає відповідального ставлення до професійного розвитку працівників. Рівень їх компетенцій залежить від інвестицій у знання, навички та особистісний розвиток, що забезпечує адаптацію до нових викликів та стійкість до зовнішніх загроз.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що всі фактори, що впливають на економічну безпеку підприємства, діють у взаємозв'язку. Їх ефективне функціонування можливе лише в умовах скоординованої взаємодії на міжрівневому рівні.

Важливу роль у забезпеченні економічної безпеки відіграє поетапне формування відповідної системи. Зокрема, С.М. Міщенко пропонує реалізацію такого алгоритму:

- 1) ідентифікація потенційних загроз економічній безпеці;
- 2) оцінка можливостей управління ризиками та визначення відповідних інструментів реагування;
- 3) розробка системи прогнозування змін у стратегічно важливих об'єктах;
- 4) створення нормативного забезпечення, яке регламентує процедури захисту економічних інтересів підприємства.

Методика, запропонована О. Васильєвим, передбачає:

- аналіз особливостей підприємницької діяльності, ринкової ніші, кадрової структури;
- ідентифікацію зовнішніх і внутрішніх ризиків, причин кризових явищ та способів їх подолання;
- аудит існуючої системи безпеки на предмет її ефективності;
- формування нової архітектури економічної безпеки: усунення виявлених недоліків, створення спеціалізованого підрозділу (за потреби), визначення механізмів реалізації та ресурсного забезпечення;
- узгодження фінансового плану функціонування нової системи;
- безпосереднє впровадження системи економічної безпеки;

– оцінка її ефективності та подальше вдосконалення.

Власну модель формування економічної безпеки запропонувала Піх М.З. (рис. 1.2). Вона охоплює системний підхід до створення комплексу заходів: кадрових, фінансових, ресурсних, інформаційних, технологічних, інноваційних, правових і безпекових, метою яких є збалансування інтересів усіх зацікавлених сторін, раціональне використання ресурсів підприємства та досягнення стратегічних цілей за умов оптимізації витрат. Ігнорування інтересів окремих суб'єктів у цьому процесі може призвести до дисфункцій у взаємодії з контрагентами, споживачами та партнерами.

Процес формування економічної безпеки підприємства доцільно реалізовувати через поетапну модель, яка охоплює вісім взаємопов'язаних етапів (рис. 1.2), кожен з яких виконує функціонально-значущу роль у загальній системі забезпечення стабільного та безпечного функціонування суб'єкта господарювання.

1. Визначення стратегічної мети та завдань системи економічної безпеки. На першому етапі встановлюються мета, стратегічні й тактичні цілі, а також конкретизуються завдання формування економічної безпеки з урахуванням наявного ресурсного потенціалу підприємства, рівня його адаптивності та тенденцій зовнішнього середовища. Цей етап передбачає обґрунтоване позиціонування підприємства в умовах економічної турбулентності.

2. Моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища. Моніторинг охоплює системне збирання, обробку та інтерпретацію інформації щодо факторів, які формують умови функціонування підприємства. Актуальність цього етапу зумовлена переходом до концепції підприємства як відкритої системи, де внутрішня стійкість безпосередньо залежить від змін зовнішнього середовища. У цьому контексті здійснюється дослідження сильних і слабких сторін організації, а також можливостей і загроз з боку зовнішніх чинників. Інструментарій аналізу включає PEST-аналіз, SWOT-аналіз, метод "5×5" А. Х. Мескома, модель п'яти сил М. Портера, прогностичні, експертні та імітаційні методи.

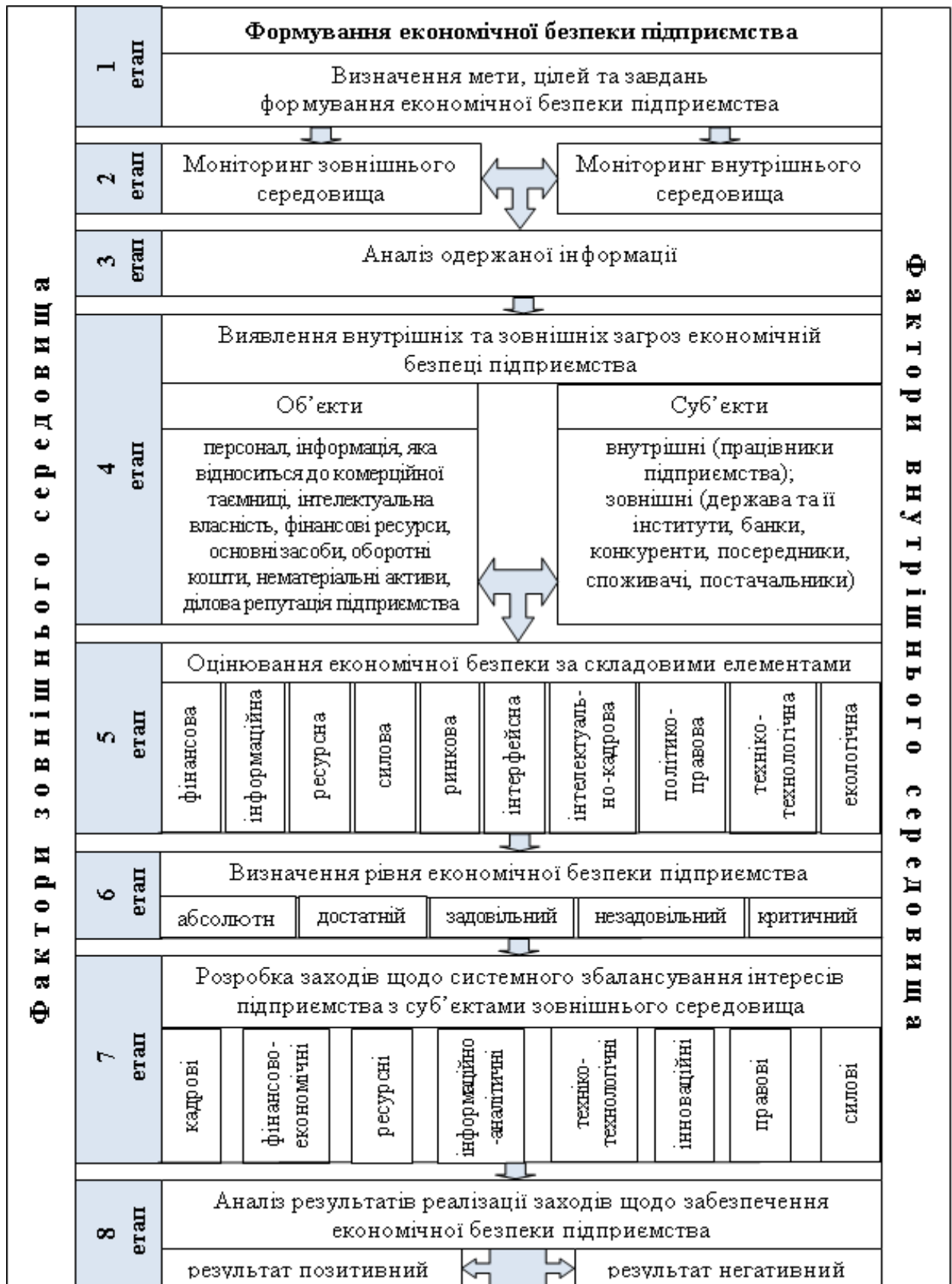

Рис. 1.2. Модель формування економічної безпеки підприємства.

Джерело: [56].

3. Аналітична обробка зібраної інформації. Інформація, отримана на попередньому етапі, підлягає систематизації, узагальненню та аналітичному осмисленню за участі експертної групи з ключових фахівців підприємства. Це дозволяє забезпечити достовірність висновків щодо економічного стану підприємства та потенційних загроз.

4. Ідентифікація загроз економічній безпеці. Цей етап передбачає виявлення зовнішніх та внутрішніх чинників ризику, які потенційно впливають на економічну стійкість підприємства. Здійснюється діагностика загроз із застосуванням системи показників, що мають критичні значення – межі між безпечною та кризовою зонами функціонування підприємства. Доцільним є використання багатофакторного інтегрального показника, який відображає комплексний вплив загроз на фінансово-господарську діяльність підприємства.

5. Оцінювання економічної безпеки за складовими. Рівень економічної безпеки підприємства оцінюється за ключовими функціональними складовими: фінансовою, кадрово-інтелектуальною, інформаційною, політико-правовою, ресурсною, техніко-технологічною, ринковою та інтерфейсною. Кожна складова характеризується системою індикативних показників та порогових значень, що дозволяють здійснювати порівняльний аналіз і виявляти диспропорції.

6. Інтегральна оцінка рівня економічної безпеки. На підставі результатів оцінювання складових формується сукупна оцінка рівня економічної безпеки підприємства. Інтегральний рівень дозволяє визначити ступінь загрозовості економічному потенціалу та сформулювати обґрунтовану основу для прийняття управлінських рішень.

7. Розробка заходів щодо узгодження інтересів з зовнішніми стейкхолдерами. Розробляються стратегічні та оперативні заходи, спрямовані на гармонізацію інтересів підприємства з суб'єктами зовнішнього середовища, які здатні прямо або опосередковано впливати на рівень економічної безпеки. Розрізняють пряму взаємодію (контрагенти, споживачі, постачальники,

органи влади) та опосередковану (поведінка конкурентів, зміни в законодавстві), що формують відповідні зони ризику. Забезпечення безпеки вимагає адаптації підприємства до змін шляхом перегляду пріоритетів та модернізації захисних механізмів.

8. Оцінювання ефективності реалізованих заходів. Завершальний етап передбачає порівняння очікуваних результатів із фактичними показниками ефективності функціонування підприємства після впровадження заходів безпеки. За результатами аналізу формуються рекомендації щодо коригування стратегії забезпечення економічної безпеки на перспективу.

Таким чином, запропонована модель є системно-структурованим механізмом управління економічною безпекою підприємства, який дозволяє не лише зберігати економічні ресурси, але й ефективно їх трансформувати з урахуванням можливих ризиків, забезпечуючи динамічну стійкість господарської діяльності.

1.3. Методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємства

В Україні на сьогодні є офіційно затверджена методика оцінювання рівня економічної безпеки, яка розглядається як ключовий компонент національної безпеки держави. Дана методика визначає систему основних індикаторів стану економічної безпеки країни, встановлює їхні оптимальні, порогові та критичні значення, а також регламентує підходи до обчислення інтегрального індексу економічної безпеки.

Методологічна основа цього підходу полягає у всебічному аналізі ключових показників із метою виявлення наявних та потенційних загроз, що можуть впливати на стабільність економіки. Застосування цієї методики здійснюється на рівні Міністерства економічного розвитку і торгівлі України з метою формування комплексної інтегральної оцінки рівня економічної

безпеки як у цілому по економіці, так і в розрізі окремих галузей та сфер економічної діяльності.

У контексті мікроекономічного аналізу, згідно з науковими джерелами, у більшості підходів до діагностики рівня економічної безпеки підприємств виокремлюється сім ключових складових, серед яких: фінансова, інтелектуально-кадрова, техніко-технологічна, політико-правова, інформаційна, екологічна та силова [19, 23, 36].

У першому підрозділі кваліфікаційної роботи було аргументовано доцільність розширеного підходу, який охоплює десять функціональних складових економічної безпеки підприємства. До них належать: фінансова, інтелектуально-кадрова, інформаційна, політико-правова, силова, ресурсна, техніко-технологічна, ринкова, інтерфейсна

Саме вказані складові покладено в основу методики оцінювання рівня економічної безпеки підприємства, що представлена на рис. 1.3. Такий підхід дозволяє здійснити системну, багатофакторну оцінку стану безпеки з урахуванням специфіки функціонування суб'єкта господарювання в умовах динамічного зовнішнього середовища.

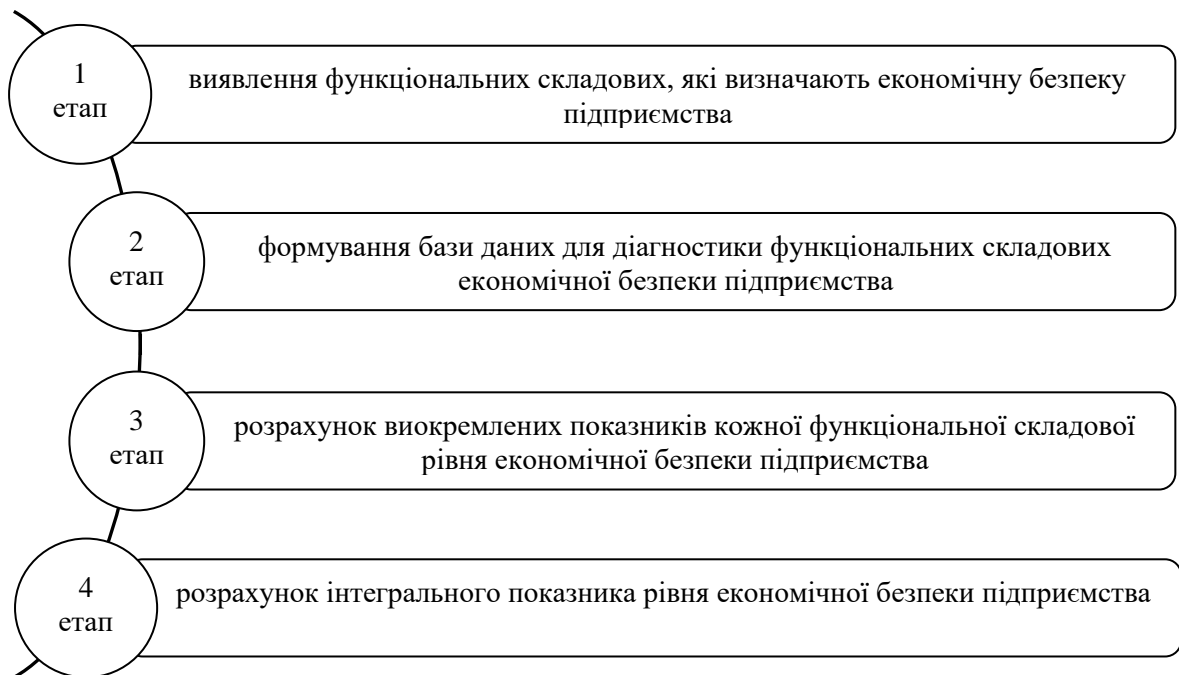

Рис. 1.3. Схема методики визначення рівня економічної безпеки підприємства

Джерело: розроблено автором з використанням [56].

Перший етап запропонованої методики визначення рівня економічної безпеки підприємства подано у додатку А. У ньому систематизовано десять функціональних складових економічної безпеки підприємства, для кожної з яких наведено аналітичну характеристику, функціональні критерії, релевантні показники для кількісного оцінювання, а також алгоритм їхнього розрахунку.

Другий етап реалізації методики передбачає побудову емпіричної бази даних, яка необхідна для діагностики рівня розвитку кожної функціональної складової економічної безпеки підприємства. Формування такої бази здійснюється на основі фінансової, статистичної, управлінської та іншої внутрішньої інформації підприємства. Варто зазначити, що перелік індикаторів, які використовуються для оцінки економічної безпеки, може варіюватися залежно від доступності та структури первинних статистичних даних. Проте кожен із показників має суттєве аналітичне значення і безпосередньо впливає на комплексну оцінку рівня економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Розглянемо систему показників, за допомогою яких здійснюється кількісне оцінювання рівня кожної з функціональних складових економічної безпеки підприємства.

Для визначення рівня фінансової складової економічної безпеки підприємства розраховують систему ключових фінансових коефіцієнтів, які комплексно відображають фінансову стійкість, платоспроможність та ефективність використання фінансових ресурсів. Зокрема, до них належать:

- коефіцієнт автономії – характеризує частку власного капіталу в загальній структурі джерел фінансування підприємства;
- рентабельність активів – визначає ефективність використання сукупних активів для отримання прибутку;
- рентабельність власного капіталу – оцінює прибутковість інвестицій власників підприємства;
- коефіцієнт загальної ліквідності – відображає здатність підприємства погашати свої поточні зобов'язання за рахунок обігових активів;
- коефіцієнт швидкої ліквідності – оцінює платоспроможність підприємства без урахування найменш ліквідної частини активів – запасів;

– коефіцієнт абсолютної ліквідності – визначає частку грошових коштів та їх еквівалентів у покритті короткострокових зобов'язань.

Алгоритм обчислення зазначених індикаторів для фінансової складової економічної безпеки підприємства представлено в таблиці 1.2. Ці коефіцієнти дозволяють здійснити кількісну оцінку фінансового стану суб'єкта господарювання та визначити рівень потенційної стійкості в умовах зовнішніх та внутрішніх загроз.

Таблиця 1.2

Алгоритм розрахунку показників рівня фінансової складової оцінки економічної безпеки підприємства

Назва показника	Нормативне значення	Алгоритм розрахунку	Позначення	Призначення (опис)
коефіцієнт автономії	> 0,5	$K_{aut} = \frac{BK}{B}$	<i>BK</i> - власний капітал <i>B</i> - підсумок балансу	характеризує рівень покриття своїх зобов'язань за рахунок власних чи зовнішніх джерел фінансування
рентабельність активів	збільшення показника	$P_A = \frac{ЧП}{ОЗ}$	<i>ЧП</i> - чистий прибуток, <i>ОЗ</i> - середньорічна вартість активів	характеризує, наскільки ефективно підприємство використовує свої активи для отримання прибутку, тобто показує, який прибуток приносить кожна гривня, вкладена в активи підприємства
рентабельність власного капіталу	<1	$P_K = \frac{ЧП}{BK}$	<i>ЧП</i> - чистий прибуток, <i>BK</i> - середньорічна вартість власного капіталу	характеризує ефективність використання підприємством власного капіталу
коефіцієнт загальної ліквідності	1,5...2,5, але не менше 1	$K_{зл} = \frac{OA}{ПЗ}$	<i>OA</i> – оборотні активи, <i>ПЗ</i> – поточні зобов'язання	характеризує здатність підприємства забезпечити свої короткострокові зобов'язання з найбільше легко реалізованої частини активів – оборотних коштів
коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6÷0,8	$K_{шл} = \frac{OA - З}{ПЗ}$	<i>OA</i> – оборотні активи, <i>З</i> – запаси, <i>ПЗ</i> – поточні зобов'язання	показник показує платіжні можливості підприємства щодо погашення поточних зобов'язань за умови своєчасного здійснення розрахунків з дебіторами.

Назва показника	Нормативне значення	Алгоритм розрахунку	Позначення	Призначення (опис)
коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2÷0,35	$K_{AL} = \frac{ГК}{ПЗ}$	ГК – грошові кошти, ПЗ – поточні зобов'язання	визначає частку короткострокових зобов'язань, що підприємство може погасити найближчим часом, не чекаючи оплати дебіторської заборгованості й реалізації інших активів

Джерело: складено автором з використанням [49, 57, 62, 74].

За показниками відповідної складової за допомогою методу математичної статистики Піх М.З. досліджено та встановлено верхні та нижні границі показників кожної складової економічної безпеки.

Отримані інтервали значень дозволяють диференціювати рівень економічної безпеки підприємства за допомогою порогових значень, які класифікують стан відповідної складової на низький, середній, достатній і високий рівень. Зокрема, інтервальні межі рівнів фінансової безпеки підприємства наведено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Зведена таблиця показників за рівнями фінансової безпеки

Показники	Рівень фінансової безпеки				
	Абсолютна безпека	Достатня безпека	Задовільна безпека	Незадовільна безпека	Критична безпека
1	2	3	4	5	6
$K_{авт}$	$1 \geq K_{авт} > 0,8$	$0,8 \geq K_{авт} > 0,6$	$0,5 \geq K_{авт} > 0,6$	$0,4 \geq K_{авт} > 0,5$	$0,4 \geq K_{авт} > 0$
P_A	$1 \geq P_A > 0,8$	$0,8 \geq P_A > 0,6$	$0,6 \geq P_A > 0,4$	$0,4 \geq P_A > 0,2$	$0,2 \geq P_A > 0$
P_K	$0,2 \geq P_K > 0$	$0,4 \geq P_K > 0,2$	$0,6 \geq P_K > 0,4$	$0,8 \geq P_K > 0,6$	$1 \geq P_K > 0,8$
$K_{зл}$	$3 \geq K_{зл} > 2,7$	$2,7 \geq K_{зл} > 2,5$	$2,5 \geq K_{зл} > 1,5$	$1,5 \geq K_{зл} > 1,2$	$1,2 \geq K_{зл} > 1$
$K_{шл}$	$1 \geq K_{шл} > 0,9$	$0,9 \geq K_{шл} > 0,8$	$0,8 \geq K_{шл} > 0,6$	$0,6 \geq K_{шл} > 0,5$	$0,5 \geq K_{шл} > 0$
K_{AL}	$0,5 \geq K_{AL} > 0,45$	$0,45 \geq K_{AL} > 0,35$	$0,2 \geq K_{AL} > 0,35$	$0,15 \geq K_{AL} > 0,2$	$0,15 \geq K_{AL} > 0$

Джерело: [56].

Залежно від значень інтегрованих показників фінансової складової економічної безпеки підприємства, автором методики Піх М.З., виокремлено п'ять рівнів фінансової стійкості, що характеризують здатність підприємства ефективно функціонувати в умовах зовнішніх і внутрішніх викликів:

1. Абсолютна безпека – підприємство займає провідні позиції у своїй галузі, активно розширює ринки збуту продукції, впроваджує інноваційні технології, оновлює технічне оснащення, збільшує виробничі потужності, має достатній обсяг власних оборотних коштів, демонструє високий рівень стійкості до зовнішніх загроз і забезпечує стабільне зростання основних фінансово-економічних показників.

2. Достатня безпека – підприємство є конкурентоспроможним учасником ринку, здатне протистояти впливу негативних зовнішніх чинників, фінансує господарську діяльність переважно за рахунок власних ресурсів, є прибутковим та ефективно покриває поточні витрати.

3. Задовільна безпека – підприємство займає певну нішу на ринку, однак демонструє високу чутливість до змін зовнішнього середовища, потребує оновлення матеріально-технічної бази, має обмежені власні оборотні ресурси і змушене залучати середньострокові або довгострокові позики.

4. Незадовільна безпека – підприємство не має змоги фінансувати діяльність за рахунок довгострокових фінансових ресурсів і вдається переважно до короткострокових кредитів, що свідчить про підвищений рівень фінансових ризиків.

5. Критична безпека – підприємство неспроможне забезпечити фінансування господарської діяльності як власними, так і позиковими коштами, що свідчить про високий рівень загрози банкрутства.

Для оцінки рівня інтелектуально-кадрової складової економічної безпеки підприємства розраховуються наступні індикативні показники: коефіцієнт кваліфікації персоналу; рівень доходності працівників від використання інтелектуального капіталу; коефіцієнт плинності кадрів; коефіцієнт фізичного старіння кадрів.

Алгоритми розрахунку зазначених показників представлено у табл. 1.4. Позитивний вплив на рівень інтелектуально-кадрової безпеки мають зростання коефіцієнта кваліфікації персоналу та рівня доходності від інтелектуальної

власності. Водночас зменшення коефіцієнтів плинності кадрів і фізичного старіння працівників сприяє зміцненню кадрової безпеки підприємства.

Таблиця 1.4

Алгоритм розрахунку показників рівня інтелектуально-кадрової складової оцінки економічної безпеки підприємства

Назва показника	Нормативне значення	Алгоритм розрахунку	Позначення	Призначення (опис)
1	2	3	4	5
коефіцієнт кваліфікації працівників підприємства	збільшення показника	$K_{кв} = \frac{\sum_{i=1}^n y}{O}$	$\sum_{i=1}^n y$ – сукупна величина кваліфікаційно-освітнього рівня працівників, O – загальна чисельність працівників підприємства	характеризує відповідність рівня кваліфікації працівників складності виконання завдань
рівень доходності співробітників підприємства від використання інтелектуальної власності, тис. грн./ос	збільшення показника	$K_{д} = \frac{D_{ин}}{O}$	D _{ин} – дохід, який одержує підприємство від використання інтелектуального потенціалу, O – загальна чисельність працівників підприємства	відображає доходність від використання інтелектуального потенціалу
коефіцієнт плинності кадрів	зменшення показника	$K_{п} = \frac{\sum y}{O}$	Ч _у – кількість працівників, які були звільнені або скорочені за розрахунковий період, O – загальна чисельність працівників підприємства	визначає рівень забезпечення та захисту трудового колективу
коефіцієнт фізичного старіння кадрів	зменшення показника	$K_{в} = \frac{O_{в}}{O}$	O _в – кількість працівників пенсійного віку, O – загальна чисельність працівників підприємства	визначає частку омоложення колективу

Джерело: складено автором з використанням [55].

Інтелектуально-кадрова безпека підприємства оцінюється за п'ятиступеневою шкалою, що охоплює такі рівні: абсолютний, достатній,

задовільний, незадовільний та критичний. Кожен з рівнів характеризує ступінь забезпеченості підприємства висококваліфікованими кадрами, ефективність використання інтелектуального потенціалу, кадрову стабільність та вікову структуру персоналу.

З метою кількісної оцінки рівнів інтелектуально-кадрової безпеки підприємства було застосовано метод математичної статистики, що дозволив дослідити поведінку відповідних показників у часовій динаміці та встановити порогові значення, які слугують основою для інтерпретації рівнів зазначеної складової економічної безпеки.

Інтелектуально-кадрова безпека підприємства має п'ять рівнів: абсолютний, достатній, задовільний, незадовільний та критичний. За допомогою методу математичної статистики нами досліджені та встановлені порогові значення рівнів інтелектуально-кадрової безпеки, які наведені в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Зведена таблиця показників за рівнями інтелектуально-кадрової безпеки

Показники	Рівень інтелектуально-кадрової безпеки				
	Абсолютна безпека	Достатня безпека	Задовільна безпека	Незадовільна безпека	Критична безпека
$K_{кв}$	$K_{кв} > 0,99$	$0,99 \geq K_{кв} > 0,95$	$0,95 \geq K_{кв} > 0,9$	$0,9 \geq K_{кв} > 0,85$	$0,85 \geq K_{кв} \leq 0,5$
K_{δ}	$K_{\delta} > 0,5$	$0,5 \geq K_{\delta} > 0,4$	$0,4 \geq K_{\delta} > 0,3$	$0,3 \geq K_{\delta} > 0,2$	$0,2 \geq K_{\delta} \leq 0,1$
K_{Π}	$K_{\Pi} < 0,052$	$0,052 \leq K_{\Pi} < 0,072$	$0,072 \leq K_{\Pi} < 0,102$	$0,102 \leq K_{\Pi} < 0,152$	$0,152 \leq K_{\Pi} < 0,2$
K_{ϵ}	$K_{\epsilon} < 0,255$	$0,255 \leq K_{\epsilon} < 0,285$	$0,285 \leq K_{\epsilon} < 0,311$	$0,311 \leq K_{\epsilon} < 0,367$	$0,367 \leq K_{\epsilon} < 0,423$

Джерело: складено автором з використанням [55].

Інформаційна складова економічної безпеки підприємства є важливою детермінантою його стійкого функціонування, оскільки забезпечує надійність, повноту та актуальність управлінських рішень. Для її кількісної оцінки доцільним є використання системи інтегральних показників, серед яких основними виступають: коефіцієнт повноти інформації, коефіцієнт точності інформації, коефіцієнт суперечливості інформації.

Ці коефіцієнти дозволяють виявити ступінь відповідності інформаційного забезпечення підприємства сучасним вимогам до інформаційної прозорості, достовірності та цілісності даних, що використовуються в управлінських процесах.

Алгоритм розрахунку зазначених показників, що відображає методику оцінювання рівня інформаційної безпеки підприємства, представлено в таблиці 1.6.

Таблиця 1.6

Алгоритм розрахунку показників рівня інформаційної складової оцінки економічної безпеки підприємства

Назва показника	Нормативне значення	Алгоритм розрахунку	Позначення	Призначення (опис)
коефіцієнт повноти інформації	збільшення	$I_n = \frac{K_{опр}}{K_n}$	$K_{опр}$ – кількість інформації у розпорядженні особи, що приймає рішення (ОПР); K_n – кількість інформації, яка необхідна для прийняття обґрунтованого рішення	характеризує ступінь повноти інформації, необхідної для прийняття ефективних управлінських рішень
коефіцієнт точності інформації	збільшення	$I_m = \frac{K_{рел}}{K_{опр}}$	К _{рел} – кількість релевантної інформації у загальному обсязі інформації, яка є у ОПР К _{опр} – кількість інформації у розпорядженні особи, що приймає рішення (ОПР)	характеризує ступінь точності інформації, необхідної для прийняття ефективних управлінських рішень
коефіцієнт суперечливості інформації	збільшення	$I_c = \frac{K_{нс.поз}}{K_{нс.заг}}$	К _{нс.поз} – кількість незалежних свідочств на користь прийняття певного рішення; К _{нс.заг} – загальна кількість незалежних свідочств у сумарному обсязі релевантної інформації, яка є у ОПР	характеризує ступінь суперечливості інформації, необхідної для прийняття ефективних управлінських рішень

Джерело: складено автором з використанням [41].

За допомогою методу математичної статистики автором методики Піх М.З. досліджені та встановлені порогові значення рівня інформаційної безпеки (табл. 1.7).

Зведена таблиця показників за рівнями інформаційної безпеки

Показники	Рівень інформаційної безпеки				
	Абсолютна безпека	Достатня безпека	Задовільна безпека	Незадовільна безпека	Критична безпека
K_i	$0,9 \leq K_i < 0,8$	$0,8 \leq K_i < 0,7$	$0,3 \leq K_i < 0,7$	$0,2 \leq K_i < 0,3$	$0,1 \leq K_i < 0,2$

Джерело: складено автором з використанням [55].

Політико-правова складова економічної безпеки підприємства визначає ступінь захищеності підприємства в умовах правового поля та політичного середовища. Її рівень може бути оцінений шляхом аналізу співвідношення витрат підприємства, понесених унаслідок порушення правових норм (у тому числі виплат за судовими позовами, штрафами, втратою ділової репутації), до сукупного обсягу відвернутих втрат, яких вдалося уникнути завдяки діяльності юридичної служби. Додатково доцільним є використання PEST-аналізу, що дає змогу комплексно оцінити вплив політичних, економічних, соціальних і правових факторів на економічну безпеку підприємства.

Ресурсна складова економічної безпеки підприємства охоплює сукупність економічних ресурсів, які безпосередньо беруть участь у забезпеченні безперервної господарської діяльності суб'єкта господарювання. До таких ресурсів належать: основні засоби, оборотні кошти, нематеріальні активи, трудові, фінансові та інформаційні ресурси. Частина з них розглянута вище як самостійні складові економічної безпеки, однак в контексті ресурсної складової об'єднуються з метою інтегральної оцінки їх ефективності та достатності.

Для оцінювання рівня ресурсної складової економічної безпеки підприємства пропонується розраховувати такі ключові показники: коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами, коефіцієнт оборотності активів, рентабельність продукції, продуктивність праці, віддача основних засобів, рентабельність основних засобів, озброєність праці, коефіцієнт оборотності запасів.

Алгоритм розрахунку наведених показників, які дозволяють здійснити кількісну діагностику ресурсної складової економічної безпеки підприємства, представлено в таблиці 1.8.

**Алгоритм розрахунку показників рівня ресурсної складової оцінки
економічної безпеки підприємства**

Назва показника	Нормативне значення	Алгоритм розрахунку	Позначення	Призначення (опис)
1	2	3	4	5
коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	> 0,1	$K_{зек} = \frac{ВОЗ}{МОА}$	ВОЗ - власні оборотні засоби МОА - матеріальні оборотні активи	характеризує рівень забезпеченості ресурсами
коефіцієнт оборотності активів	збільшення показника	$K_o = \frac{P}{ОЗ}$	P - чиста виручка від реалізації продукції, ОЗ - середня вартість активів	відображена швидкість обороту сукупного капіталу
рентабельність продукції	збільшення показника	$P_{п} = \frac{П}{С}$	П - прибуток від продажу, С - собівартість продукції (робіт, послуг)	дає можливість визначити, яка продукція більш прибуткова
продуктивність праці	збільшення показника	$П_n = \frac{ЧД}{СЧ}$	ЧД - чистий дохід, грн., СЧ - середня чисельність працівників, осіб.	характеризує кількість продукції, виробленої за одиницю часу
віддача основних засобів	збільшення показника	$\Phi_{від} = \frac{П}{\Phi}$	П - обсяг товарної, валової чи реалізованої продукції, грн; Φ - середньорічна вартість основних виробничих фондів підприємства, грн	виражає ефективність використання засобів праці
рентабельність основних засобів	збільшення показника	$K_{фр} = \frac{Д}{\Phi}$	Д - величина одержаного доходу, грн., Φ - середньорічна вартість основних виробничих фондів, грн	характеризує ефективність використання основних фондів за величиною одержаного доходу (прибутку)
озброєність праці основними засобами	збільшення показника	$\Phi_o = \frac{B_{\phi}}{Ч_{зм}}$	B _φ - вартість основних фондів, грн Ч _{зм} - чисельності працівників, осіб.	характеризує ступінь технічної оснащеності праці
коефіцієнт оборотності запасів	зменшення показника	$K_{об} = \frac{C_n}{З}$	С _n - собівартість реалізованої продукції, грн. З - середній розмір запасів, грн	дає змогу виявити резерви скорочення операційного циклу за рахунок інтенсифікації виробничого процесу

Джерело: складено автором з використанням [55].

Зведена таблиця показників за рівнями ресурсної безпеки

Показники	Рівень ресурсної безпеки				
	Абсолютна безпека	Достатня безпека	Задовільна безпека	Незадовільна безпека	Критична безпека
$K_{звк}$	$0,5 \geq K_{звк} > 0,3$	$0,3 \geq K_{звк} > 0,2$	$0,2 \geq K_{звк} > 0,1$	$0,1 \geq K_{звк} > -0,1$	$-0,1 \geq K_{звк} > -0,2$
K_o	$10 \geq K_o > 7$	$7 \geq K_o > 5$	$5 \geq K_o > 3$	$3 \geq K_o > 1$	$1 \geq K_o > 0$
P_{Π}	$1 \geq P_{\Pi} > 0,8$	$0,8 \geq P_{\Pi} > 0,6$	$0,6 \geq P_{\Pi} > 0,4$	$0,4 \geq P_{\Pi} > 0,2$	$0,2 \geq P_{\Pi} > 0$
Π_n	$1000 \geq \Pi_n > 800$	$800 \geq \Pi_n > 600$	$600 \geq \Pi_n > 400$	$400 \geq \Pi_n > 200$	$200 \geq \Pi_n > 100$
$\Phi_{від}$	$5 \geq \Phi_{від} > 4$	$4 \geq \Phi_{від} > 3$	$3 \geq \Phi_{від} > 2$	$2 \geq \Phi_{від} > 1$	$1 \geq \Phi_{від} > 0$
$K_{фр}$	$0,5 \geq K_{фр} > 0,3$	$0,3 \geq K_{фр} > 0,2$	$0,2 \geq K_{фр} > 0,1$	$0,1 \geq K_{фр} > 0$	$K_{фр} < 0$
Φ_o	$\Phi_o > 1000$	$1000 \geq \Phi_o > 800$	$800 \geq \Phi_o > 500$	$500 \geq \Phi_o > 200$	$\Phi_o < 200$
$K_{об}$	$2 \geq K_{об} > 0$	$4 \geq K_{об} > 2$	$6 \geq K_{об} > 4$	$8 \geq K_{об} > 6$	$K_{об} > 10$

Джерело: складено автором з використанням [56].

Техніко-технологічна складова економічної безпеки підприємства характеризує рівень технічної озброєності та інноваційного розвитку підприємства, що безпосередньо впливає на його конкурентоспроможність, ефективність виробничих процесів та здатність протистояти технологічним загрозам. Для оцінювання рівня цієї складової доцільно використовувати систему кількісних показників, які відображають динаміку оновлення та освоєння нових технологічних рішень: коефіцієнт оновлення продукції, коефіцієнт освоєння нової продукції, коефіцієнт освоєння нової техніки, коефіцієнт оновлення технологій.

Алгоритм розрахунку наведених показників, що дозволяє здійснити комплексну діагностику техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства, подано в таблиці 1.10.

Таблиця 1.10

Алгоритм розрахунку показників рівня техніко-технологічної складової оцінки економічної безпеки підприємства

Назва показника	Нормативне значення	Алгоритм розрахунку	Позначення	Призначення (опис)
1	2	3	4	5
коефіцієнт оновлення продукції	збільшення показника	$K_{оп} = \frac{O_{внп}}{O_{зоп}}$	Овнп – кількість видів нової продукції, од.; Озоп – загальна кількість товарної продукції, од.	визначає доцільність фінансування інноваційної діяльності

коефіцієнт освоєння нової продукції	збільшення показника	$K_{ип} = \frac{BP_{нт}}{BP_3}$,	BP _{нт} – виручка від реалізації нової або удосконаленої продукції та виготовленої за допомогою нових або удосконалених технологій, грн.; BP ₃ – виручка від реалізації всієї продукції, грн.	визначає здатність підприємства до впровадження інноваційної продукції
коефіцієнт освоєння нової техніки	збільшення показника	$K_{нт} = \frac{OЗ_н}{OЗ}$,	OЗ _н – вартість нововведених новітніх основних засобів, грн., OЗ – середньорічна вартість виробничих засобів підприємства, грн.	показує спроможність підприємства до освоєння устаткування новітніх виробничо-технологічних ліній
коефіцієнт оновлення технології	збільшення показника	$K_{от} = \frac{N_{нт}}{\sum_{тп}}$,	N _{нт} – кількість впроваджених нових технологічних процесів, Σ _{тп} – сумарна кількість технологічних процесів	характеризує ступінь відповідності застосовуваної на підприємстві та технології сучасним світовим аналогам щодо оптимізації витрат ресурсів

Джерело: складено автором з використанням [55].

Чим вищими є значення зазначених показників, тим вищим є рівень техніко-технологічної безпеки підприємства. Високі значення свідчать про активну інноваційну діяльність, регулярне оновлення техніко-технологічної бази та ефективну адаптацію до змін у зовнішньому середовищі.

Відповідно до загального підходу до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства, техніко-технологічна складова поділяється на п'ять рівнів:

- абсолютний рівень – підприємство характеризується високим ступенем технічної оснащеності та постійним оновленням технологій;
- достатній рівень – наявні позитивні зміни в технічному розвитку, що забезпечують стабільність виробничих процесів;
- задовільний рівень – підприємство демонструє обмежену інноваційну активність і потребує оновлення основних фондів;

- незадовільний рівень – техніко-технологічна база підприємства є застарілою, що знижує ефективність виробничої діяльності;
- критичний рівень – спостерігається відсутність оновлення техніки та технологій, що ставить під загрозу подальше функціонування підприємства.

Порогові значення кожного з рівнів техніко-технологічної безпеки представлено у таблиці 1.11.

Таблиця 1.11

Зведена таблиця показників за рівнями техніко-технологічної безпеки підприємства

Показники	Рівень ресурсної безпеки				
	Абсолютна безпека	Достатня безпека	Задовільна безпека	Незадовільна безпека	Критична безпека
$K_{ОП}$	$K_{ОП} > 0,7$	$0,7 > K_{ОП} > 0,5$	$0,5 > K_{ОП} > 0,2$	$0,2 > K_{ОП} > 0,1$	$0,1 > K_{ОП} > 0$
$K_{НП}$	$K_{НП} > 0,7$	$0,7 > K_{НП} > 0,5$	$0,5 > K_{НП} > 0,2$	$0,2 > K_{НП} > 0,1$	$0,1 > K_{НП} > 0$
$K_{НТ}$	$K_{НТ} > 0,7$	$0,7 > K_{НТ} > 0,5$	$0,5 > K_{НТ} > 0,2$	$0,2 > K_{НТ} > 0,1$	$0,1 > K_{НТ} > 0$
$K_{ОТ}$	$K_{ОТ} > 0,7$	$0,7 > K_{ОТ} > 0,5$	$0,5 > K_{ОТ} > 0,2$	$0,2 > K_{ОТ} > 0,1$	$0,1 > K_{ОТ} > 0$

Джерело: складено автором з використанням [55].

Рівень визначення силової складової знаходять за наступними показниками: частка витрат на охорону підприємства в загальній структурі виробничих витрат; забезпеченість працівників підприємства службою охорони.

Чим вище значення даних показників, тим вище рівень силової складової економічної безпеки. Силова складова економічної безпеки підприємства має п'ять рівнів: абсолютний, достатній, задовільний, незадовільний, критичний. За допомогою методів математичної статистики нами досліджені та встановлені порогові значення рівнів силової безпеки, наведені в табл. 1.12.

Таблиця 1.12

Зведена таблиця показників за рівнями силової безпеки підприємства

Показники	Рівень силової безпеки				
	Абсолютна безпека	Достатня безпека	Задовільна безпека	Незадовільна безпека	Критична безпека
$K_{в.ох.}$	$K_{в.ох.} \geq 0,19$	$0,17 \leq K_{в.ох.} < 0,19$	$0,15 \leq K_{в.ох.} < 0,17$	$0,12 \leq K_{в.ох.} < 0,15$	$K_{в.ох.} < 0,12$
$K_{сб}$	$K_{сб} \geq 0,19$	$0,16 \leq K_{сб} < 0,19$	$0,13 \leq K_{сб} < 0,16$	$0,09 \leq K_{сб} < 0,13$	$K_{сб} < 0,09$

Джерело: складено автором з використанням [55].

Рівень ринкової складової економічної безпеки підприємства оцінити складно, оскільки фактори ринкового середовища поділяють на фактори прямого і непрямого впливу, динаміка їх поведінки та спричинені ними потенційні загрози

важко спрогнозувати, тому ми пропонуємо визначати його за допомогою експрес-аналізу [45], що передбачає заповнення анкети-опитувальника та формування на основі цього висновків про рівень загроз та небезпек (табл. 1.13).

Таблиця 1.13

Експрес-аналіз ринкової складової економічної безпеки підприємства

Перелік запитань	Оціночна шкала (бали)					Оцінка (бали)
	0 - 2	2,1 - 4	4,1 - 6	6,1 - 8	8,1 - 10	
1	2	3	4	5	6	7
Чи здійснює підприємство маркетингове дослідження ринку?	Ні	Одноразово	Рідко	Періодично	Так, постійно	
Чи проводиться аналіз продуктового портфелю?	Ні	Одноразово	Рідко	Періодично	Так, постійно	
Яка якість продукції порівняно з товарами конкурентів?	Значно нижча	Нижча	Майже однакова	Вища	Значно вища	
Яка ціна продукції порівняно з товарами конкурентів?	Значно вища	Вища	Майже однакова	Нижча	Значно нижча	
Яка частка інноваційної продукції за останні 5 років, %?	10	20	30	40	50	
Яка ефективність маркетингових заходів?	Дуже низька	низька	Середня	Висока	Дуже висока	
Загальна оцінка (середній бал)						

Джерело: складено автором з використанням [45]

Інтерпретація результатів виявлення сильних, слабких сторін та потенційних загроз і можливостей представлена в таблиці 1.14.

Таблиця 1.14

Інтерпретація результатів оцінки рівня ринкової безпеки

Значення інтегрального показника	Результат експрес-аналізу	Рівень ринкової безпеки
0,4	0–2	критичний рівень
0,41–0,59	2,1–4	незадовільний стан
0,6–0,79	4,1–6	задовільний стан
0,8–0,99	6,1–8	достатній рівень безпеки
1	8,1–10	абсолютний рівень безпеки

Джерело: складено автором з використанням [45].

Дослідження інтерфейсної складової економічної безпеки підприємства доцільно здійснювати на основі експертного аналізу за такими ключовими напрямками:

1. Оцінка впливу споживачів – передбачає сегментацію клієнтської бази, визначення мотиваційних чинників споживчої поведінки та аналіз ступеня залежності підприємства від окремих груп споживачів.

2. Аналіз впливу постачальників – охоплює вивчення здатності постачальників забезпечувати належну якість продукції відповідно до умов контрактів, дотримання строків постачання, стабільність логістичних зв'язків тощо.

3. Оцінка впливу посередників – передбачає аналіз ефективності функціонування непрямих каналів збуту й постачання, визначення доцільності та ризиків співпраці з посередницькими структурами;

4. Аналіз впливу партнерів – здійснюється шляхом класифікації партнерів за рівнем їхньої зацікавленості у розвитку підприємства, а також за ступенем їхнього впливу на стратегічні й операційні процеси.

Рівень інтерфейсної безпеки може бути кількісно оцінений за допомогою методики діагностики надійності економічних контрагентів. Така оцінка ґрунтується на сукупності критеріїв, серед яких: ділова репутація, досвід роботи на ринку, фінансовий стан, дисциплінованість у виконанні договірних зобов'язань, динаміка розвитку, економічний потенціал.

З огляду на те, що інтерфейсна складова економічної безпеки підприємства характеризує надійність взаємодії із зовнішніми економічними суб'єктами, об'єктивна оцінка цієї взаємодії здійснюється на основі системи зазначених критеріїв, деталізованих у таблиці 1.15.

Таблиця 1.15

Ситуаційна оцінка економічного контрагента

Критерій	Порядкова шкала				
	Точно відповідає	Напевно відповідає	Невизначено	Напевно не відповідає	Точно не відповідає
Імідж					
Досвід роботи					
Фінансовий стан					
Обов'язковість виконання контрактів					
Тенденції розвитку					
Економічний потенціал					
Оцінка в балах	4	3	2	1	0

Джерело: складено автором з використанням [45]

Екологічна складова економічної безпеки підприємства відображає рівень захищеності підприємства від актуальних та потенційних загроз екологічного характеру, що виникають унаслідок техногенної діяльності суб'єктів господарювання. Водночас вона включає заходи щодо мінімізації негативного впливу власної виробничої діяльності підприємства як на навколишнє природне середовище, так і на персонал, задіяний у виробничих процесах [46–47].

Відповідні кількісні показники та алгоритм їх розрахунку наведено в таблиці 1.16.

$$P_{\text{екол}} = \frac{1}{5} \left(k_{\text{л}} \cdot \frac{S_{\text{л}}}{S} + k_{\text{ен}} \cdot \frac{S_{\text{е}}}{S} + k_{\text{зв}} \cdot \frac{S_{\text{зв}}}{S} + k_{\text{вод}} \cdot \frac{Z_{\text{вод}}}{Z_{\text{гр.вод}}} + k_{\text{пов}} \cdot \frac{Z_{\text{пов}}}{Z_{\text{гр.пов}}} \right) \quad (1.5)$$

де: S - площа території, яку використовує;

$S_{\text{л}}$ – площа ушкоджень ландшафту;

$S_{\text{ен}}$ – площа енергетично забрудненої території;

$S_{\text{зв}}$ – площа, зайнята під звалища;

$Z_{\text{вод}}$ – фактична концентрація забруднюючих речовин у воді;

$Z_{\text{гр. вод.}}$ – гранично допустима концентрація забруднюючих речовин у воді;

$Z_{\text{гр. пов}}$ – гранично допустима концентрація забруднюючих речовин у повітрі;

$k_{\text{л}}$ – коефіцієнт, що враховує ступінь ушкодження ландшафту;

$k_{\text{ен}}$ – коефіцієнт, що враховує інтенсивність енергетичного забруднення;

$k_{\text{вд}}$ – коефіцієнт, що враховує небезпеку речовин у відходах;

$k_{\text{вод}}$ – коефіцієнт, що враховує небезпеку речовин у воді;

$k_{\text{пов}}$ – коефіцієнт, що враховує небезпеку речовин у повітрі.

Екологічна складова економічної безпеки підприємства має п'ять рівнів: абсолютний, достатній, задовільний, незадовільний, критичний, які наведені в табл. 1.16.

Таблиця 1.16

Зведена таблиця показників за рівнями екологічної безпеки підприємства

Показники	Рівень екологічної безпеки				
	Абсолютна безпека	Достатня безпека	Задовільна безпека	Незадовільна безпека	Критична безпека
$P_{\text{екол}}$	$P_{\text{екол}} = 0$	$0 < P_{\text{екол}} \leq 0,25$	$0,25 < P_{\text{екол}} \leq 0,50$	$0,50 < P_{\text{екол}} \leq 0,75$	$P_{\text{екол}} > 0,75$

Джерело: складено автором з використанням [47, с. 339].

Одним із ефективних методів інтегральної оцінки рівня економічної безпеки підприємства є розрахунок інтегрального індексу економічної безпеки підприємства з урахуванням усіх її функціональних складових. Відповідно до методичних підходів, запропонованих у [24], даний індекс визначається за формулою:

$$I = \sum_{i=1}^n \lambda_i \cdot R_i, \quad (1.6)$$

де: λ_i - коефіцієнт, що відображає значущість функціонального складника економічної безпеки;

R_i - величина часткового критерію за i -тим функціональним складником;

n - кількість функціональних складників економічної безпеки підприємства.

У якості часткових критеріїв оцінки кожного функціонального складника економічної безпеки підприємства доцільно використовувати нормалізовані значення індикаторів відповідної складової. Нормування фактичних значень показників здійснюється з урахуванням їх економічної природи: показники-стимулятори (які мають зростати для покращення стану безпеки) нормуються за максимальним значенням показника за досліджуваний період, а показники-дестимулятори – за мінімальним значенням відповідного показника. Це дозволяє адекватно відобразити як позитивні, так і негативні тенденції в динаміці діяльності підприємства при подальшому розрахунку інтегрального індексу економічної безпеки (ф. 1-7–1-8).

$$X_{норм\ i}^S = \frac{X_{факт\ i}}{X_{max}}, \quad (1.7)$$

$$X_{норм\ i}^D = \frac{X_{min}}{X_{факт\ i}}, \quad (1.8)$$

де: - $X_{факт\ i}$ фактичне значення i -го індикатора фінансової безпеки підприємства;

$X_{норм\ i}^S$ - нормалізоване значення i -го показника-стимулятора фінансової безпеки підприємства;

$X_{норм\ i}^D$ - нормалізоване значення i -го показника-дестимулятора фінансової безпеки підприємства;

X_{max} - максимальне значення i -го індикатора фінансової безпеки підприємства;

X_{min} - мінімальне значення i -го індикатора фінансової безпеки підприємства за досліджуваний період.

Інтегральний індекс економічної безпеки підприємства визначити за формулою (1.6).

Згідно із наведеною методикою, рівень економічної безпеки підприємства визначається за десятьма функціональними складовими: фінансовою, інтелектуально-кадровою, інформаційною, політико-правовою, ресурсною, техніко-технологічною, силовою, ринковою, інтерфейсною та екологічною. Для кожної зі складових застосовується градація рівнів безпеки за п'ятибальною шкалою: абсолютний, достатній, задовільний, незадовільний та критичний рівень.

Абсолютний рівень ($1 \geq \text{Еб} > 0,9$) свідчить про високоефективну економічну діяльність підприємства, яка забезпечує стабільне функціонування, ефективне використання ресурсів та стає зростання потенціалу.

Достатній рівень ($0,9 \geq \text{Еб} > 0,7$) характеризує інтенсивний розвиток підприємства із позитивною динамікою ключових показників, що перевищують середні значення.

Задовільний рівень ($0,7 \geq \text{Еб} > 0,4$) засвідчує нормальний стан економічної безпеки, за якого діяльність підприємства перебуває у межах допустимих параметрів.

Незадовільний рівень ($0,4 \geq \text{Еб} > 0,1$) вказує на наявність негативних тенденцій, що створюють ризики для подальшої діяльності підприємства.

Критичний рівень ($\text{Еб} \leq 0,1$) є сигналом про кризовий стан, що супроводжується значними збитками, загрозами неплатоспроможності та ризиком припинення господарської діяльності [48].

Зазначені складові економічної безпеки взаємопов'язані між собою та функціонують у межах єдиної системи. Вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на одну із них спричиняє відповідні зміни в інших, що вимагає комплексного підходу до моніторингу, діагностики та управління економічною безпекою підприємства.

Таким чином, системний аналіз рівнів кожної складової економічної безпеки слугує підґрунтям для розробки комплексу запобіжних та компенсаторних заходів, спрямованих на нейтралізацію загроз, посилення

стійкості підприємства до змін у зовнішньому середовищі, а також на забезпечення його стабільного розвитку.

У практичній частині дослідження (підрозділ 2.4) для обчислення інтегрального рівня економічної безпеки підприємства буде використано чотири ключові складові: фінансову, інтелектуально-кадрову, ресурсну та техніко-технологічну. Це обґрунтовано тим, що для їхньої кількісної оцінки можливо залучити загальнодоступну фінансову звітність, що забезпечує високий рівень достовірності та об'єктивності результатів.

Водночас інші складові (політико-правова, силова, інтерфейсна, інформаційна, ринкова, екологічна) передбачають використання якісних (експертних) оцінок, що знижує надійність отриманих результатів через високий ступінь суб'єктивності та потенційну суперечливість інтерпретацій. Тому вони не включаються до кількісного інтегрального аналізу в рамках даного дослідження, але можуть бути предметом подальших глибших досліджень із застосуванням методів багатокритеріальної експертної оцінки.

Висновки до розділу 1

Проведені теоретичні дослідження формування економічної безпеки підприємства дозволяють зробити наступні висновки.

Під економічною безпекою підприємства доцільно розуміти систему заходів, спрямованих на забезпечення ефективного та раціонального використання ресурсного потенціалу з метою досягнення стійкості функціонування суб'єкта господарювання і здатності оперативно адаптуватися до трансформацій у внутрішньому та зовнішньому середовищі через мінімізацію ймовірності загроз. До складу економічних ресурсів підприємства включаються такі компоненти: матеріальні активи, оборотні засоби, нематеріальні елементи, кадровий потенціал, фінансові ресурси та інформаційні потоки. Поняття стійкості підприємства відображає його здатність до протидії негативним явищам внутрішнього та зовнішнього походження і передбачає стратегічну адаптивність до змін ринкового простору. Адекватна реакція передбачає цілеспрямоване коригування внутрішніх

процесів підприємства (виробничих, управлінських, логістичних, маркетингових тощо) відповідно до змін зовнішнього і внутрішнього середовища.

Загрози, що постають перед підприємством, слід розглядати як сукупність деструктивних чинників, здатних поставити під загрозу реалізацію його економічних інтересів та спричинити потенційні або фактичні збитки.

Виділяють дві основні групи загроз — внутрішні та зовнішні складові економічної безпеки підприємства. До внутрішніх складових належать: фінансова, інтелектуально-кадрова, інформаційна, ресурсна, техніко-технологічна та силова безпека. Зовнішні складові включають політико-правову, ринкову, інтерфейсну та екологічну безпеку.

Під формуванням економічної безпеки підприємства розуміють цілеспрямований процес створення комплексу взаємопов'язаних організаційно-правових заходів, спрямованих на ефективне використання економічних ресурсів і захист інтересів підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз, що забезпечує стабільність його діяльності та перспективи розвитку.

Для оцінювання рівня економічної безпеки підприємства запропоновано застосовувати комплексний підхід, що передбачає: ідентифікацію функціональних складових, які формують економічну безпеку; розрахунок узагальнених показників рівня економічної безпеки за кожною функціональною складовою; обчислення інтегрального показника, що характеризує загальний рівень економічної безпеки підприємства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОЦІНКА РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРАТ «ОБУХІВСЬКИЙ МОЛОКОЗАВОД»

2.1. Загальна характеристика функціонування підприємства

Приватне акціонерне товариство «Обухівський молочний завод» (юридична адреса – Україна, 08703, Київська область, м. Обухів, вул. Каштанова, будинок 1). Промислова площа підприємства пов'язана з автомобільною дорогою. Загальна площа, яку займає підприємство складає – 1709м².

Обухівський молочний завод посідає провідне місце серед підприємств молокопереробної галузі Київської області. Впродовж усієї історії свого функціонування підприємство демонструє поступальний розвиток, модернізацію технологічного процесу та розширення продуктового асортименту. Станом на сьогодні, завод є інноваційно зорієнтованим виробничим осередком, що поєднує багаторічні традиції з сучасними стандартами якості та займає впізнавану позицію у галузі.

Підприємство виготовляє понад 50 видів молочної продукції під брендом «Лукавиця», до яких належать: пастеризоване та пряжене молоко, ряжанка, закваски, кефіри, питні йогурти, сметана, різновиди сиру (зокрема селянський, нежирний, м'який «Адигейський»), дитячі сирки, десерти, вершкове масло, морозиво тощо.

Історія Обухівського молокозаводу розпочалася у 1943 році, невдовзі після визволення міста від нацистської окупації, з ініціативи переробки молочної сировини, що надходила від колективних та приватних господарств. У 1957 році підприємство перенесли на нову виробничу локацію, де воно функціонує і нині, з одночасним технічним переоснащенням. На початкових етапах стратегічною метою була організація ефективного виробництва та реалізації молочних продуктів, однак трансформаційні процеси економіки та

зміни ринкових запитів зумовили необхідність перегляду виробничої політики, що призвело до розширення сировинної бази та налагодження фірмової торгівлі.

У 1993 році підприємство було передано в оренду з правом подальшого викупу, а вже у 1995 році, в результаті приватизаційних процесів, було утворено приватне акціонерне товариство «Обухівський молочний завод» відповідно до рішення загальних зборів акціонерів.

На сьогодні підприємство здійснює комплексну діяльність, що включає:

- закупівлю та переробку молока;
- виробництво і реалізацію молочної продукції;
- організацію фірмової торгівлі як власною продукцією, так і продовольчими товарами інших категорій;
- інші види господарської, комерційної та посередницької діяльності.

Місія підприємства полягає у створенні конкурентоспроможної продукції під ТМ «Лукавиця», асортимент якої здатний адаптуватися до змін споживчого попиту, забезпечуючи високий рівень задоволення потреб клієнтів.

Бачення підприємства зосереджене на утвердженні Обухівського молокозаводу як стабільного, відомого і шанованого виробника молочних продуктів, який підтримує традиції, орієнтується на якість та прагне до гармонії інтересів споживачів, працівників, партнерів та суспільства.

Задля реалізації своєї місії завод дотримується наступних базових принципів:

- встановлення взаємовигідної співпраці з постачальниками, гарантування стабільної та своєчасної оплати, формування репутації надійного бізнес-партнера;
- забезпечення споживачів екологічно безпечною продукцією стабільної якості;
- підтримка працівників через покращення умов праці, надання соціальних гарантій, організацію навчання і дозвілля;

– сприяння соціальному розвитку громади шляхом створення нових робочих місць (включаючи робочі місця для осіб з інвалідністю), своєчасної сплати податків та збереження довкілля.

Для забезпечення життєздатності політики та стратегії керівництвом заводу впроваджена та постійно вдосконалюється система управління процесами, що базується на:

- аналізі виконання політики в сфері якості;
- результатах аналізу контролю процесів;
- результатах контролю продукції і сировини
- результатах калібрування засобів і вимірювальної техніки;
- аналізі виконання коригувальних і запобіжних заходів;
- плануванні можливих змін в політиці і стратегії;
- результатах роботи з замовниками;
- результатах аналізування постачальників (сировини);
- пропозиції щодо поліпшення;
- претензії від замовників;
- інформація про впровадження нових технологічних процесів;
- аналізі виконання коригувальних заходів за минулий рік;

В процесі аналізу бере участь все керівництво. За результатами аналізу приймають рішення:

- визначити нові цілі щодо показників діяльності підприємства;
- вдосконалити продукцію згідно з вимогами замовників;
- внести зміни в процеси , політику, стратегію;
- переглянути потребу в ресурсах та інші.

Відповідно до сформованої місії та виробничої політики, менеджмент та колектив ПрАТ «Обухівський молочний завод» активно ініціюють та впроваджують низку екологічно орієнтованих заходів, спрямованих на забезпечення сталого функціонування підприємства. Основна мета таких ініціатив — зниження негативного впливу виробничих процесів на довкілля та оптимізація використання природних ресурсів. У результаті запроваджених

природоохоронних програм досягнуто високого рівня екологічної ефективності, зокрема – реалізовано безвідходну модель виробництва базових видів молочної продукції.

Економічна діяльність підприємства здійснюється з метою одержання прибутку шляхом реалізації виробничих, комерційних, посередницьких та інших форм господарювання в межах чинного законодавства України та положень Статуту товариства. Управлінські рішення щодо розвитку підприємства регулярно адаптуються до поточної ринкової ситуації, що забезпечує стабільність фінансових показників. Структура прибутку формується на основі фінансово-господарських надходжень після покриття витрат на матеріальні ресурси, оплату праці, а також сплату обов'язкових податків і зборів згідно з нормативно-правовими вимогами.

Підприємство є членом галузевих професійних об'єднань — Асоціації молочників України та Спільки молочних підприємств України. Це сприяє обміну галузевою інформацією, формуванню конкурентної стратегії через співпрацю та підтримку спільних ініціатив.

Продукція, що виготовляється під торговельною маркою «Лукавиця», неодноразово отримувала високі оцінки фахових дегустаційних комісій. Серед нагород: Золота медаль Всеукраїнського конкурсу «100 кращих товарів України» за високу якість вершкового масла «Селянське», Гран-прі за ряжанку жирністю 2,5%, Золота медаль за вершкове масло «Обухівське» жирністю 72,5% у конкурсі якості від асоціації «Укрмолпром», а також сертифікати відповідності, в тому числі — «Знак якості» для цільномолочної продукції.

Проектна річна виробнича потужність підприємства становить 42 300 тонн, що еквівалентно переробці 120 тонн молока щодоби. Однак фактичний обсяг виробництва наразі сягає 60 тонн за добу. Щодня підприємство виготовляє в середньому 21 тонну незбираної молочної продукції, 3 тонни вершкового масла та 3 тонни морозива. Реконструкція заводу, проведена в 1987–1990 роках, передбачала розширення виробничих площ та інсталяцію нових технологічних ліній, зокрема для виготовлення морозива, що дало змогу

збільшити добову переробну потужність до 50 тонн сировини на зміну.

Сировинна база підприємства формується за рахунок контрактних закупівель у господарств-постачальників. Як суб'єкт господарювання, що функціонує на умовах повного госпрозрахунку, підприємство здійснює закупівлю молока через прямі договори з колективними сільськогосподарськими підприємствами, фермерськими господарствами, а також через заготівельні пункти, що приймають молоко від населення. Територіальною сировинною зоною є Обухівський, Васильківський, Білоцерківський та Кагарлицький райони Київської області. У межах укладених договорів передбачено, за потреби, повернення знежиреного молока як частини розрахунку.

Для зміцнення конкурентних позицій та підвищення якості сервісу підприємство впровадило власну систему логістичного обслуговування. Щоденно підприємство здійснює централізовану доставку продукції до Києва: 7–8 транспортних одиниць забезпечують постачання товарів у 70–90 торгових точок. До постійних споживачів продукції ТМ «Лукавиця» належать медичні та санаторно-курортні установи, зокрема санаторій «Конча-Заспа», клінічна лікарня «Феофанія» тощо.

Управління логістичними процесами здійснюється транспортним відділом, до компетенції якого входить обслуговування всього автопарку підприємства.

Діяльність підприємства носить чітко виражений сезонний характер.

Асортиментна потужність заводу складає більше 40 видів продукції. На даний час підприємство має продукцію в такому асортименті:

1. Молоко (розливне – 2.5 % жирності, фасоване – 1.5 %, пряжене – 2.5 %, фасоване – 2.5%);
2. Кефір (фасований, класичний);
3. Йогурт питний («Полуниця», «Персик»);
4. Ряжанка фасована;
5. Сироватка фасована;

6. Сметана (вагова – 15% жирності, фасована – 15% жирність, фасована – 20% жирність);
7. Сир («Адигейський», «Селянський» фасований, «Столовий» фасований, ваговий);
8. Дитячі сирки з родзинками, з ваніллю;
9. Десерт сировий («Персик», «Екзотік», «Суниця», «Полуниця», «Чорниця»);
10. Масло («Селянське» спред шоколадне, «Селянське» вагове, «Селянське» фасоване, шоколадне вагове, шоколадне фасоване);
11. Морозиво (фруктове ваф.ст, вершкове ваф.ст, вершкове шоколадне ваф.ст, «Втіха», «Метелик», «Веселка» в ароматизованій глазури, «Лукавиця», «Еліт», «Сімейне» шоколадне, «Сімейне» вершкове, вершкове вагове).

Структуру цехів та підрозділів на заводі розглянемо за допомогою рис 2.1.

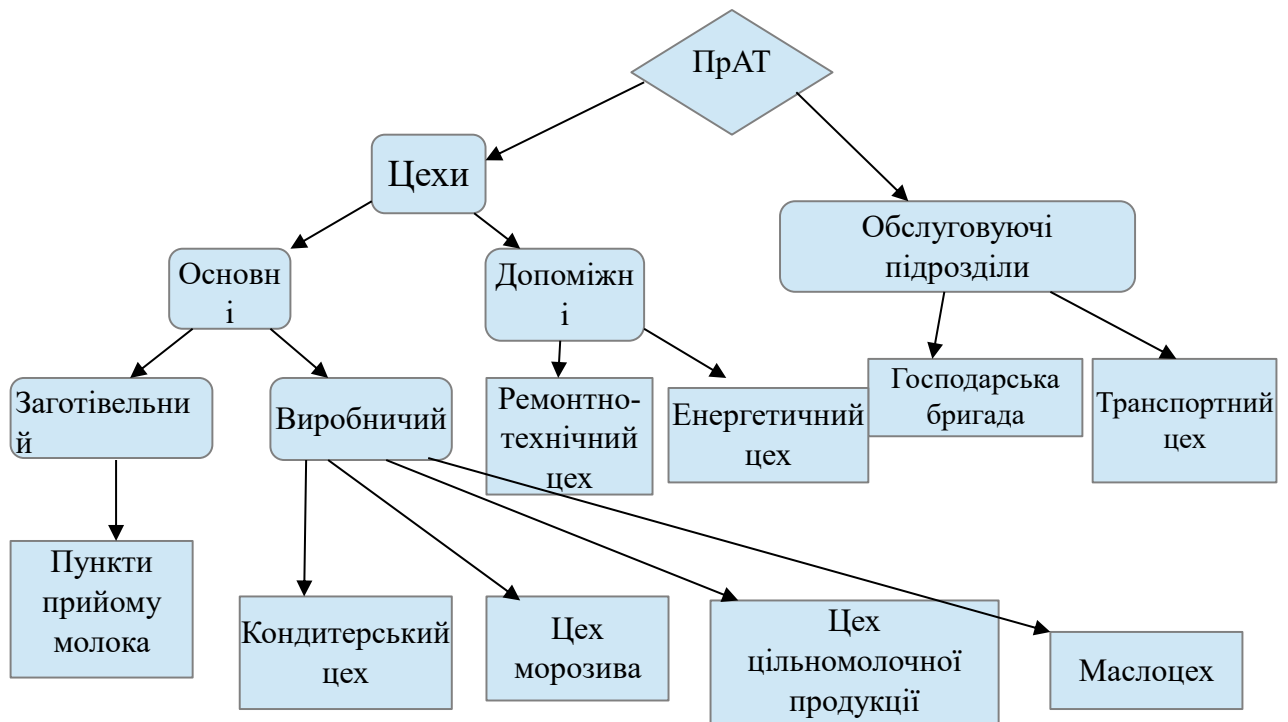

Рис. 2.1. Виробнича структура ПрАТ «Обухівський молочний завод».

Джерело: Складено автором на основі даних підприємства.

2.2. Оцінка та аналіз ефективності господарської діяльності підприємства

Аналіз ефективності господарської діяльності підприємства доцільно розпочати з оцінки його основних техніко-економічних показників. Саме ці показники дозволяють ідентифікувати тенденції змін у господарській діяльності підприємства та слугують базою для формування обґрунтованих управлінських рішень.

У межах аналізу розглянуто динаміку ключових техніко-економічних показників ПрАТ «Обухівський молокозавод» за період 2022–2024 рр. (табл. 2.2).

Результати свідчать про позитивну динаміку чистого доходу від реалізації продукції: у 2023 році порівняно з 2022 роком спостерігалось його зростання на 33,66%, а у 2024 році – ще на 18,31% у порівнянні з попереднім роком. Така тенденція є свідченням зростання обсягів реалізації, посилення ринкових позицій підприємства та підвищеного попиту на його продукцію.

Паралельно зі зростанням доходу спостерігається збільшення собівартості реалізованої продукції. Основними чинниками цього є підвищення вартості сировини, енергоносіїв, матеріалів і палива. Проте темпи приросту собівартості є нижчими за темпи зростання доходу (34,89% у 2023 р. і 14,1% у 2024 р.), що вказує на ефективне управління витратами та позитивно впливає на фінансовий результат.

Середньорічна вартість основних засобів також мала тенденцію до зростання у 2023 році вона зросла на 25 953 тис. грн (на 15,37%), а в 2024 році — ще на 58 181 тис. грн (на 29,87%). Це свідчить про здійснення інвестицій у виробничу інфраструктуру, зокрема – про модернізацію або придбання нових основних засобів із метою розширення виробництва.

Аналогічну динаміку демонструє середньорічна вартість оборотних активів. У 2023 році вона збільшилася на 102 024 тис. грн (на 20,74%), а в 2024 році — ще на 165 265 тис. грн (на 27,82%). Зазначені зміни відображають активізацію операційної діяльності підприємства та зростання масштабів його господарської активності.

**Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності
ПрАТ «Обухівський молокозавод» за 2022-2024 роки**

Показники	Од. виміру	Роки			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
		2022	2023	2024	2023 до 2022	2024 до 2023	2023 до 2022	2024 до 2023
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>
Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн.	2024684	2706103	3202272	681419	495569	33,66	18,31
Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	1521831	2052854	2342351	531023	289497	34,89	14,10
Середньорічна вартість основних засобів	тис. грн.	168836	194789	252970	25953	58181	15,37	29,87
Середньорічна вартість оборотних засобів	тис. грн.	491970	593994	759258,5	102024	165264,5	20,74	27,82
Валовий прибуток	тис. грн.	502853	653249	859321	150396	206072	29,91	31,55
Фінансовий результат від операційної діяльності	тис. грн.	206904	259436	367869	52532	108433	25,39	41,80
Фінансовий результат до оподаткування	тис. грн.	158059	200703	309559	42644	108856	26,98	54,24
Чистий прибуток	тис. грн.	129631	164523	253732	34892	89209	26,92	54,22
Середньооблікова чисельність працівників	осіб	800	781	768	-19	-13	-2,38	-1,66
Середньооблікова чисельність промислово-виробничого персоналу	осіб	648	618	609	-30	-9	-4,63	-1,46
Віддача основних засобів	грн./грн.	11,99	13,89	12,66	1,9	-1,23	15,85	-8,88
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	об.	4,12	4,56	4,22	0,44	-0,34	10,68	-7,53
Продуктивність праці	тис. грн./особу	3124,51	4378,81	5257,26	1254,3	878,45	40,14	20,06
Рентабельність основних засобів	%	76,78	84,46	100,30	7,68	15,84	X	X
Рентабельність виробництва	%	19,62	20,86	25,07	1,24	4,21	X	X

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Валовий прибуток демонструє сталу позитивну динаміку із середньорічним приростом на рівні 30%. Це свідчить про підвищення ефективності виробничої діяльності, що є результатом удосконалення технологічних процесів, зменшення частки витрат у структурі собівартості та збільшення обсягів продажів.

Прибуток від операційної діяльності демонстрував позитивну динаміку: у 2023 році його приріст склав 25,4% у порівнянні з попереднім роком, а у 2024 році — вже 41,8%, що свідчить про успішність основної діяльності підприємства та підвищення її ефективності.

Показник прибутку до оподаткування у 2023 році зріс на 26,98% порівняно з 2022 роком, а у 2024 році — ще на 54,24%, що підтверджує зростання масштабів діяльності підприємства та його здатність генерувати значні фінансові результати. Чистий прибуток змінювався аналогічними темпами, що дозволяє стверджувати про наявність внутрішніх фінансових резервів для розвитку — зокрема, для формування резервного капіталу, інвестицій в основні засоби та стимулювання персоналу.

Водночас відзначено тенденцію до скорочення середньооблікової чисельності персоналу. У 2023 році вона зменшилась на 19 осіб, а у 2024 – на 13 осіб, в основному за рахунок зменшення чисельності промислово-виробничого персоналу. Така динаміка може свідчити про оптимізацію виробничих процесів або автоматизацію.

Віддача основних засобів у 2023 році зросла на 1,9 грн на кожен вкладену гривню, що вказує на підвищення ефективності їх використання. У 2024 році цей показник зменшився на 1,23 грн, що може свідчити про зниження обсягів продукції або тимчасове недовантаження оновлених потужностей.

Оборотність оборотних коштів у 2023 році покращилась, що пояснюється зростанням обсягів реалізації. Проте у 2024 році коефіцієнт оборотності знизився на 7,5%, що обумовлено випереджальним зростанням вартості оборотних активів порівняно з чистим доходом.

Показник продуктивності праці упродовж аналізованого періоду демонстрував позитивну динаміку, що свідчить про ефективніше використання персоналу та зростання обсягів виробництва на одного працівника.

Рентабельність основних засобів з кожним роком зростала, що є результатом підвищення чистого прибутку та більш ефективного використання виробничих потужностей. Аналогічну тенденцію демонструє й рентабельність виробництва, що підтверджує зростання загальної ефективності господарської діяльності.

Загалом, за результатами аналізу техніко-економічних показників, можна зробити висновок про покращення фінансово-економічного стану підприємства у 2024 році. Позитивна динаміка ключових показників свідчить про раціональне використання ресурсів і потенціал подальшого розвитку.

Ефективність діяльності підприємства значною мірою залежить від забезпеченості його активами. Активи — це ресурси, які мають вартісне вираження і потенційно здатні приносити підприємству економічні вигоди в майбутньому. Вони поділяються на необоротні та оборотні.

Необоротні активи – це довгострокові ресурси, що функціонують у виробництві тривалий час (понад рік), до яких належать основні засоби, нематеріальні активи тощо. Оборотні активи, натомість, беруть участь у виробництві одноразово, повністю споживаються в межах одного операційного циклу або протягом 12 місяців з дати балансу.

Аналіз структури та динаміки активів підприємства (табл. 2.3, рис. 2.2) свідчить, що у 2022–2024 роках частка оборотних активів у загальному обсязі майна підприємства складала приблизно 70%, що є типовим для підприємств харчової промисловості. У 2023 році необоротні активи зросли на 61,26% порівняно з 2022 роком, у тому числі основні засоби — на 22%, що може свідчити про інвестиції в нове обладнання. Крім того, відбулося суттєве п'ятикратне зростання нематеріальних активів.

У 2024 році приріст необоротних активів склав 24,48%, при цьому основні засоби збільшилися на 35%, а нематеріальні активи були відсутні згідно з даними балансу, ймовірно, у зв'язку з їх вибуттям або списанням.

Динаміка структури активів ПрАТ «Обухівський молокозавод» за 2022-2024 роки
(станом на кінець року, тис. грн.)

Види активів	Значення показника, на кінець року						Абсолютне відхилення, тис. грн.		Відносне відхилення, %	
	2022		2023		2024		2023 до 2022	2024 до 2023	2023 до 2022	2024 до 2023
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Необоротні активи	182421	25,93	294181	30,61	366209	30,07	111760	72028	61,26	24,48
Нематеріальні активи	499	0,07	2498	0,26	0	0	1999	-2498	400,60	-100,00
Основні засоби	175456	24,94	214122	22,28	288984	23,73	38666	74862	22,04	34,96
2. Оборотні активи	521212	74,07	666776	69,39	851741	69,93	145564	184965	27,93	27,74
Активи - всього	703633	100	960957	100	1217950	100	257324	256993	36,57	26,74

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

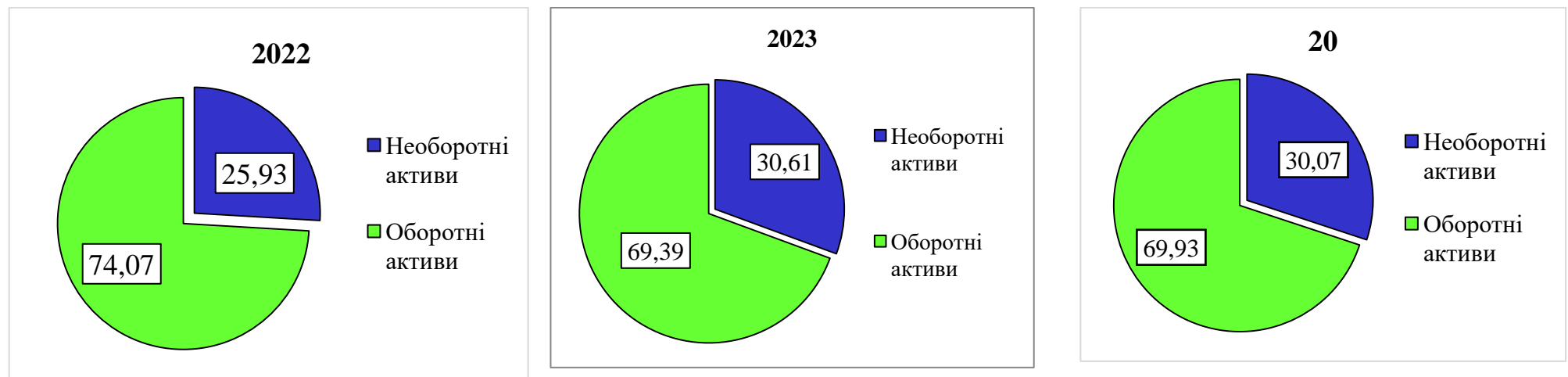

Рис. 2.2. Структура активів ПрАТ «Обухівський молокозавод» за 2022-2024 роки.

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Протягом 2022–2024 років ПрАТ «Обухівський молокозавод» демонстрував стійке зростання вартості активів, що свідчить про позитивні тенденції в розвитку підприємства та розширення його господарської діяльності.

У 2023 році оборотні активи зросли на 145 564 тис. грн, або на 27,93% порівняно з 2022 роком. Основними чинниками такого зростання стали збільшення обсягів запасів, дебіторської заборгованості за реалізовану продукцію, товари, роботи, послуги, а також збільшення заборгованості за авансами, внутрішніми розрахунками і витратами майбутніх періодів. Водночас, незважаючи на абсолютне зростання вартості, частка оборотних активів у структурі загальних активів зменшилася на 4,68 в.п., що свідчить про більш динамічне зростання необоротних активів.

У 2024 році абсолютна величина оборотних активів знову зросла – на 184 965 тис. грн, або на 27,74%. Проте їхня частка в загальній структурі активів залишилася практично незмінною, що зумовлено паралельним зростанням обох груп активів — як оборотних, так і необоротних.

Загальна вартість активів підприємства демонструє чітку тенденцію до зростання. У 2023 році вона зросла на 257 324 тис. грн (на 36,57%), у 2024 році — ще на 256 993 тис. грн (на 26,74%) порівняно з попередніми роками. Така динаміка є позитивним сигналом і свідчить про розширення виробничої бази, інвестиції в основні засоби та підвищення фінансової стійкості й платоспроможності підприємства.

У структурі активів за аналізований період переважали оборотні активи, проте їх частка дещо зменшилась — з 74,07% у 2022 році до 69,93% у 2024 році. Натомість питома вага необоротних активів зросла з 25,93% до 30,07%. Така динаміка є наслідком зростання вартості основних засобів, а також збільшення нематеріальних активів у 2023 році. У 2024 році нематеріальні активи в обліку підприємства були відсутні, ймовірно, через їх вибуття або списання.

Основні засоби формують найбільшу частину необоротних активів. Найменшу питому вагу в цій групі традиційно займають нематеріальні активи. Динаміка та структура основних засобів підприємства за 2022–2024 роки подані у таблиці 2.4.

Динаміка структури основних засобів (за залишковою вартістю) на ПрАТ «Обухівський молокозавод» за 2022-2024 роки

Групи основних засобів	Значення показника, на кінець періоду						Абсолютне відхилення,		Відносне відхилення, %		Відхилення по структурі ОЗ	
	2022		2023		2024		тис. грн.		2023 до 2022	2024 до 2023	2023 до 2022	2024 до 2023
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	2023 до 2022	2024 до 2023				
1. Виробничого призначення:	175456	100	214122	100	288984	100	38666	74862	22,04	34,96	0	0
будівлі та споруди	47878	27,29	58552	27,35	69176	23,94	10674	10624	22,29	18,14	0,06	-3,41
машини та обладнання	122511	69,82	141053	65,88	177766	61,51	18542	36713	15,13	26,03	-3,94	-4,37
транспортні засоби	805	0,46	787	0,37	1623	0,56	-18	836	-2,24	106,23	-0,09	0,19
земельні ділянки	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
інші	4262	2,43	13730	6,41	40419	13,99	9468	26689	222,15	194,38	3,98	7,58
Усього	175456	100	214122	100	288984	100	38666	100	22,04	34,96	0	0

Джерело: Складено автором на основі регулярної інформації про основні засоби емітента (за залишковою вартістю)

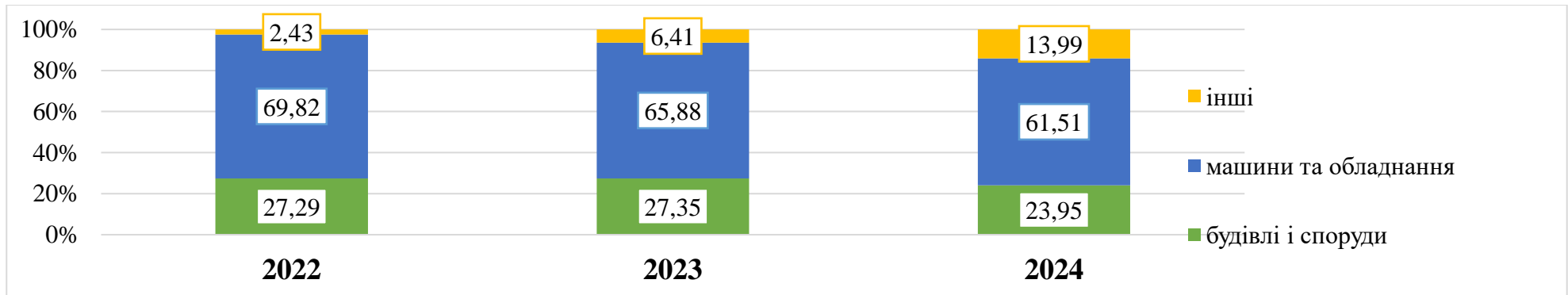

Рис. 2.3. Динаміка структура основних засобів ПрАТ «Обухівський молокозавод» за 2022-2024 роки.

Джерело: Складено автором на основі регулярної інформації про основні засоби емітента (за залишковою вартістю)

Згідно з даними таблиці 2.4 та рис. 2.3. найбільшу питому вагу в структурі основних засобів стабільно займають машини та обладнання, частка яких у 2022 році становила 69,82%, у 2023 році — 65,88%, а у 2024 році – 61,51%. Незважаючи на зменшення питомої ваги цієї групи засобів, їх абсолютна вартість зростала: на 15,13% у 2023 році та на 26,03% у 2024 році порівняно з попередніми роками. Це свідчить про оновлення та розширення парку технологічного обладнання, що забезпечує підвищення виробничого потенціалу підприємства.

Будівлі та споруди займають друге місце у структурі основних засобів. У 2022 році їх частка становила 27,29%, у 2023 році — 27,35%, а у 2024 році дещо знизилася до 23,94%. Така динаміка може бути пов'язана зі зміщенням акценту на інвестування у більш мобільні та технологічні виробничі засоби (машини, обладнання, інструменти).

На третьому місці за питомою вагою перебувають інші основні засоби виробничого призначення. За аналізований період спостерігається зростання як вартості, так і питомої ваги цієї групи: з 2,43% у 2022 році до 6,41% у 2023 році та 13,99% у 2024 році. Це свідчить про розширення номенклатури та функціонального призначення обладнання, можливо, за рахунок впровадження допоміжних виробничих засобів, які забезпечують гнучкість та ефективність виробничого процесу.

Після аналізу обсягів, динаміки та структури основних засобів на ПрАТ «Обухівський молокозавод» проведемо оцінку стану та ефективності використання основних засобів. Для визначення рівня технічного стану основних засобів на ПрАТ «Обухівський молокозавод» проведено аналіз коефіцієнтів зношеності та придатності. Результати розрахунку наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Показники технічного стану основних засобів ПрАТ «Обухівський молокозавод» за 2022-2024 роки

Показник	Нормативне значення	Значення показника			Абсолютне відхилення	
		2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023
Коефіцієнт зносу ОЗ	<0,5	0,45	0,44	0,42	-0,01	-0,02
Коефіцієнт придатності	>0,5	0,55	0,56	0,58	0,01	0,02

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт зносу відображає ступінь фізичного зношення основних засобів і визначається як відношення суми зносу до їх первісної вартості. У ПрАТ «Обухівський молокозавод» протягом 2022–2024 років спостерігалася позитивна динаміка цього показника: коефіцієнт зносу зменшився з 0,45 у 2022 році до 0,42 у 2024 році. Це свідчить про оновлення матеріально-технічної бази підприємства та вчасне виведення з експлуатації застарілого обладнання.

Коефіцієнт придатності, що обернено пропорційний до коефіцієнта зносу, характеризує частку основних засобів, придатних до експлуатації. У досліджуваному періоді його значення зросло з 0,55 у 2022 році до 0,58 у 2024 році, що також свідчить про задовільний технічний стан активної частини основних засобів.

Отже, технічний стан основних засобів підприємства можна вважати таким, що відповідає вимогам стабільного виробничого процесу. Зменшення рівня зносу та зростання коефіцієнта придатності є позитивним результатом технічної політики підприємства щодо оновлення та модернізації основних засобів.

Співвідношення коефіцієнтів придатності та зносу основних засобів представлено на рис. 2.4.

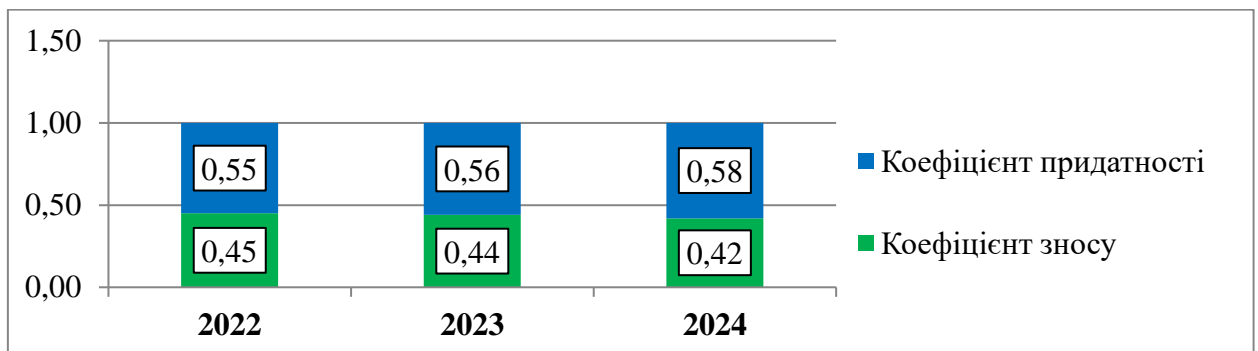

Рис. 2.4. Співвідношення коефіцієнтів придатності та зносу основних засобів ПрАТ «Обухівський молокозавод» за 2022-2024 роки

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Проведемо аналіз ефективності використання основних засобів підприємства, оскільки від рівня їх ефективності залежать темпи зростання продуктивності праці, обсягів виробництва, конкурентоспроможності продукції, а також показники фінансово-господарської діяльності підприємства загалом.

Узагальнений аналіз динаміки ефективності використання основних засобів підприємства представлено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

**Показники ефективності використання основних засобів ПрАТ
«Обухівський молокозавод» за 2022-2024 роки**

Показники	Од. виміру	Значення показника			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
		2022	2023	2024	2023 до 2022	2024 до 2023	2023 до 2022	2024 до 2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Обсяг виробленої продукції	тис. грн.	2024684	2706103	3202272	681419	495569	33,66	18,31
Середньорічна вартість основних засобів	тис. грн.	168836	194789	252970	25953	58181	15,37	29,87
Середньо-облікова чисельність ПВП	осіб	648	618	609	-30	-9	-4,63	-1,46
Чистий прибуток	тис. грн.	129631	164523	253732	34892	89209	26,92	54,22
Віддача основних засобів	грн./грн.	11,99	13,89	12,66	1,9	1,23	15,85	-8,86
Місткість основних засобів	грн./грн.	0,08	0,07	0,08	-0,01	0,01	-13,68	12,87
Озброєність праці основними засобами	тис. грн./ос.	260,55	315,19	415,39	54,64	100,2	20,97	31,79
Рентабельність основних засобів	%	76,78	84,46	100,30	7,68	15,84	X	X

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Одним з основних показників є віддача основних засобів, яка відображає обсяг реалізованої продукції, що припадає на одну гривню середньорічної вартості основних засобів. Зростання цього показника у 2023 році на 1,9 грн./грн. (або на 18,85% порівняно

з попереднім роком) свідчить про підвищення продуктивності капіталу, вкладеного в основні засоби. Така позитивна динаміка є наслідком модернізації технічного парку підприємства, оновлення основних засобів та підвищення рівня організації виробництва, що дозволило отримувати більший виробничий ефект при незмінному або помірно зростаючому обсязі основних засобів.

У 2024 році на підприємстві відбулося зниження віддачі основних засобів на 1,23 грн/грн або 8,86% порівняно з 2023 роком. Основною причиною цієї тенденції є дисбаланс у темпах приросту: вартість основних засобів зросла на 29,87%, тоді як чистий дохід – лише на 18,31%. Така ситуація свідчить про зниження ефективності використання інвестованих у необоротні активи коштів, оскільки з кожної гривні, вкладеної в основні фонди, підприємство отримує менше виробничого ефекту.

Вартість основних засобів, необхідна для створення 1 гривні продукції, характеризується показником місткості основних засобів, який, у свою чергу, є обернено пропорційним до віддачі основних засобів. У 2023 році спостерігалось зменшення місткості основних засобів на 0,01 грн/грн або 13,68%, що вказувало на підвищення ефективності використання основних засобів – менші вкладення в основний капітал забезпечували той самий обсяг виробництва. Однак уже в 2024 році тенденція змінилася – місткість основних засобів зросла на 0,01 грн/грн або на 12,87%, що підтверджує погіршення капіталовіддачі, зумовлене випереджаючим зростанням вартості основних засобів.

Показник озброєності праці основними засобами, який обчислюється як відношення середньорічної вартості основних засобів до чисельності промислово-виробничого персоналу, упродовж 2022–2024 років демонстрував позитивну динаміку: з 260,55 тис. грн/особу до 415,39 тис. грн/особу. Це свідчить про нарощування технічного потенціалу на одного працівника, що створює передумови для підвищення продуктивності праці та оптимізації виробничих процесів.

Рентабельність основних засобів, яка відображає частку прибутку, отриманого з кожної гривні основних засобів, значно покращилася у досліджуваний період. У 2023 році цей показник зріс на 7,68 в.п., а у 2024 році – ще на 15,84 в.п. Це свідчить про те, що, незважаючи на певне зниження віддачі основних засобів, підприємству вдалося забезпечити зростання прибутковості

використання основного капіталу, ймовірно, завдяки більш ефективній організації виробництва, зниженню витрат та впровадженню технологічних інновацій.

На відміну від основних засобів, оборотні активи є динамічнішими за своєю економічною природою та безперервно обертаються в процесі виробничо-комерційної діяльності підприємства. Їх ефективність визначається, передусім, швидкістю обороту, тобто тривалістю одного виробничого циклу. Чим коротший період обороту, тим швидше відбувається відновлення обігових ресурсів, що сприяє підвищенню загальної платоспроможності підприємства та зменшенню потреби в залученні додаткового капіталу.

Оцінка структури оборотних активів відіграє важливу роль у визначенні потенційних внутрішніх резервів ефективності. Її поглиблений аналіз дозволяє виявити диспропорції у розподілі ресурсів, надмірне накопичення окремих видів запасів, затримку в розрахунках, а також окреслити напрями раціоналізації витрат обігового капіталу.

Динаміка і структура оборотних коштів на ПрАТ «Обухівський молокозавод» за 2022-2024 роки представлена в таблиці 2.7.

Протягом 2022–2024 років основну частку у структурі оборотних активів ПрАТ «Обухівський молокозавод» займала дебіторська заборгованість за продукцію, товари, виконані роботи та надані послуги. У 2022 році вона становила 40,77%, а у 2023 році – 42,80%. Таке зростання питомої ваги цієї складової свідчить, з одного боку, про розширення обсягів реалізації продукції на умовах відстроченого платежу, що потенційно є індикатором підвищення попиту на продукцію підприємства, а з іншого – може сигналізувати про недоліки в кредитній політиці підприємства, зокрема відсутність належного аналізу фінансового стану контрагентів. У 2024 році, попри абсолютне зростання дебіторської заборгованості за реалізовану продукцію на 30 504 тис. грн (або на 10,69%), її питома вага в загальній структурі оборотних коштів скоротилася на 5,7 відсоткових пункти, що може бути зумовлено зміщенням акцентів у структурі активів на інші складові.

Динаміка структури оборотних коштів на ПрАТ «Обухівський молокозавод» за 2022-2024 роки

Показники	Значення показника						Абсолютне відхилення,		Відносне відхилення, %	
	2022		2023		2024		тис. грн.		2023 до 2022	2024 до 2023
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	2023 до 2022	2024 до 2023		
<i>I</i>	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Запаси:	104155	19,98	122105	18,31	111350	13,07	17950	-10755	17,23	-8,81
- виробничі запаси	56680	10,87	51510	7,73	70728	8,30	-5170	19218	-9,12	37,31
- незавершене виробництво	3885	0,75	4279	0,64	6042	0,71	394	1763	10,14	41,20
- готова продукція	42338	8,12	64448	9,67	30856	3,62	22110	-33592	52,22	-52,12
- товари	1252	0,24	1868	0,28	3724	0,44	616	1856	49,2	99,36
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	212497	40,77	285378	42,8	315882	37,09	72881	30504	34,3	10,69
Дебіторська заборгованість за розрахунками:										
- з бюджетом	951	0,01	24	0,00	37	0,00	-927	13	1764,71	54,17
- у тому числі з податку на прибуток	902	0,17	0	0	0		-902	0	-100	0,00
- за виданими авансами	3675	0,71	8154	1,22	8745	1,03	4479	591	121,88	7,25
- із внутрішніх розрахунків	151493	29,07	233296	34,99	380464	44,67	81803	147168	54	63,08
Інша поточна дебіторська заборгованість	5351	1,03	418	0,06	913	0,11	-4933	495	-92,19	118,42
Грошові кошти та їх еквіваленти:										
- готівка	396	0,08	14	0,002	23	0,003	-382	9	-96,46	64,29
- рахунки в банках	34308	6,58	13416	2,01	33129	3,89	-20892	19713	-60,9	146,94
Витрати майбутніх періодів	419	0,08	884	0,13	187	0,02	465	-697	110,98	-78,85
Інші оборотні активи	7967	1,53	3087	0,46	1011	0,12	-4880	-2076	-61,25	-67,25
Усього	521212	100	666776	100	851741	100	145564	184965	27,93	27,74

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

На другому місці у структурі оборотних активів підприємства перебуває дебіторська заборгованість за внутрішньогосподарськими розрахунками. У 2022 році її частка становила 29,07%, у 2023 році – 34,99%, а у 2024 році – 44,67%.

Дебіторська заборгованість перед бюджетом (у тому числі з податку на прибуток) упродовж 2023–2024 років демонструвала тенденцію до скорочення порівняно з 2022 роком. Це свідчить про зниження обсягів переплат, а також зменшення вимог до фінансових та податкових органів щодо повернення авансових платежів або надміру сплачених сум.

Водночас обсяги дебіторської заборгованості за виданими авансами у 2023–2024 роках істотно зросли (більше ніж удвічі порівняно з 2022 роком), що вказує на підвищення авансування майбутніх поставок і робіт. Така динаміка може бути свідченням розширення договірної діяльності або переорієнтації на нових постачальників, які потребують попередньої оплати.

Слід також відзначити, що у звітному періоді підприємство не мало дебіторської заборгованості за нарахованими доходами, зокрема у вигляді відсотків або роялті, що свідчить про відсутність активних інвестиційних операцій, пов'язаних із наданням позик або ліцензій.

Інша поточна дебіторська заборгованість зазнала суттєвих змін: у 2023 році вона зменшилася більш ніж у 12 разів, що свідчить про зниження неврегульованих зобов'язань з боку підзвітних осіб, претензій та інших форм вимогливих активів. Проте у 2024 році відбулося її зростання понад удвічі, і на кінець року вона становила 913 тис. грн, що може бути наслідком тимчасових операційних збоїв або погіршення внутрішнього контролю.

Запаси традиційно посідали третє місце у структурі оборотних активів. Їх питома вага у 2022 році становила 19,98%, у 2023 році – 18,31%, а у 2024 році – лише 13,07%. Зниження обсягу запасів у структурі активів зумовлено скороченням виробничих запасів і товарів, що може бути свідченням більш ефективного управління матеріальними ресурсами. Водночас збільшення у 2024 році обсягу незавершеного виробництва на 1763 тис. грн (41,2%) та товарів на 1856 тис. грн (99,36%) може свідчити про розширення обсягів виробництва або зростання обороту готової продукції.

Грошові кошти та їх еквіваленти у 2023–2024 роках скоротилися у порівнянні з 2022 роком. Основними причинами такого скорочення є зменшення залишків на поточних рахунках у національній та іноземній валютах, а також зменшення обсягів готівки. Незважаючи на негативний характер цього явища, підприємство зберігало мінімально необхідний залишок грошових коштів для підтримання поточної операційної діяльності.

Витрати майбутніх періодів у 2023 році зросли на 465 тис. грн (111%), що могло бути пов'язано з нарощуванням витрат на освоєння нових видів продукції, оплату комунікаційних послуг і передплату спеціалізованих видань. У 2024 році цей показник зменшився на 697 тис. грн (78,85%), що свідчить про завершення дії відповідних договірних зобов'язань або оптимізацію витрат.

Узагальнюючи, слід зазначити, що протягом аналізованого періоду загальний обсяг оборотних коштів підприємства зростав. Проте це зростання було забезпечене переважно за рахунок дебіторської заборгованості, що створює ризики для ліквідності та фінансової стабільності підприємства. Така структура активів вимагає посилення контролю за кредитною політикою, вдосконалення системи управління дебіторською заборгованістю та впровадження ефективних механізмів її стягнення.

Структура оборотних коштів підприємства за 2022-2024 роки представлена на рис. 2.5.

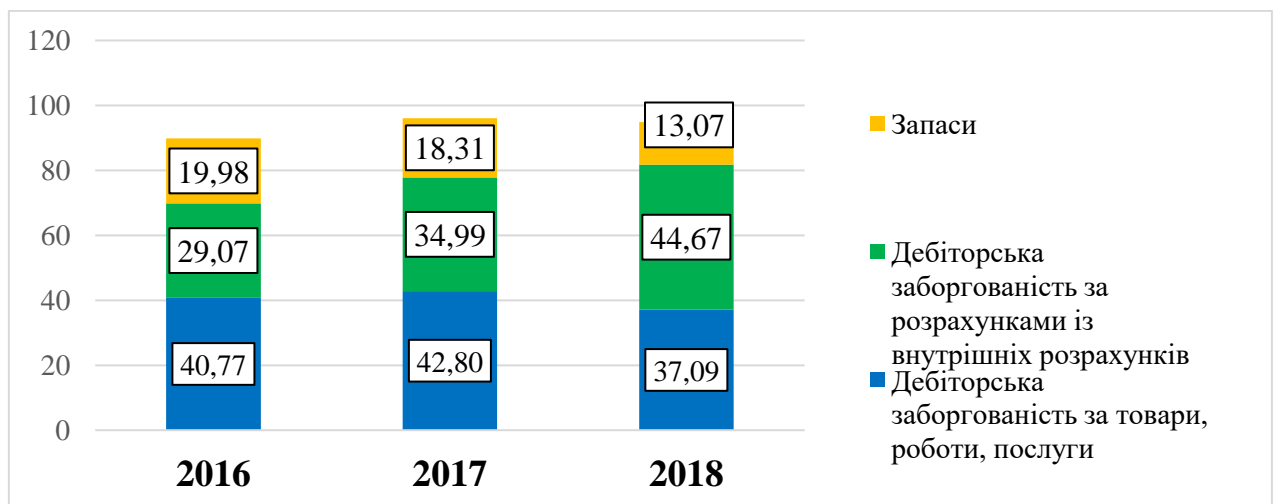

Рис. 2.5. Структура оборотних коштів ПрАТ «Обухівський молокозавод» за 2015-2023 роки.

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Одним із ключових показників, що характеризують результативність управління оборотними активами підприємства, є показники їх оборотності. Високий рівень оборотності свідчить про раціональне використання ресурсів, тоді як уповільнення обороту може свідчити про надмірне відволікання коштів в оборотні активи та, як наслідок, про зниження фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Аналіз основних показників, що характеризують ефективність використання оборотних коштів на підприємстві, наведено у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

**Показники ефективності використання оборотних коштів на ПрАТ
«Обухівський молокозавод» за 2022-2024 роки**

Показники	Од. виміру	Значення показника			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
		2022	2023	2024	2023 до 2022	2024 до 2023	2023 до 2022	2024 до 2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн.	2024684	2706103	3202272	681419	495569	33,66	18,31
Чистий прибуток	тис. грн.	129631	164523	253732	34892	89209	26,92	54,22
Середньорічна вартість оборотних коштів	тис. грн.	491970	593994	759258,5	102024	165264,5	20,74	27,82
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	оборотів	4,12	4,56	4,22	0,44	-0,34	10,7	-7,53
Тривалість обороту оборотних коштів	днів	87	79	85	-8	6	-9,66	8,07
Рентабельність оборотних коштів	%	26,35	27,7	33,42	1,35	5,72	X	X
Коефіцієнт закріплення оборотних коштів	грн.	0,24	0,24	0,24	0	0	0	-2,41

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт оборотності оборотних активів відображає кількість повних циклів обігу, які здійснюють оборотні кошти підприємства протягом певного періоду, найчастіше – одного року. Його величина визначається шляхом ділення чистого доходу від реалізації продукції на середньорічний залишок оборотних активів. У 2023 році зазначений показник становив 4,56 оборотів, що свідчить про підвищення ефективності використання оборотних ресурсів у порівнянні з 2022 роком. Основним чинником зростання коефіцієнта стало збільшення обсягів реалізації. Позитивна динаміка цього показника вказує на покращення системи управління матеріальними запасами, дебіторською заборгованістю та грошовими коштами підприємства.

Натомість у 2024 році коефіцієнт оборотності знизився на 7,5% (на 0,34 обороти), що свідчить про часткове уповільнення циклу обігу оборотних коштів.

Тривалість одного обороту оборотних активів, що вимірюється у днях, демонструє середній період, необхідний для завершення повного циклу обігу оборотних коштів. Показник визначається діленням умовної тривалості періоду (360 днів) на коефіцієнт оборотності. Протягом досліджуваного періоду динаміка цього показника була нестабільною. Так, у 2023 році тривалість одного обороту скоротилася з 87 днів у 2022 році до 79 днів, що вказує на покращення оборотності. Водночас у 2024 році вона зросла до 85 днів, що еквівалентно приросту на 6 днів або на 8%. Така тенденція свідчить про подовження періоду трансформації оборотних активів у грошові надходження, тобто про зниження ефективності їх використання.

Показник рентабельності оборотних активів характеризує віддачу, яку підприємство отримує у вигляді прибутку від кожної гривні, вкладеної в оборотні активи. Він розраховується як відношення чистого річного прибутку до середньорічного залишку оборотних коштів. У 2023 році рентабельність оборотних активів зросла на 1,35 в.п. порівняно з попереднім роком, а у 2024 році – ще на 5,72 в.п., що свідчить про підвищення ефективності їх використання для формування прибутку.

Коефіцієнт закріплення оборотних активів показує, скільки гривень оборотних ресурсів необхідно для забезпечення формування одного гривневого обороту чистого доходу. Формується шляхом ділення середньорічного залишку оборотних активів на обсяг чистого доходу від реалізації. Упродовж аналізованого періоду значення цього показника залишалось на рівні 0,24 грн/грн, що означає, що на кожну гривню реалізованої продукції підприємство вкладало 24 копійки оборотних коштів.

2.3. Аналіз трудових ресурсів підприємства

Трудові ресурси є одним із основних елементів функціонування підприємства, які визначають не лише поточну результативність господарської діяльності, але й конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі. Раціональне використання персоналу сприяє зростанню продуктивності праці, зниженню витрат, підвищенню якості продукції та стабілізації фінансових результатів.

У межах оцінювання стану трудових ресурсів доцільно розв'язати такі аналітичні завдання: аналіз чисельності працівників у динаміці; дослідження структури персоналу за категоріями; оцінка якісних характеристик кадрів; вивчення показників руху персоналу.

Аналіз структури персоналу дозволяє оцінити розподіл працівників за професійними категоріями, рівнем кваліфікації, стажем, освітою та іншими характеристиками, які визначають якісний потенціал трудового колективу. Також важливим напрямом дослідження є аналіз плинності кадрів, який дає змогу оцінити стабільність персоналу, рівень мотивації, соціально-психологічний клімат у колективі та ефективність кадрової політики.

Узагальнення результатів зазначеного аналізу представлено у таблиці 2.9, яка містить дані щодо кількісного та якісного складу трудових ресурсів підприємства за досліджуваний період.

Таблиця 2.9

Забезпечення ПрАТ «Обухівський молокозавод» трудовими ресурсами за 2022-2024 роки

Показники	Значення показника, осіб			Абсолютне відхилення, осіб		Відносне відхилення, %	
	2022	2023	2024	2023 до 2022	2024 до 2023	2023 до 2022	2024 до 2023
<i>I</i>	2	3	4	5	6	7	8
Чисельність всього:	800	781	768	-19	-13	-2,38	-1,66
В т.ч. ПВП, з нього	648	618	607	-30	-11	-4,63	-1,78
робітники	545	515	501	-30	-14	-5,50	-2,72
службовці	5	5	5	0	0	0	0
керівники	34	34	36	0	2	0	5,88
спеціалісти	64	64	65	0	1	0	1,56
Непромисловий персонал	152	163	161	11	-2	7,24	-1,23

Джерело: Складено автором на основі звіту з праці

Чисельність персоналу з кожним досліджуваним роком зменшувалася. У 2023 році чисельність персоналу зменшилась на 19 осіб або на 2,38% порівняно з 2022 роком внаслідок зменшення чисельності робітників на 30 осіб. У 2024 році чисельність персоналу зменшилась на 13 осіб або на 1,66% за рахунок зменшення на 11 осіб робітників та 2 особи непромислово-виробничого персоналу.

Проведемо аналіз якісного складу працівників підприємства (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

**Якісний склад працівників ПрАТ «Обухівський молокозавод» за
2022-2024 роки**

Показники	Значення показника, осіб			Абсолютне відхилення, осіб		Відносне відхилення, %	
	2022	2023	2024	2023 до 2022	2024 до 2023	2023 до 2022	2024 до 2023
<i>I</i>	2	3	4	5	6	7	8
Загальна чисельність працівників	800	781	768	-19	-13	-2,38	-1,66
Якісний склад працівників за віком							
Кількість працівників у віці (років): 18-34	328	314	311	-14	-3	-4,27	-0,96
35-49	334	337	329	3	-8	0,90	-2,37
50-55	75	71	70	-4	-1	-5,33	-1,41
>55	63	59	58	-4	-1	-6,35	-1,69
Якісний склад працівників за статтю							
жінки	434	405	415	-29	10	-6,68	2,47
чоловіки	366	376	353	10	-23	2,73	-6,12
Якісний склад працівників за рівнем освіти							
Кількість працівників, які закінчили заклади освіти: I-II рівнів акредитації	608	603	595	-5	-8	-0,82	-1,33
III-IV рівнів акредитації	192	178	173	-14	-5	-7,29	-2,81

Джерело: Складено автором на основі даних відділу кадрів

За аналізовані роки на підприємстві найбільше працівників у віці 35-49 років. Аналіз якісного складу працівників за статтю показав, що на підприємстві більше жінок, ніж чоловіків у 2024 році їх питома вага становила 54%. Аналіз

якісного складу працівників за рівнем освіти показав, що працівників, які закінчили заклади освіти I-II рівнів акредитації більше, ніж з вищою освітою. У 2024 році їх співвідношення становило 77,5% і 22,5% відповідно.

Показники ефективності використання промислово-виробничого персоналу підприємства представлені в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Показники ефективності використання промислово-виробничого персоналу ПрАТ «Обухівський молокозавод» за 2022-2024 роки

Показники	Од. виміру	Значення показника			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
		2022	2023	2024	2023 до 2022	2024 до 2023	2023 до 2022	2024 до 2023
<i>I</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>
Обсяг виробленої продукції	тис. грн.	2024684	2706103	3202272	681419	495569	33,66	18,31
Середньо-облікова чисельність ПВП	осіб	648	618	609	-30	-9	-4,63	-1,46
Продуктивність праці	тис. грн./особу	3124,51	4378,81	5257,261	1254,3	878,45	40,14	20,06
Трудомісткість	осіб/тис. грн.	0,0003	0,0002	0,0002	-0,0001	0,00	-33,33	-4,89
Частка приросту обсягу виробництва за рахунок зростання продуктивності праці	%	92,15	113,76	118,313	21,61	4,55	X	X

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Продуктивність праці є одним із ключових показників ефективності використання трудових ресурсів, що відображає обсяг продукції, вироблений одним працівником за певний проміжок часу. У досліджуваному періоді зафіксовано стале зростання даного показника, що свідчить про підвищення ефективності використання робочої сили та оптимізацію виробничих

процесів. Така тенденція є позитивною і свідчить про вдосконалення організації праці, автоматизацію та впровадження новітніх технологій.

Водночас зниження показника трудомісткості продукції, тобто зменшення витрат праці на виробництво одиниці продукції – підтверджує підвищення технічного рівня виробництва та раціоналізацію трудових процесів. Скорочення трудомісткості продукції сприяє зниженню собівартості та зростанню конкурентоспроможності продукції.

Зростання частки приросту обсягу продукції, забезпеченого за рахунок підвищення продуктивності праці, також свідчить про ефективну кадрову політику підприємства. У 2024 році цей показник досяг максимального значення – 118,45%, що вказує на те, що обсяги виробництва зростають завдяки зростанню продуктивності праці, а не за рахунок збільшення кількості персоналу. Найнижче значення показника спостерігалось у 2022 році – 92,15%, що вказує на меншу ефективність використання трудового потенціалу.

Показники руху персоналу представлені у таблиці 2.15, дозволяють оцінити стабільність кадрового складу, інтенсивність оновлення персоналу, а також ступінь відповідності кадрової політики потребам підприємства в кваліфікованій робочій силі.

Таблиця 2.12

**Показники руху персоналу ПрАТ «Обухівський молокозавод» за
2022-2024 роки**

Показники	Значення показника			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
	2022	2023	2024	2023 до 2022	2024 до 2023	2023 до 2022	2024 до 2023
<i>I</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	800	781	768	-19	-13	-2,375	-1,66
Зараховано, осіб	206	219	153	13	-66	6,31	-30,14
Вибуло, осіб	225	294	235	69	-59	30,67	-20,07
У тому числі за власним бажанням, за порушення трудової дисципліни, осіб	225	294	235	69	-59	30,67	-20,07
Коефіцієнт обороту з прийому	0,26	0,28	0,20	0,02	-0,08	7,69	-28,85

продовження таблиці 2.12

1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт обороту зі звільнення	0,28	0,38	0,31	0,1	-0,07	35,71	-19,48
Коефіцієнт загального обороту кадрів	0,54	0,66	0,51	0,12	-0,15	22,22	-23,45
Коефіцієнт співвідношення прийнятих і звільнених працівників	0,92	0,74	0,65	-0,18	-0,09	-19,57	-12,02
Коефіцієнт плинності кадрів	0,28	0,38	0,31	0,1	-0,07	35,71	-19,48

Джерело: Складено автором на основі звіту з праці

Коефіцієнт обороту з прийому відображає частку працівників, прийнятих на роботу протягом року, у середньообліковій чисельності персоналу. Максимальне значення цього показника спостерігалось у 2023 році, що зумовлено активним поповненням кадрів у відповідь на виробничі потреби або кадрові втрати попереднього періоду.

Коефіцієнт обороту зі звільнення показує частку працівників, які звільнилися або були звільнені з підприємства протягом року. Найвищий рівень цього показника також зафіксовано у 2023 році, що свідчить про підвищену плинність кадрів у зазначеному періоді.

Коефіцієнт загального обороту кадрів, який враховує як прийнятих, так і звільнених працівників, досяг найвищого значення у 2024 році. Така динаміка може свідчити про посилення нестабільності кадрового складу, що, ймовірно, пов'язано з погіршенням умов праці, змінами в організаційній структурі або впливом зовнішніх чинників (наприклад, ринку праці чи соціально-економічної ситуації в країні).

Коефіцієнт співвідношення прийнятих і звільнених працівників демонструє співвідношення між кількістю працівників, прийнятих на роботу, і кількістю звільнених. Протягом 2022–2024 років кількість звільнених систематично перевищувала кількість прийнятих, що свідчить про загальне скорочення чисельності персоналу. Водночас найвищий рівень цього показника зафіксовано у 2023 році, коли різниця між прийнятими та звільненими була найменшою.

Коефіцієнт плинності кадрів, який враховує звільнення за власним бажанням та за порушення трудової дисципліни, характеризує добровільну й вимушену нестабільність персоналу. У 2023 році цей показник досяг найвищого рівня, що є негативною тенденцією, адже висока плинність зумовлює додаткові витрати підприємства на адаптацію та навчання нових працівників, а також знижує ефективність виробничого процесу через тимчасові втрати досвідченого персоналу.

Загалом аналіз динаміки показників руху персоналу свідчить про потребу вдосконалення кадрової політики підприємства з метою зменшення плинності кадрів, поліпшення умов праці та підвищення мотивації персоналу.

2.4. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства

Проведемо оцінку рівня економічної безпеки ПрАТ «Обухівський молокозавод». Для цього скористаємося спеціальним підходом розробленим науковцями, який складається з етапів оцінки.

На першому етапі визначається інформаційна база для проведення дослідження. Джерелами інформації повинна слугувати фінансова звітність підприємства, основні техніко-економічні показники, показники з праці та екологічного стану тощо.

На другому етапі проводиться відбір показників для оцінки економічної безпеки підприємства за кожною її структурною складовою. Даний етап багато у чому визначає ефективність функціонування системи управління економічною безпекою загалом. Від того, наскільки повно та точно сформована система показників, залежить своєчасність розпізнавання негативних тенденцій розвитку й можливість попередження кризових ситуацій.

На третьому етапі здійснюється визначення рівня економічної безпеки для кожної складової.

Наведена нами методика оцінки рівня економічної безпеки підприємства в підрозділі 1.3. кваліфікаційної роботи складається із кількісних показників, які ґрунтуються на фінансовій звітності підприємства, яка

визначена законодавством, що свідчить про її достовірність та об'єктивність. Складові безпеки по різному впливають на рівень економічної безпеки підприємства, про що свідчать вагові коефіцієнти, які відображають внесок кожної складової у формування інтегрального індексу.

Таблиця 2.13

**Показники рівня фінансової складової оцінки економічної безпеки
ПрАТ «Обухівський молокозавод»**

Назва показника	Вагомість показника	2022	2023	2024	Відхилення	
					2023/2022	2024/2023
коефіцієнт автономії	0,11	0,33	0,34	0,42	0,01	0,08
рентабельність активів	0,25	0,195	0,198	0,23	0,38	4,3
рентабельність власного капіталу	0,21	0,58	0,51	0,55	-6,77	4,18
коефіцієнт загальної ліквідності	0,14	2,09	2	1,86	-0,08	-0,14
коефіцієнт швидкої ліквідності	0,17	1,48	1,6	1,52	0,12	-0,08
коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,12	0,08	0,13	0,04	0,05	-0,1
Фінансова складова	1	0,76	0,76	0,74	0,00	-0,02

Джерело: Складено та розроблено автором на основі власних розрахунків

Фінансова складова є ключовим елементом загальної системи економічної безпеки підприємства, оскільки відображає його здатність ефективно функціонувати в умовах фінансових ризиків, зберігати платоспроможність і забезпечувати стійкість розвитку.

Протягом 2022–2024 років інтегральне значення фінансової складової залишалось на рівні 0,76, однак у 2024 році показник зменшився до 0,74, що вказує на незначне послаблення фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт автономії, який визначає частку власного капіталу у загальній сумі активів, протягом аналізованого періоду становив відповідно 0,33 у 2022 році, 0,34 у 2023 році та 0,42 у 2024 році. Позитивна динаміка свідчить про поступове зменшення залежності підприємства від зовнішніх

джерел фінансування. Однак рівень менше 0,5 все вказує на відносно низький рівень фінансової стійкості та високий ступінь кредитної залежності, що загрожує фінансовій стабільності у разі несприятливої кон'юнктури.

Рентабельність активів (ROA) продемонструвала зростання протягом трьох років, що є позитивним результатом. Це свідчить про підвищення ефективності управління всіма видами активів і про здатність підприємства генерувати прибуток на кожну грошову одиницю вкладених ресурсів.

Рентабельність власного капіталу (ROE) у 2023 році зазнала зниження, що вказує на зменшення прибутковості вкладень власників у підприємство та можливу неефективність використання власного капіталу. У 2024 році спостерігається покращення цього показника, що свідчить про зростання ефективності капіталовкладень і позитивні зміни в господарській діяльності підприємства.

Коефіцієнт загальної ліквідності впродовж усього періоду перевищував нормативне значення (1,0–2,0), що свідчить про здатність підприємства своєчасно покривати всі поточні зобов'язання за рахунок наявних оборотних активів.

Коефіцієнт швидкої ліквідності, також перевищуючи рекомендоване значення, демонструє задовільну здатність підприємства оперативно погашати поточні борги, використовуючи найбільш ліквідні активи (грошові кошти, дебіторську заборгованість, короткострокові фінансові інструменти).

Коефіцієнт абсолютної ліквідності залишається на низькому рівні протягом усього аналізованого періоду: 0,08 у 2022 році, 0,13 у 2023 році та 0,04 у 2024 році. Такі значення свідчать про обмежені можливості підприємства негайно виконувати зобов'язання у випадку настання термінів платежів, що створює ризик порушення платоспроможності у короткостроковій перспективі.

Загалом фінансова складова економічної безпеки підприємства потребує посилення. Попри позитивні зміни в рентабельності активів і капіталу, низький рівень автономії та абсолютної ліквідності вказує на необхідність

зміцнення фінансової самостійності, підвищення гнучкості в управлінні зобов'язаннями та формування фінансових резервів для забезпечення стабільної діяльності в умовах ризиків.

Таблиця 2.14

Показники рівня інтелектуально-кадрової складової оцінки економічної безпеки ПрАТ «Обухівський молокозавод»

Назва показника	Вагомість показника	2022	2023	2024	Відхилення	
					2023/2022	2024/2023
коефіцієнт кваліфікації працівників підприємства	0,34	0,9983	0,9989	0,9989	0,9995	0,9983
норма доходності співробітників підприємства від використання інтелектуальної власності	0,26	0,2298	0,2525	0,2419	0,2446	0,2278
коефіцієнт плинності кадрів	0,18	0,28	0,38	0,31	0,1	-0,07
коефіцієнт фізичного старіння кадрів	0,22	0,079	0,076	0,076	-0,003	-0,0005
Інтелектуально-кадрова складова	1	0,47	0,49	0,48	0,02	-0,01

Джерело: Складено та розроблено автором на основі власних розрахунків

За досліджуваний період інтелектуально-кадрова складова економічної безпеки підприємства не демонструвала стабільної позитивної динаміки. Так, у 2023 році значення цього показника збільшилося на 0,02 порівняно з 2022 роком і становило 0,49, проте вже у 2024 році спостерігалось його незначне зниження – на 0,01, до рівня 0,48.

Здійснимо детальний аналіз динаміки ключових показників, що характеризують інтелектуально-кадрову складову економічної безпеки ПрАТ «Обухівський молокозавод». Одним із позитивних сигналів є зростання коефіцієнта кваліфікації персоналу, що свідчить про підвищення частки працівників, які мають професійну середню освіту, і вказує на поступове посилення людського капіталу підприємства.

Разом з тим, варто звернути увагу на динаміку коефіцієнта плинності кадрів, що відображає частку працівників, звільнених за власним бажанням або внаслідок порушень трудової дисципліни, у середньообліковій чисельності персоналу. Найвищий рівень цього показника зафіксовано у 2023 році, що зумовлено збільшенням кількості звільнень в обох зазначених категоріях. Така тенденція є негативною, адже вона спричиняє додаткові витрати, пов'язані з підбором, адаптацією та навчанням нових співробітників. Крім того, новоприйнятий персонал, як правило, має нижчу продуктивність порівняно з досвідченими працівниками, що знижує загальну ефективність виробничого процесу в короткостроковій перспективі.

Ще одним важливим індикатором є коефіцієнт фізичного старіння персоналу, який визначається як відношення чисельності працівників пенсійного віку до загальної середньооблікової чисельності штату. Позитивною тенденцією є його незначне зниження у 2023–2024 роках порівняно з 2022 роком, що свідчить про поступове оновлення кадрового складу та підвищення його адаптивного потенціалу.

У підсумку варто зазначити, що зменшення коефіцієнтів плинності кадрів і фізичного старіння персоналу є ключовими чинниками забезпечення високого рівня кадрової безпеки підприємства, сприяє підвищенню його конкурентоспроможності.

Таблиця 2.15

Показники рівня ресурсної складової оцінки економічної безпеки підприємства

Назва показника	Вагомість показника	2022	2023	2024	Відхилення	
					2023/2022	2024/2023
1	2	3	4	5	6	7
коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	0,16	0,5	0,46	0,3	-0,04	-0,16
коефіцієнт оборотності активів	0,23	3,04	3,25	2,94	0,21	-0,31
рентабельність продукції, %	0,2	0,104	0,178	0,132	0,074	-0,846

продовження таблиці 2.15

1	2	3	4	5	6	7
Віддача основних засобів, грн/грн	0,15	11,99	13,89	12,66	1,9	-1,23
Рентабельність основних засобів, %	0,18	0,767	0,845	1,003	0,078	0,158
коефіцієнт оборотності запасів	0,08	28	20	17,94	-8	-2,06
Ресурсна складова	1	4,98	4,85	4,27	-0,12	-0,59

Джерело: Складено та розроблено автором на основі власних розрахунків

З таблиці 2.15 бачимо, що протягом 2022–2024 років спостерігається тенденція до поступового зниження рівня ресурсної складової економічної безпеки ПрАТ «Обухівський молокозавод» – з 4,98 у 2022 році до 4,27 у 2024 році, що вказує на поступове послаблення ресурсного потенціалу підприємства.

Аналіз показників, які формують ресурсну складову економічної безпеки, дає змогу сформулювати такі висновки. Зокрема, коефіцієнт забезпечення підприємства власними оборотними коштами, який демонструє спроможність фінансувати оборотні активи за рахунок внутрішніх джерел, упродовж аналізованого періоду зазнав зниження – з 0,50 до 0,30. Попри зменшення, значення показника залишалось в межах допустимих нормативів, що свідчить про збереження задовільного рівня автономії у фінансуванні поточних операцій.

Динаміка коефіцієнта оборотності активів протягом 2022–2024 років не мала стабільної динаміки. У 2023 році спостерігалось його зростання порівняно з попереднім роком, що засвідчує підвищення ефективності використання сукупного капіталу підприємства, активи здійснювали оберт швидше, забезпечуючи більш динамічну трансформацію виробничих запасів у грошові надходження. Проте у 2024 році цей коефіцієнт знизився, що сигналізує про деяке зменшення ефективності управління активами.

Показник рентабельності продукції дає змогу оцінити прибутковість реалізованої продукції з погляду витрат на її виробництво. У 2023 році

зафіксовано зниження рентабельності, що вказує на зменшення ефективності виробничо-збутової діяльності. У 2024 році ситуація покращилася: рентабельність зросла, демонструючи відновлення прибутковості продукції та позитивну динаміку фінансової результативності.

Позитивним аспектом розвитку підприємства є зростання продуктивності праці, що свідчить про підвищення результативності трудових зусиль персоналу. Збільшення обсягів продукції, виготовленої одним працівником за одиницю часу, є свідченням ефективнішого використання людського потенціалу.

Щодо віддачі основних засобів – показника, який характеризує обсяг виробленої продукції на кожну гривню інвестицій в основні засоби, — у 2023 році зафіксовано його зростання на 1,9 грн/грн або на 18,85% порівняно з 2022 роком, що зумовлено зростанням обсягів продукції. У 2024 році цей показник знизився на 1,23 грн/грн або на 8,86%, внаслідок більш стрімкого зростання вартості основних засобів на 29,87% порівняно зі зростанням чистого доходу на 18,31%.

Рентабельність основних засобів, що відображає частку прибутку, сформованого за рахунок використання основного капіталу, також демонструвала позитивну динаміку. У 2023 році її значення зросло на 7,68 відсоткових пункти, а у 2024 – ще на 15,84 в.п., що вказує на зростаючу ефективність капіталовкладень в основні засоби.

Озброєність праці основними засобами, що розраховується як співвідношення середньорічної вартості основних засобів до чисельності промислово-виробничого персоналу, зросла з 260,55 тис. грн/особу у 2022 році до 415,39 тис. грн/особу у 2024 році. Цей ріст свідчить про підвищення рівня технічного оснащення працівників, що є позитивним сигналом щодо розвитку виробничої інфраструктури.

Коефіцієнт оборотності запасів демонструє здатність підприємства ефективно управляти виробничими та товарними запасами. Протягом 2022–2024 років відбулося його зростання, що супроводжувалося скороченням тривалості обороту запасів, тобто зменшенням кількості днів, необхідних для

завершення одного виробничо-комерційного циклу. Це свідчить про раціональну політику в управлінні матеріальними ресурсами підприємства.

Таблиця 2.16

Показники рівня техніко-технологічної складової оцінки економічної безпеки підприємства

Назва показника	Вагомість показника	2022	2023	2024	Відхилення	
					2023/2022	2024/2023
коефіцієнт оновлення продукції	0,2	0,3262	0,3875	0,4383	0,3749	0,3869
коефіцієнт освоєння нової продукції	0,27	0,4123	0,4764	0,5212	0,456	0,4879
коефіцієнт освоєння нової техніки	0,23	0,3821	0,4217	0,4863	0,4752	0,4917
коефіцієнт оновлення технології	0,3	0,3406	0,4583	0,5397	0,4397	0,4674
Техніко-технологічна складової	1	0,37	0,24	0,50	-0,12	0,26

Джерело: Складено та розроблено автором на основі власних розрахунків

У 2023 році техніко-технологічна складова економічної безпеки ПрАТ «Обухівський молокозавод» зазнала суттєвого зниження – до рівня 0,24 порівняно з 0,37 у 2022 році, що свідчить про зниження технологічної стійкості підприємства. Однак у 2024 році спостерігається позитивна тенденція зростання цього показника удвічі, що свідчить про активізацію зусиль підприємства щодо модернізації технологічної бази та вдосконалення виробничої інфраструктури.

Техніко-технологічна складова охоплює цілий комплекс показників, які відображають рівень зношеності виробничих засобів, сучасність та прогресивність застосовуваних технологій і обладнання, інвестиційну активність у сфері технічного оновлення, ступінь інноваційної діяльності, ефективність використання виробничих потужностей, а також екологічні аспекти виробництва. Її ослаблення може бути спричинене як внутрішніми, так і зовнішніми факторами.

До внутрішніх загроз належать порушення технологічної дисципліни, недостатня увага до оновлення технологій, а також використання морально застарілих виробничих систем, що знижує конкурентоспроможність

підприємства. Серед зовнішніх чинників, які негативно впливають на техніко-технологічний розвиток підприємства, варто відзначити обмеженість доступу до довгострокового банківського кредитування, дефіцит інвестиційних ресурсів, що, в свою чергу, унеможливило оновлення основних фондів та впровадження новітніх технологій.

Інтегральна оцінка економічної безпеки підприємства здійснюється за формулою:

$$ЕБП = 0,2*Фс+0,1*Рс+0,3*ІКс+0,4*ТТс..... (3.1)$$

де ЕПБ – показник економічної безпеки підприємства;

Фс – показник фінансової складової економічної безпеки підприємства;

Рс – показник ресурсної складової економічної безпеки підприємства;

ІКс – показник інтелектуально-кадрової складової економічної безпеки підприємства;

ТТс – показник техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства;

$$ЕБП_{2022} = 0,2*0,76+0,1*4,98+0,3*0,47+0,4*0,37=0,9390$$

$$ЕБП_{2023} = 0,2*0,76+0,1*4,85+0,3*0,49+0,4*0,24=0,8800$$

$$ЕБП_{2024} = 0,2*0,74+0,1*4,27+0,3*0,48+0,4*0,5=0,9190$$

Таблиця 2.17

**Інтегральна оцінка економічної безпеки ПрАТ «Обухівський
молокозавод»**

Назва показника	2022	2023	2024	Відхилення	
				2023/2022	2024/2023
Фінансова складова	0,76	0,76	0,74	0,00	-0,02
Інтелектуально-кадрова складова	0,47	0,49	0,48	0,02	-0,01
Ресурсна складова	4,98	4,85	4,27	-0,12	-0,59
Техніко-технологічна складової	0,37	0,24	0,50	-0,12	0,26
Інтегральний індекс економічної безпеки підприємства	0,939	0,88	0,919	0,059	0,039
Усереднене значення	0,9127	Рівень безпеки		достатній	

Згідно з розрахунками у таблиці 2.17, інтегральний показник економічної безпеки ПрАТ «Обухівський молокозавод» упродовж 2022–2024 років характеризувався нестабільною динамікою. Незважаючи на коливання окремих складових, середнє значення інтегральної оцінки економічної безпеки за аналізований період становить 0,9127, що свідчить про достатній рівень захищеності підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз. Такий результат демонструє загальну стійкість економічної системи підприємства, попри певні коливання в окремих її компонентах.

Основні чинники, що стримують поступальний розвиток ПрАТ «Обухівський молокозавод» переважно зумовлені обмеженістю сировинної бази, недостатнім рівнем професійної підготовки персоналу, а також складнощами у впровадженні сучасного технологічного обладнання та інноваційних виробничих процесів.

Висновки до розділу 2

За результатами аналізу господарської діяльності та оцінки рівня економічної безпеки ПрАТ «Обухівський молокозавод» можна сформулювати такі висновки:

ПрАТ «Обухівський молочний завод» є одним із провідних підприємств молокопереробної галузі Київської області, що стабільно функціонує в умовах жорсткої конкуренції. Упродовж досліджуваного періоду підприємство демонструвало позитивну динаміку розвитку: впроваджувалися нові технології, модернізувалося обладнання, розширювався асортимент продукції, яка представлена більш ніж 50 найменуваннями під торговою маркою «Лукавиця».

Аналіз техніко-економічних показників за 2022–2024 роки свідчить про зростання ключових фінансових результатів: чистого доходу, валового прибутку, прибутку від операційної діяльності, чистого прибутку та інших індикаторів ефективності. Разом з тим у 2024 році спостерігається незначне зменшення віддачі основних засобів та чисельності виробничо-промислового персоналу.

У структурі активів підприємства переважають оборотні кошти (понад 70%). У 2023–2024 роках відбулося суттєве зростання необоротних активів, зокрема за рахунок збільшення вартості основних засобів, що свідчить про реалізацію інвестиційних проектів, спрямованих на оновлення виробничих фондів. Водночас у 2024 році зафіксовано відсутність нематеріальних активів, що може бути пов'язано з їх вибуттям.

Серед оборотних активів найбільшу частку займає дебіторська заборгованість за продукцію, роботи й послуги, внутрішні розрахунки та запаси. Загалом збільшення обсягів активів свідчить про зростання платоспроможності підприємства та покращення фінансової стабільності.

У структурі основних засобів найбільшу частку займають машини й обладнання, що відповідає технологічному профілю підприємства. Рівень фізичного зносу основних засобів не є критичним, що дозволяє ефективно їх експлуатувати.

Чисельність персоналу протягом досліджуваного періоду зменшувалася. Найбільш чисельною віковою категорією є працівники віком 35–49 років. Жінки переважають у кадровому складі, а більшість працівників мають середню спеціальну освіту. Разом з тим спостерігається зростання продуктивності праці та зниження трудомісткості продукції, що свідчить про підвищення ефективності використання персоналу.

Інтегральний індекс економічної безпеки, розрахований на основі показників фінансової, ресурсної, інтелектуально-кадрової та техніко-технологічної складових, у 2022–2024 роках демонстрував нестабільну динаміку. У середньому за період значення індексу становило 0,9127, що свідчить про достатній рівень економічної безпеки підприємства та дозволяє вважати його стійким до внутрішніх і зовнішніх загроз.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПрАТ «ОБУХІВСЬКИЙ МОЛОКОЗАВОД»

3.1. Напрями підвищення рівня економічної безпеки підприємства

Підвищення рівня економічної безпеки є однією з визначальних умов успішного та стабільного функціонування підприємства в умовах ринкової економіки. Економічно та фінансово стійке підприємство має низку конкурентних переваг, зокрема при залученні інвестицій, отриманні кредитів, виборі постачальників і підборі кваліфікованих кадрів. Високий рівень економічної безпеки знижує ризики впливу несприятливих змін ринкового середовища і, відповідно, мінімізує ймовірність виникнення кризових ситуацій або банкрутства.

Наявність належного рівня економічної безпеки створює передумови для активного розвитку підприємства, включаючи впровадження інновацій, модернізацію, технічне переоснащення виробничих потужностей та освоєння нових ринків.

У процесі формування заходів щодо підвищення рівня економічної безпеки доцільно виділяти стратегічні та тактичні цілі.

До стратегічних цілей належать:

- зміцнення позицій підприємства на ринку (ринкове лідерство);
- нарощування капіталу та підвищення його вартості;
- зростання обсягів прибутку та рентабельності;
- збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції;
- ефективне використання всіх наявних ресурсів;
- забезпечення довгострокової стабільності та функціонування підприємства;
- досягнення оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом.

Тактичні цілі включають:

- мінімізацію виробничих витрат і зниження собівартості продукції;
- забезпечення збалансованого руху грошових потоків (врахування строків і сум надходжень та витрат);
- підвищення оборотності обігових коштів.

Основні напрями підвищення рівня економічної безпеки підприємства повинні охоплювати:

- розробку стратегічного планування, адаптованого до антикризових заходів, що передбачає раціоналізацію обігу обігових коштів та оптимізацію структури джерел фінансування;
- оновлення необоротних активів із забезпеченням їх високої ефективності використання;
- розширення активів через реалізацію найбільш ефективних інвестиційних рішень;
- формування внутрішнього потенціалу самофінансування за рахунок прибутку, оптимізації податкового навантаження та амортизаційної політики;
- залучення позикових коштів на ефективних умовах відповідно до реальних потреб підприємства.

Головною метою реалізації зазначених заходів є зміцнення фінансової стійкості підприємства шляхом ефективного використання внутрішніх і зовнішніх ресурсів та інструментів управління економічною безпекою.

У таблиці 3.1 представлено узагальнену систему заходів щодо підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

В таблиці 3.1. представлено напрями підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

Одним із ключових напрямів підвищення рівня економічної безпеки є вибір фінансово-економічної політики підприємства, яка визначає співвідношення джерел фінансування, рівень ризику, прибутковість активів та загальну фінансову стійкість суб'єкта господарювання.

Таблиця 3.1

Напрями підвищення рівня економічної безпеки підприємства

Тип фінансово-економічної політики	Ключові характеристики	Очікуваний рівень економічної безпеки	Потенційні переваги (можливості)	Ризики (загрози)
Консервативна модель	<ul style="list-style-type: none"> – Низький рівень залучених фінансових ресурсів; – Висока собівартість залученого капіталу; – Уповільнені темпи зростання обсягів реалізації. 	Стабільний (високий) рівень економічної захищеності	<ul style="list-style-type: none"> – Можливість використання фінансового потенціалу за рахунок низького рівня заборгованості; – Конкурентна перевага у вигляді нижчої ціни продукції внаслідок відсутності витрат на обслуговування боргу. 	<ul style="list-style-type: none"> – Зниження привабливості для інвесторів; – Обмеження інноваційної активності через дефіцит інвестиційних ресурсів.
Збалансована (помірна) модель	<ul style="list-style-type: none"> – Раціональне співвідношення позикових і власних ресурсів; – Середній рівень прибутковості; – Відчутний позитивний ефект фінансового левериджу; – Помірна вартість капіталу; – Стабільні темпи приросту виручки. 	Середній рівень економічної безпеки	<ul style="list-style-type: none"> – Успішна реалізація інвестиційної стратегії; – Вихід на нові ринки збуту, у тому числі зовнішні; – Формування стійкої структури капіталу з акцентом на довгострокові позикові ресурси. 	<ul style="list-style-type: none"> – Вразливість до зовнішньоекономічних шоків, що може спричинити порушення фінансової стабільності.
Агресивна модель	<ul style="list-style-type: none"> – Домінування позикових джерел у фінансуванні діяльності; – Висока прибутковість продажів; – Мінімізація вартості капіталу через доступ до дешевих кредитів; – Динамічне зростання обсягів реалізації. 	Відносно задовільний рівень економічної безпеки (при високому ризику)	<ul style="list-style-type: none"> – Значні інвестиційні можливості для технологічного оновлення виробництва; – Підвищення впізнаваності бренду та ринкової позиції; – Можливість трансформації фінансової стратегії у більш помірну; – Проведення реструктуризаційних заходів і посилення фінансової дисципліни. 	<ul style="list-style-type: none"> – Високий рівень ймовірності фінансової нестабільності або банкрутства в умовах несприятливої ринкової кон'юнктури чи внутрішніх управлінських помилок.

Складено та розроблено автором на основі джерела:[81,84]

Консервативна фінансово-економічна політика передбачає переважне використання власних джерел фінансування, що зумовлює низький рівень фінансового ризику, проте водночас і зниження рентабельності активів внаслідок відсутності ефекту фінансового важеля та високої вартості власного капіталу. Основною перевагою такого підходу є мінімізація втрати фінансової стійкості. Однак обмежене фінансування інвестиційної діяльності може негативно вплинути на інноваційний розвиток і конкурентоспроможність продукції підприємства.

Для збереження фінансової стійкості у довгостроковій перспективі доцільно здійснювати регулювання відпускних цін на готову продукцію шляхом мінімізації постійних витрат, а також активізувати маркетингову діяльність щодо просування продукції [39, с. 86].

Помірна політика забезпечення економічної безпеки передбачає комбіноване використання власних і позикових джерел фінансування, що забезпечує ефект фінансового важеля, підвищує фінансову стійкість підприємства та сприяє зниженню середньозваженої вартості капіталу. У рамках такої політики прибуток спрямовується на інвестиційні проекти та формування резервних фондів, що дозволяє створити фінансовий запас міцності на випадок несприятливих зовнішніх впливів. Цей підхід вважається оптимальним, оскільки забезпечує баланс між прибутковістю та рівнем фінансових ризиків.

Агресивна політика забезпечення економічної безпеки характеризується високим рівнем фінансових ризиків через значну залежність від зовнішніх джерел фінансування. Внаслідок цього фінансова стійкість підприємства знижується, що в умовах дестабілізуючого впливу внутрішніх або зовнішніх факторів може призвести до банкрутства. У такому випадку рекомендується:

- здійснювати реструктуризацію заборгованості;
- класифікувати інвестиційні проекти за ступенем релевантності та реалізовувати їх послідовно;
- спрямовувати вивільнені ресурси на збільшення власного капіталу, що сприятиме підвищенню фінансової стійкості.

Серед тактичних заходів підвищення рівня економічної безпеки підприємства можна виокремити:

- визначення цільової структури фінансування оборотних коштів;

– оптимізацію політики управління витратами з урахуванням принципів обґрунтованості, планування та мінімізації;

– уточнення механізмів досягнення цільового рівня економічної стійкості шляхом раціонального управління ресурсами.

У таблиці 3.2 представлено узагальнені напрями та тактичні заходи підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

Таблиця 3.2

Тактичні заходи підвищення рівня економічної безпеки підприємства

Функціональний аспект	Консервативна політика	Помірна політика	Агресивна політика
Управління оборотними активами	<ul style="list-style-type: none"> – Забезпечення потреби в оборотному капіталі на 50–70% за рахунок власних ресурсів; – 20–30% – покриття довгостроковими позиковими коштами; – Високі витрати власного капіталу на формування оборотних активів; – Скорочення дебіторської та кредиторської заборгованості; – Максимальне накопичення грошових коштів. 	<ul style="list-style-type: none"> – Фінансування оборотного капіталу частково власними та довгостроковими позиковими ресурсами (до 50%); – Часткове використання короткострокових позик для покриття змінної частини активів; – Помірні витрати власного капіталу на підтримку ОА; – Збалансованість дебіторської заборгованості та її оборотності; – Середній рівень залишку грошових коштів. 	<ul style="list-style-type: none"> – Висока залежність від короткострокового позикового фінансування (до 70–90% оборотних активів); – Мінімальні витрати власного капіталу на оборотні потреби; – Зростання кредиторської заборгованості перевищує дебіторську; – Мінімізація залишків грошових коштів.
Управління витратами та калькулювання собівартості	<ul style="list-style-type: none"> – Зменшення витрат завдяки оптовим закупівлям; – Зниження витрат на оплату праці через підвищення кваліфікації кадрів; – Зменшення простоїв та забезпечення повного виробничого циклу. 	<ul style="list-style-type: none"> – Закупівлі з урахуванням ризиків порушення поставок; – Інвестування у модернізацію обладнання для зниження потреб у персоналі; – Часткове залучення зовнішніх спеціалістів до виробничого процесу. 	<ul style="list-style-type: none"> – Стратегія мінімізації складських запасів за рахунок логістичних рішень; – Оптимізація процесів через реінжиніринг бізнес-моделей; – Використання аутсорсингу та прискорена амортизація через лізинг обладнання.

Складено та розроблено автором на основі джерел : [15,24].

Управління витратами на підприємстві слід здійснювати за такими напрямками:

- планування витрат на основі запланованого рівня рентабельності та прибутку підприємства;
- нормування витрат і калькулювання собівартості продукції з метою уникнення перевитрат фінансових ресурсів;
- пошук можливостей зниження витрат, зокрема за рахунок використання взаємозамінних комплектуючих, зменшення браку, скорочення простоїв устаткування, впровадження енергоефективного обладнання.

У сфері управління оборотними коштами підприємство має забезпечувати їх оптимальний обсяг протягом усього виробничого циклу. Мінімальна потреба в оборотних коштах покривається власними оборотними коштами, обсяг яких повинен становити не менше 10% від оборотних активів, при цьому рекомендоване значення – 50-70%. Додаткова потреба в оборотних коштах покривається за рахунок позикових коштів, які є платними, що негативно впливає на прибуток підприємства. Отже, важливо враховувати їхній вплив на фінансові результати.

Існують три підходи до фінансування активів підприємства: консервативний, помірний та агресивний.

Консервативний підхід передбачає фінансування постійної частини оборотних активів і приблизно половини змінної частини за рахунок власного та довгострокового позикового капіталу. Іншу половину змінної частини фінансують короткостроковим позиковим капіталом. Перевага цього підходу – високий рівень фінансової стійкості завдяки мінімальному залученню короткострокових позик. Недоліком є збільшення витрат на власний капітал, що знижує його рентабельність.

Помірний підхід полягає у фінансуванні постійної частини оборотних активів за рахунок власного і довгострокового позикового капіталу, а змінної частини – за рахунок короткострокового позикового капіталу. Така політика забезпечує середній рівень фінансової стійкості та рентабельності власного капіталу.

Агресивний підхід передбачає фінансування лише невеликої частини постійної частини оборотних активів власним та довгостроковим позиковим капіталом, тоді як більша частина постійної та вся змінна частина фінансуються короткостроковими позиками. Недоліком є ризики зниження платоспроможності та фінансової стійкості, проте він дозволяє підтримувати високий рівень рентабельності власного капіталу за рахунок мінімальних вкладень.

Вибір типу політики фінансування відображає коефіцієнт чистих оборотних активів (чистого робочого капіталу): його мінімальні значення відповідають агресивній політиці, максимальні (близькі до одиниці) — консервативній.

Оскільки позитивним чинником фінансової стійкості є наявність джерел формування запасів, а негативним — їх надмірна величина, основними напрямками виходу з нестійкого або кризового стану є:

- збільшення власного капіталу за рахунок зростання статутного капіталу та накопичення нерозподіленого прибутку;
- розробка фінансової стратегії, яка дозволяє залучати як короткострокові, так і довгострокові позикові кошти з підтримкою оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом;
- перегляд середньозважених запасів на складах (за днями, тижнями, місяцями) з метою планування залишків та реалізації надлишкових товарно-матеріальних цінностей, адже завищені запаси негативно впливають на кредиторську заборгованість.

Для підвищення рівня економічної безпеки доцільно посилити заходи щодо стягнення дебіторської заборгованості, що забезпечить:

- збільшення частки грошових коштів;
- прискорення оборотності оборотних коштів;
- підвищення забезпеченості власними оборотними засобами;
- більш ритмічні надходження коштів від дебіторів;
- збільшення запасу міцності за платоспроможністю.

Одним із сучасних ефективних способів підтримання високого рівня економічної безпеки є диверсифікація діяльності підприємства. Вона дозволяє

компенсувати збитки в основній діяльності за рахунок прибутків з інших видів діяльності, сприяючи стабільності економічного стану.

Рекомендації щодо підвищення рівня економічної безпеки досліджуваного підприємства:

1. Вдосконалити продукцію шляхом підвищення якості або розширення асортименту, а також розширити ринки збуту (наприклад, відкриття нових фірмових магазинів), що сприятиме зростанню прибутків і власних оборотних коштів.

2. Проводити аналіз платоспроможності та фінансової стабільності покупців, уникати ризику неповернення коштів, а у договорах купівлі-продажу передбачати передоплату для часткового фінансування виробництва.

3. Постійно вдосконалювати методи праці, підвищувати кваліфікацію персоналу, переймати позитивний досвід з інших підприємств для підвищення продуктивності.

4. Використовувати банківські послуги факторингу для підвищення ліквідності, рентабельності і прибутковості підприємства.

5. Запровадити чітку систему планування виробничих запасів для їх раціонального використання.

6. Здійснювати постійний моніторинг і оперативний аналіз показників фінансової стійкості, враховуючи особливості молокопереробної галузі.

7. Визначити оптимальне співвідношення фінансових ресурсів, що дозволяє ефективно маневрувати грошовими коштами і забезпечувати безперебійний виробничий процес, а також витрати на розширення і оновлення виробництва.

3.2. Введення нового програмного забезпечення PowerSim

Результати аналізу напрямів удосконалення економічної безпеки ПрАТ «Обухівський молокозавод», оцінка його фінансової стійкості та визначення інтегрального показника економічної безпеки засвідчили, що в умовах динамічного зовнішнього середовища ключову роль у забезпеченні сталого

розвитку підприємства відіграє постійний моніторинг змін внутрішніх показників діяльності підприємства у взаємозв'язку з трансформаціями зовнішнього середовища.

Ефективність функціонування механізмів забезпечення економічної безпеки безпосередньо залежить від рівня інтеграції сучасних інформаційних технологій. Йдеться про застосування комплексів баз і банків даних та знань, а також спеціалізованого програмного забезпечення, здатного реалізовувати функції прогнозування, контролю та оцінювання рівня економічної безпеки. Інформаційна система підприємства повинна базуватися на уніфікованих принципах взаємодії, що забезпечує інтеграцію її складових у межах єдиного інформаційного середовища.

Практична реалізація заходів щодо посилення економічної безпеки ПрАТ «Обухівський молокозавод» передбачає впровадження прикладного програмного забезпечення, здатного забезпечити безперервний процес оцінювання, прогнозування і контролю ключових параметрів економічної безпеки. У зв'язку з цим доцільно здійснити порівняльний аналіз відомих програмних продуктів: Vensim, iThink та PowerSim.

Програмне забезпечення Vensim орієнтоване на побудову імітаційних моделей із причинно-наслідковими зв'язками, потоками і фондами. Його функціонал дозволяє ефективно моделювати динаміку складних систем із численними взаємозалежностями між підсистемами.

Програмний продукт iThink має інтуїтивно зрозумілий інтерфейс із вбудованими графічними елементами, що дозволяють візуалізувати потоки, фонди, ефекти дії неформалізованих чинників. Крім того, підтримується тривимірна анімація, що надає додаткові можливості у створенні наочних моделей.

Натомість PowerSim вирізняється підвищеним рівнем інтеграції з інформаційними середовищами підприємств. Система підтримує імпорт даних із зовнішніх джерел, зокрема текстових файлів, електронних таблиць MS Excel, а також баз даних SAP BW. Це забезпечує її високу гнучкість і адаптивність до специфіки внутрішніх інформаційних потоків підприємства. Додаткові переваги

PowerSim включають ієрархічну побудову моделей, можливість програмування на мові Visual Basic, а також підтримку взаємодії з іншими корпоративними інформаційними системами, такими як Oracle, SQL тощо.

Отже, результати порівняльного аналізу свідчать про доцільність використання програмного продукту PowerSim як ефективного інструменту реалізації механізму формування та підтримання економічної безпеки підприємства. Зазначене програмне забезпечення доцільно інтегрувати в інформаційну систему підтримки управлінських рішень ПрАТ «Обухівський молокозавод».

Процес побудови та реалізації функціоналу програмного забезпечення PowerSim для цілей забезпечення економічної безпеки підприємства схематично подано на рис. 3.1.

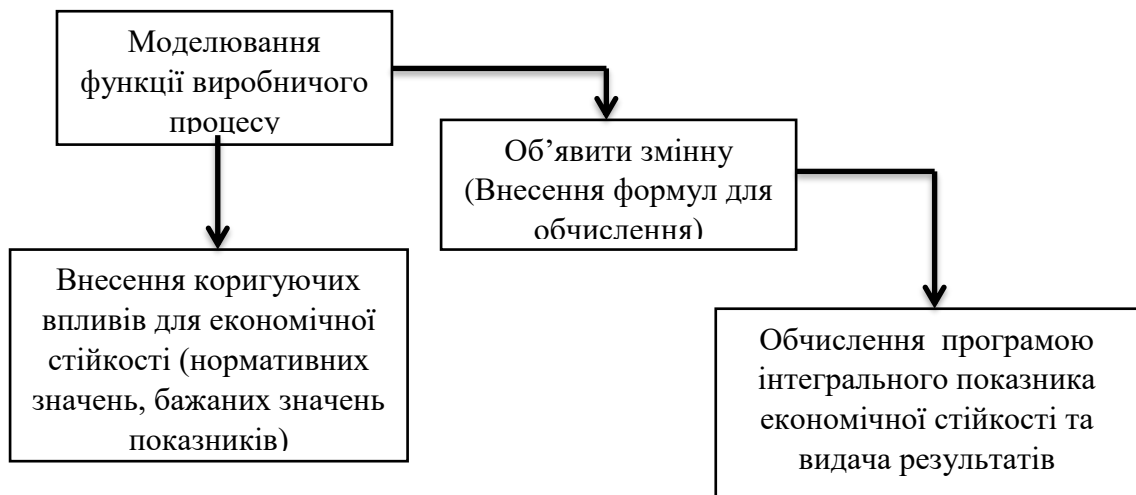

Рис. 3.1. Процес побудови роботи програмного забезпечення PowerSim.

Складено та розроблено автором

Як бачимо з рис. 3.1. першим етапом в роботі програмного забезпечення є побудова моделі виробничого процесу ПрАТ «Обухівський молокозавод». В програмі необхідно прописати суть промислового процесу, оскільки він визначає характер виробництва і, як наслідок, тип і вид вживаної техніки, витрати на виконання робіт і так далі. Тип виробництва визначається порядком руху виробів і компонентів у виробничому процесі і відповідає обсягам і періодичності випуску продукції.

Наступним етапом є внесення в інтерфейсі програми коефіцієнтів для обчислення (табл. 3.3.).

Таблиця 3.3

Перелік коефіцієнтів для обчислення Power Sim

Складова економічної стійкості	Коефіцієнт
1	2
Фінансова стійкість	1. Коефіцієнт автономії; 2. Коефіцієнт фінансового ризику; 3. Коефіцієнт маневреності капіталу; 4. Коефіцієнт поточної ліквідності; 5. Коефіцієнт термінової ліквідності; 6. Коефіцієнт абсолютної ліквідності; 7. Коефіцієнт забезпеченості поточних активів власними оборотними коштами; 8. Коефіцієнт фінансової стійкості
Виробничо-технологічна стійкість	1. Віддача основних засобів; 2. Коефіцієнт придатності основних засобів 3. Коефіцієнт оновлення основних засобів; 4. Рентабельність виробництва.
Ринкова стійкість	1. Рентабельність продажів; 2. Частка ринку.
Організаційно-управлінська стійкість	1. Коефіцієнт ефективності системи управління; 2. Коефіцієнт випередження темпів росту продуктивності праці над темпами росту заробітної плати;
Кадрова стійкість	1. Коефіцієнт стабільності кадрів; 2. Співвідношення середньої зарплати на підприємстві до середньої зарплати по галузі.

Складено та розроблено автором

Після внесення значень відповідних коефіцієнтів до моделі в середовищі програмного забезпечення, необхідним етапом є формування коротких аналітичних висновків та розробка коригуючих впливів щодо нейтралізації або зменшення впливу дестабілізуючих факторів, які були ідентифіковані в процесі оцінювання економічної безпеки підприємства. Відповідні рекомендації формуються автоматично або вручну на підставі аналізу відхилень ключових індикаторів від нормативних або цільових значень, що дозволяє оперативно реагувати на виявлені ризики та загрози.

У програмному модулі передбачається можливість генерування коротких стратегічних рекомендацій, які спрямовані на посилення фінансової, кадрової, інформаційної, техніко-технологічної та інституційної складових економічної безпеки. Такий підхід дозволяє реалізувати адаптивну систему управління безпековими параметрами підприємства, що базується на принципах превентивного реагування та системної корекції.

Перелік коригуючих впливів для складових економічної стійкості

ПрАТ «Обухівський молокозавод»

Джерело загрози	Коригувальні дії
1	2
Фінансова стійкість	
Зниження частки позикового капіталу	1. Підвищити ліквідність активів; 2. Підвищити конкурентоспроможність продукції.
Зниження обсягу власного капіталу	1. Збільшити статутний капітал; 2. Провести дооцінку статутних засобів.
Джерело загрози	Коригувальні дії
Зниження валюти балансу	1. Збільшити обсяг виробництва; 2. забезпечити доступ на нові сировинні ринки; 3. залучити додаткові джерела фінансування.
Зменшення обсягу довгострокових фінансових зобов'язань	1. підвищити ліквідність активів; 2. підвищити конкурентоспроможність продукції.
Зменшення розміру власних оборотних коштів	1. збільшити статутний капітал; 2. понизити дебіторську заборгованість.
Зниження обсягу оборотних активів	1. збільшити статутний капітал; 2. понизити імобілізацію засобів у необоротні активи.
Зниження значень найбільш ліквідних, швидко реалізованих і повільно реалізованих активів	1. збільшення прибутку; 2. фінансування необоротних активів за рахунок довгострокових кредитів; 3. мінімізація запасів незавершеного виробництва; 4. зниження дебіторської заборгованості.
Зменшення розміру найбільш термінових зобов'язань, короткострокових пасивів	1. підвищення ліквідності активів; 2. підвищення рівня конкурентоспроможності продукції шляхом поліпшення якості продукції.
Виробничо-технологічна стійкість	
Зниження обсягу виручки від реалізації продукції	1. збільшення обсягу продажів, 2. підвищення якості продукції, що реалізовується, для забезпечення її конкурентоспроможності на ринку; 3. збільшення (зменшення) ціни одиниці продукції.
Зниження розміру вартості оборотних коштів	1. мінімізація поточної кредиторської заборгованості; 2. мінімізація фінансових витрат по залученню засобів; 3. не допущення дебіторської заборгованості; 4. збільшення статутного капіталу; 5. впровадження економічно обґрунтованого нормування оптимальної величини запасів по кожному виду матеріальних ресурсів.
Зниження розміру прибутку від реалізації	1. зниження собівартості продукції; 2. вдосконалення системи організації виробництва і менеджменту; 3. збільшення обсягу виробництва, 4. збільшення (зменшення) ціни одиниці продукції; 5. збільшення продуктивності праці.
Зниження обсягу основних коштів	1. збільшення статутного капіталу; 2. скорочення витрат майбутніх періодів; 3. зниження дебіторської заборгованості; 4. вдосконалення системи організації виробництва і менеджменту.

Джерело загрози	Коригувальні дії
Зниження обсягу продажів, місткості ринку	1. поліпшення якості продукції, що реалізовується, для забезпеченні її конкурентоспроможності на ринку; 2. збільшення (зменшення) ціни одиниці продукції.
Кадрова стійкість	
Зниження числа працівників із стажем роботи на підприємстві (5років і більше) і чисельності працівників.	1. підвищення заробітної плати працівникам до того рівня, при якому зарплата перевищує темп зростання споживчих цін.
Зниження розміру заробітної плати	1. збільшення продуктивності праці; 2. збільшення обсягу продажів.
Організаційно-управлінська	
Зниження значення ефективності виробництва	1. збільшення обсягу продажів;
Зниження значення економічності системи	1. зниження витрат на управління; 2. оптимізація структури управлінського персоналу
Зниження розміру річного вироблення	1. вдосконалення системи організації виробництва і менеджменту; 2. зміна співвідношення управлінського і виробничого персоналу; 3. підвищення кваліфікації кадрів.

Складено та розроблено автором

Після завершення етапів введення коефіцієнтів, здійснення розрахунків та формування відповідних коригуючих впливів, наступним кроком є інтеграція до середовища програмного продукту PowerSim усіх наявних баз даних та електронних джерел інформації, які використовуються у фінансово-господарській діяльності підприємства. До таких джерел належать інформаційні системи: Парус, Dbase, Excel, Oracle, MS SQL, InterBase тощо.

Завдяки реалізації механізмів синхронізації та взаємодії між зазначеними програмними комплексами забезпечується автоматизований обмін інформацією в режимі реального часу. У випадку надходження команди або запиту від оператора, система активує відповідний обчислювальний алгоритм, який обробляє необхідні дані з підключених джерел, виконує розрахунок заданих показників та оперативно відображає результат у користувацькому інтерфейсі.

Алгоритм реалізації цієї взаємодії представлено на рисунку 3.2.

Значення інтегрального показника на поточну дату		Змінна 1	Змінна 2	Змінна 3	Змінна 4
СТІЙКІСТЬ	фінансова				
	виробничо-технологічна				
	ринкова				
	організаційно-управлінська				
	кадрова				
Бажане значення інтегрального показника		Рекомендації			
СТІЙКІСТЬ	фінансова				
	виробничо-технологічна				
	ринкова				
	організаційно-управлінська				
	кадрова				
Моніторинг					

Джерело: Складено та розроблено автором на основі джерел: [55].

Рис. 3.2. Інтерфейс програми Power Sim.

На даному етапі реалізації заходів із підвищення рівня економічної безпеки доцільним є зосередження уваги саме на показнику обсягів продажу, оскільки галузь, у якій функціонує ПрАТ «Обухівський молокозавод», є надзвичайно чутливою до впливу широкого спектра зовнішніх і внутрішніх факторів. Серед ключових чинників нестабільності: сезонні коливання, скорочення поголів'я великої рогатої худоби, політична та економічна турбулентність, а також зростання вимог до якості сировини.

Аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства свідчить про відсутність стабільної позитивної динаміки в обсягах виробництва. Зокрема, у 2024 році зафіксовано зменшення обсягів виробництва на 6 % порівняно з 2023 роком. Зростання виручки за цей період було досягнуто винятково за рахунок підвищення цін на молочну продукцію. З огляду на це, пропонується розширити функціональні можливості програмного продукту PowerSim шляхом впровадження постійного моніторингу обсягів продажу продукції в натуральному вираженні.

Такий аналіз дозволить оперативно виявляти зниження попиту на окремі види продукції, своєчасно скоригувати виробничі плани та перерозподілити ресурси на виготовлення затребуваних товарів, попит на які демонструє позитивну тенденцію. Для цього до програмного забезпечення доцільно інтегрувати функцію аналізу обсягів продажу за видами продукції: вершки;

закваска; масло солодковершкове; йогурт; молоко; кефір, айран, ряжанка; сметана; м'які та розсільні сири; сири кисломолочні; сирки солодкі.

Безперервний контроль обсягів продажу дозволить підтримувати реалізацію продукції на цільовому рівні 0–3,5 % зміни (де 0 означає збереження поточних обсягів реалізації).

З метою успішної реалізації запропонованого функціоналу доцільним є розширення «Комп'ютерного» відділу підприємства на дві кадрові одиниці, що забезпечуватимуть обслуговування та налаштування програмного забезпечення PowerSim і BAS (Business Automation Software).

Фінансування запропонованих заходів планується здійснювати за рахунок чистого прибутку підприємства, який за результатами 2024 року склав 253 732 тис. грн.

Наступним етапом проєкту є визначення переліку необхідного обладнання та розрахунок його вартості для технічної реалізації розроблених заходів.

Таблиця 3.5

Вартість придбання обладнання для реалізації заходу із забезпечення економічної стійкості ПрАТ «Обухівський молокозавод»

Найменування обладнання	Ринкова ціна обладнання без ПДВ, тис. грн.
Програмне забезпечення Power Sim	307
Ноутбук Lenovo IdeaPad Slim 5 16IRL8	28
Ноутбук Lenovo LOQ 15IAX9	37
Ліцензія на програмне забезпечення на рік	52
Всього	424

Джерело: Складено та розроблено автором на основі ринкових цін

У процесі реалізації заходів щодо удосконалення економічної безпеки ПрАТ «Обухівський молокозавод» передбачаються витрати на утримання та експлуатацію обладнання, що включають амортизаційні відрахування та витрати на ремонтне обслуговування.

Амортизація обладнання нараховується за прямолінійним методом, відповідно до якого вартість активу рівномірно розподіляється протягом всього періоду його корисного використання. Корисний строк експлуатації

обладнання 4 роки. Крім амортизаційних витрат, додатково передбачаються витрати на технічне обслуговування та поточний ремонт обладнання, які становитимуть 8 % від його первісної вартості щороку (таблиця 3.6).

Таблиця 3.6

Витрати на утримання і експлуатацію обладнання та програмного забезпечення ПрАТ «Обухівський молокозавод»

Назва обладнання	Первісна вартість нового обладнання, тис. грн.	Річні амортизаційні відрахування, тис. грн.	Витрати на ремонт, тис. грн.	Витрати на утримання і експлуатацію обладнання, тис. грн.
Програмне забезпечення Power Sim	307	76,75	-	76,75
Ноутбуки Lenovo (2 шт)	65	16,25	5,2	21,45
Всього	372	93,00	5,2	98,20

Джерело: Складено та розроблено автором на основі власних розрахунків

Як видно з таблиці 3.6 загальні витрати на утримання та експлуатацію обладнання для реалізації запропонованого заходу становлять 98,20 тис. грн на рік. Наступним важливим етапом є визначення витрат на оплату праці персоналу, який буде безпосередньо відповідальним за роботу із програмним забезпеченням PowerSim та супутніми інформаційними системами підприємства.

На основі цих розрахунків у табл. 3.7 буде наведено деталізований розрахунок витрат на оплату праці фахівців з обслуговування програмного забезпечення.

Таблиця 3.7

**Витрати на оплату праці нових працівників комп'ютерного відділу
ПрАТ «Обухівський молокозавод»**

Посада	Заробітна плата за місяць, тис. грн	ЄСВ (22 %) за місяць тис. грн	Всього заробітна плата за рік, тис. грн
Старший інженер - програміст	25	5,5	366
Інженер - програміст	20	4,4	292,8
Всього	45	9,9	658,8

Джерело: Складено та розроблено автором на основі власних розрахунків

Як показали розрахунки, витрати на оплату праці нових працівників комп'ютерного відділу ПрАТ «Обухівський молокозавод» становитимуть 658,8 тис. грн на рік. У сукупності з витратами на придбання, утримання та експлуатацію обладнання, ці витрати формують загальну суму інвестицій у реалізацію запропонованого проекту з удосконалення системи економічної безпеки підприємства. З метою узагальнення та структурування всіх компонентів інвестиційного бюджету, здійснено підсумковий розрахунок у таблиці 3.8, яка відображає:

Таблиця 3.8

**Інвестиції в проект впровадження програмного забезпечення Power Sim
ПрАТ «Обухівський молокозавод»**

Напрями інвестування	Сума інвестицій, тис. грн.
Купівля програмного забезпечення та ліцензії	307
Купівля обладнання (ноутбуки)	65
Купівля меблів (столи, крісла, шафи)	52
Всього	424

Джерело: Складено та розроблено автором на основі власних розрахунків

Загальна сума інвестицій, необхідних для реалізації запропонованого проекту щодо впровадження системи моніторингу економічної безпеки на базі програмного забезпечення PowerSim, становить 424 тис. грн.

Наступним етапом обґрунтування є оцінка економічної ефективності даного проекту з урахуванням очікуваного зростання обсягів продажів на 0,5 % щороку. Для цього застосовується метод дисконтованих грошових потоків, який дозволяє врахувати фактор вартості грошей у часі.

У межах розрахунку:

- ставка дисконтування приймається на рівні 30 %, що відповідає поточному рівню ризику та доходності альтернативних інвестицій;
- оцінюється чистий приведений дохід;
- розраховується індекс доходності інвестицій та період окупності з урахуванням дисконтування.

Результати розрахунку наведено в таблиці 3.9, яка демонструє грошові потоки, приведені до теперішньої вартості та дозволяє зробити обґрунтований висновок щодо доцільності впровадження проєкту.

Таблиця 3.9

Показники ефективності інвестиційного проєкту впровадження програмного забезпечення Power Sim ПрАТ «Обухівський молокозавод»

Показники	Роки				Всього
	0	1	2	3	
Інвестиції, тис. грн.	424	–	–	–	424
Чистий прибуток, тис. грн.	–	636	636	636	1909
Амортизація, тис. грн.	–	98	98	98	295
Чистий грошовий потік, тис. грн.	–	735	735	735	2204
Дисконтний множник	–	0,77	0,59	0,46	-
Дисконтований грошовий потік, тис. грн.	–	565	435	334	1334
Чистий приведений дохід, тис. грн.					910
Індекс дохідності					3,14
Термін окупності, роки					0,667

Джерело: Складено та розроблено автором на основі власних розрахунків

На основі розрахунків, наведених у таблиці 3.9, можна зробити висновок про економічну доцільність впровадження заходу з автоматизованого моніторингу економічної безпеки ПрАТ «Обухівський молокозавод» із використанням програмного забезпечення PowerSim.

Отримані результати свідчать про те, що за умов порівняно невеликих обсягів інвестицій, реалізація проєкту забезпечить чистий приведений дохід у розмірі 910 тис. грн, що є вагомим економічним ефектом для підприємства. Крім того: індекс дохідності становить 3,14, що свідчить про трикратне перевищення доходів над вкладеними коштами; період окупності з урахуванням дисконтування становить менше одного року, що є надзвичайно сприятливим показником в умовах високої мінливості зовнішнього середовища.

Таким чином, впровадження програмного забезпечення PowerSim доцільне та економічно обґрунтоване, оскільки дозволяє не лише підвищити рівень інформаційної інтеграції та оперативного реагування на дестабілізуючі

фактори, а й забезпечити зростання обсягів продажу продукції та стабільність фінансових показників у довгостроковій перспективі.

3.3. Вплив запропонованого заходу на основні показники діяльності підприємства

Завершальним етапом розробки та обґрунтування проекту впровадження програмного забезпечення PowerSim є аналіз його впливу на основні показники виробничо-господарської діяльності підприємства. Відповідні розрахунки наведено в таблиці 3.10.

Таблиця 3.10

Зміна основних показників виробничо-фінансової діяльності ПрАТ «Обухівський молокозавод» внаслідок реалізації заходу з впровадження програмного забезпечення Power Sim

Показники	До впровадження	Після впровадження	Відхилення	
			Абсолютне, тис. грн	Відносне, %
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	3202272	3 211 795	10 123	0,5
Собівартість виробленої продукції, тис. грн.	2342351	2 349 960	7 609	0,5
Чисельність персоналу, ос.	768	770	2	0,22
Фонд оплати праці, тис. грн.	75280	75 646	366	0,73
Продуктивність праці, тис. грн./ос.	5257,26	5 263	6	0,28
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	252970	253 394	424	0,25
Віддача основних засобів, грн./грн.	12,66	13	0,03	0,25
Місткість основних засобів, грн./грн.	0,08	0,08	-	-
Коефіцієнт спрацювання основних засобів	0,42	0	0,002	0,4
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.	759258,5	759258,5	-	-
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, об.	4,22	4	-	-
Тривалість одного обороту, дні	85	85	-	-

продовження таблиці 3.10

1	2	3	4	5
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	491 970	492 394	424	0,086
Власний капітал, тис. грн.	236 508	236 508	-	-
Валовий прибуток, тис. грн.	859321	861 835	2 514	0,5
Чистий прибуток, тис. грн.	253732	254 368	636	0,5
Рентабельність виробництва, %	25,07	25	0,1	X
Рентабельність власного капіталу, %	68,08	69	0,49	X
Рентабельність активів, %	23,29	32	8,6	X

Джерело: Складено та розроблено автором на основі власних розрахунків

Результати аналізу даних таблиці 3.10 підтверджують, що впровадження програмного забезпечення PowerSim матиме позитивний вплив на основні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Обухівський молокозавод». Зокрема, прогнозується зростання обсягів виробництва, чистого доходу та прибутку на рівні до 0,5%, що свідчить про підвищення ефективності функціонування підприємства внаслідок впровадження інтегрованої інформаційно-аналітичної системи.

Особливу увагу слід звернути на те, що запропонований проєкт має стратегічне інвестиційне значення, орієнтоване не стільки на короткострокове зростання прибутку, скільки на зміцнення економічної безпеки підприємства, стабілізацію його діяльності в умовах нестабільного зовнішнього середовища та посилення його адаптивних можливостей.

Основна мета впровадження PowerSim полягає у забезпеченні своєчасного виявлення потенційних загроз і негативних тенденцій, що дозволить керівництву підприємства завчасно реагувати шляхом прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на збереження та підвищення фактичного рівня прибутковості та стійкості функціонування підприємства.

Таким чином, впровадження PowerSim забезпечить підвищення ефективності управління підприємством, дозволить зменшити вплив

дестабілізуючих зовнішніх факторів та забезпечить сталий розвиток підприємства в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Висновки до розділу 3

У результаті дослідження напрямів підвищення рівня економічної безпеки ПрАТ «Обухівський молокозавод» встановлено, що найбільш ефективним заходом у сучасних умовах є запровадження безперервного моніторингу показників ефективності його діяльності.

З метою практичної реалізації обґрунтованих напрямів удосконалення економічної безпеки було запропоновано проєкт впровадження спеціалізованого програмного забезпечення PowerSim, яке дозволяє здійснювати прогнозування, моделювання, аналіз та контроль основних внутрішніх і зовнішніх чинників впливу на стан економічної безпеки підприємства.

За результатами економічного обґрунтування встановлено, що впровадження проєкту забезпечить отримання додаткового чистого доходу в розмірі 910 тис. грн, що втричі перевищує обсяг інвестицій. Строк окупності інвестицій становитиме менше ніж пів року, що свідчить про високий рівень ефективності запропонованого заходу. Крім того, прогнозується зростання обсягів виробництва та чистого доходу на рівні 0,5%, що в умовах нестабільного зовнішнього середовища є суттєвим фактором стабілізації діяльності підприємства.

Варто підкреслити, що основною метою впровадження програмного забезпечення PowerSim є оперативне виявлення потенційних загроз економічній безпеці, що дозволяє своєчасно приймати коригувальні управлінські рішення та забезпечувати стійкість і прибутковість підприємства у довгостроковій перспективі.

Отже, реалізація запропонованого проєкту має стратегічний характер та є доцільною з позиції підвищення рівня економічної безпеки підприємства, формування його конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку в умовах динамічного ринкового середовища.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі у першому розділі проведені теоретичні дослідження оцінки рівня економічної безпеки підприємства дозволяють зробити наступні висновки.

Запропоновано під економічною безпекою підприємства розуміти комплекс заходів, які сприяють ефективному використанню економічних ресурсів підприємства для забезпечення стійкості та адекватної реакції на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища шляхом запобігання різного роду загрозам. Під економічними ресурсами підприємства пропонується розуміти основні засоби, оборотні кошти, нематеріальні активи, трудові ресурси, фінансові та інформаційні ресурси. Під стійкістю підприємства пропонується розуміти здатність протистояти негативним внутрішнім і зовнішнім загрозам та уміння пристосуватися до постійних змін ринкового середовища. Під адекватною реакцією підприємства пропонується розуміти цілеспрямовані зміни параметрів, структури і властивостей будь-якої ланки підприємства (виробництво, менеджмент, маркетинг, логістика тощо) у відповідь на зміни, що відбуваються як у зовнішньому середовищі діяльності об'єкта, так і всередині нього. Під загрозами підприємства пропонується розуміти дію дестабілізуючих факторів, які створюють небезпеку для реалізації економічних інтересів, що може спричинити потенційні або реальні втрати для підприємства.

Виокремлено внутрішні та зовнішні складові. До внутрішніх складових економічної безпеки віднесено: фінансову, інтелектуально-кадрову, інформаційну, ресурсну, техніко-технологічну, силову; до зовнішніх складових – політико-правову, ринкову, інтерфейсну, екологічну.

Проведено систематизацію та розподіл факторів впливу на економічну безпеку підприємства за рівнями: міжнародний рівень – стан світової економіки, розвиток міжнародних економічних відносин, глобальні кризи; державний рівень – соціально-економічні умови розвитку держави, державна політика у сфері трудових відносин, зміни та якість законодавчої бази, демографічна ситуація, співвідношення попиту та пропозиції на робочу силу, товари та послуги; рівень підприємства – фінансово-економічні показники, кадровий потенціал, техніко-технологічний стан,

ресурсна база; рівень персоналу – кваліфікація, мотивація, дисципліна, лояльність працівників до підприємства.

Запропоновано модель формування економічної безпеки підприємства, яка охоплює вісім взаємопов'язаних етапів, а саме: визначення стратегічної мети забезпечення економічної безпеки; проведення постійного моніторингу внутрішнього та зовнішнього середовища; ідентифікація потенційних загроз та ризиків; оцінювання рівня економічної безпеки підприємства за функціональними складовими; розрахунок інтегрального показника економічної безпеки; розроблення комплексу заходів реагування та нейтралізації загроз; реалізація антикризових управлінських рішень; оцінювання ефективності реалізованих заходів та коригування стратегії.

Запропонована модель має комплексний характер і зорієнтована на збереження та примноження економічних ресурсів, попередження кризових явищ, нейтралізацію внутрішніх і зовнішніх загроз, що створює передумови для стійкого розвитку підприємства в умовах нестабільного середовища.

З метою об'єктивного визначення рівня економічної безпеки запропоновано інтегральний підхід, що передбачає: ідентифікацію ключових функціональних складових економічної безпеки (фінансова, кадрова, техніко-технологічна, ресурсна тощо); розрахунок узагальнених показників рівня безпеки для кожної складової; обчислення інтегрального показника рівня економічної безпеки підприємства на основі агрегованих даних.

У другому розділі кваліфікаційної роботи було здійснено комплексний аналіз господарської діяльності, забезпечення трудовими ресурсами та організації оплати праці ПрАТ «Обухівський молокозавод» за 2022–2024 роки. На основі аналізу техніко-економічних показників встановлено стійку позитивну динаміку таких показників, як: чистий дохід від реалізації продукції, собівартість реалізованої продукції, прибутковість, оборотність оборотних коштів, продуктивність праці та рентабельність виробництва. Незначне зниження рівня віддачі основних засобів у 2024 році не вплинуло суттєво на загальну позитивну динаміку.

Структура активів підприємства характеризується переважанням оборотних активів (70%). Упродовж аналізованого періоду відбулося істотне

збільшення необоротних активів, що зумовлено оновленням основних засобів та зростанням обсягів нематеріальних активів (у 2023 році). У 2024 році нематеріальні активи були повністю списані, ймовірно через продаж або ліквідацію. Також спостерігалось зростання оборотних активів, зумовлене збільшенням запасів, дебіторської заборгованості та витрат майбутніх періодів, що є позитивним фактором для підвищення платоспроможності підприємства.

Найбільшу частку в структурі основних засобів займають машини та обладнання, що свідчить про виробничу спрямованість підприємства. Основні засоби перебувають у задовільному технічному стані. Ефективність їх використання загалом зростає. Щодо оборотних коштів, найбільшу питому вагу займає дебіторська заборгованість за продукцію, роботи, послуги, що також є характерною рисою діяльності підприємств галузі.

Чисельність персоналу підприємства поступово зменшується. Водночас продуктивність праці зростає, а трудомісткість виробництва – знижується, що свідчить про підвищення ефективності використання трудових ресурсів. За віковими та освітніми характеристиками персонал є переважно середнього віку (35–49 років), із переважанням жінок і осіб із середньою спеціальною освітою.

Для цілісної оцінки економічної безпеки підприємства використано інтегральний індекс, який розраховувався на основі показників фінансової, інтелектуально-кадрової, ресурсної та техніко-технологічної складових. Отримане значення – 0,7662 – свідчить про достатній рівень економічної безпеки ПрАТ «Обухівський молокозавод». Водночас було виявлено низку загроз, зокрема в контексті забезпечення сировинною базою, підвищення кваліфікації персоналу та впровадження інноваційних технологій.

У третьому розділі обґрунтовано напрями підвищення рівня економічної безпеки підприємства, які передбачають запровадження постійного моніторингу фінансово-економічних показників з урахуванням специфіки молокопереробної галузі. З цією метою запропоновано впровадження програмного забезпечення PowerSim, що дає змогу вчасно ідентифікувати

загрози, формувати аналітичні прогнози та підтримувати прийняття управлінських рішень.

Проект передбачає інвестиції в розмірі 424 тис. грн, які планується здійснити за рахунок чистого прибутку. Очікуваний додатковий чистий дохід від реалізації проекту становить 910 тис. грн, що свідчить про трикратне перевищення обсягу інвестицій та строк окупності менше ніж пів року. Крім того, впровадження PowerSim сприятиме зростанню обсягів виробництва та чистого доходу на 0,5%, що є суттєвим у контексті забезпечення економічної стабільності підприємства.

Таким чином, реалізація запропонованого заходу є економічно доцільною та стратегічно виправданою, оскільки забезпечує не лише підвищення рівня економічної безпеки, а й закладає підґрунтя для сталого розвитку підприємства в умовах зростаючих загроз зовнішнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ареф'єва О. В. Планування економічної безпеки підприємств / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузьменко. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2021. – 170 с.
2. Ареф'єва О.В. Наукові основи формування економічної безпеки підприємств / О.В. Ареф'єва // Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 16–17 трав. 2023 р.) / М-во освіти і науки України; Європ. ун-т. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2023. – С. 49–53.
3. Білошкурська Н.В. Теоретичні аспекти економічної безпеки підприємств / Н.В. Білошкурська, М.В. Білошкурський // Сталий розвиток економіки. Міжнародний науково-виробничий журнал. –2023. - № 2'2023 (19). –С. 85-89.
4. Блонська В.І. Економіка підприємства. Теорія і практикум / В. І. Блонська, Т. Г. Васильців. – Львів: Магнолія 2006, 2008. – 288 с.
5. Бровкіна Ю.О. Підходи до вивчення поняття економічної безпеки підприємства / Ю.О.Бровкіна // Економіка: реалії часу. – 2023. – № 1 (17). – С. 122-128.
6. Варналій З. Проблеми і шляхи забезпечення економічної безпеки України / З. Варналій // Економіка і управління. – 2024. – №1. – С. 18-29.
7. Васильєв О. В. Формування системи управління економічною безпекою промислових підприємств / О.В. Васильєв, В.І. Мейта // Економічний аналіз.– Тернопіль, 2023. – Том 14. – № 2. – С. 138-145.
8. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: [монографія] / Т.Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 384с.
9. Васильців Т.Г. Чинники та джерела загроз економічній безпеці підприємства / Т.Г.Васильців, М.Б.Пасічник // Науковий вісник НЛТУ України. – 2018. – Вип.18. – С. 128-135.
10. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О.С. Власюк // Наукова доповідь Нац. ін-ту пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – Київ, 2019. – 48 с.

11. Гапак Н. М. Економічна безпека підприємства: сутність, зміст та основи оцінки / Н.М. Гапак // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка – Ужгород : УжНУ, 2022. – Вип. 3(40). – С. 62-65.

12. Гапак Н. М. Суть та еволюція поняття “економічна безпека підприємства” / Н.М.Гапак, І.В.Дочинець // Науковий вісник Ужгородського університету. 2024. – Вип. 2 (43). – С. 68-73.

13. Гічова Н.Ю. Діагностика та підвищення економічної безпеки підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Н. Ю. Гічова . – Дніпропетровськ, 2020 . – 20 с.

14. Гнилицька Л.В. Використання концептуальних основ збалансованої системи економічних показників для оцінки стану та рівня економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності // Л.В. Гнилицька // Фінанси, облік і аудит, – 2021. – № 18. – С. 263-271.

15. Гнилицька Л. Теоретико-методологічний інструментарій формування системи забезпечення економічної безпеки підприємства / Л. Гнилицька // Бухгалтерський облік і аудит. – 2024. – № 9. – С. 37-45.

16. Дикань В.Л. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / В. Л. Дикань, І. В. Воловельська, О. В. Маковоз. – Харків : УкрДАЗТ, 2011. – 266 с.

17. Діагностування безпеки промислового підприємства у трирівневій системі фінансових відносин : [монографія] / І.Б. Медведєва, М.Ю. Погосова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2021. – 264 с.

18. Довбня С. Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С. Б. Довбня, Н. Ю. Гічова // Фінанси підприємств. – 2018. – № 4. – С. 88-97.

19. Економічна безпека підприємства в конкурентному середовищі: Монографія / За наук. ред. проф. Войнаренка М.П. –Хмельницький: ХНУ, 2018. –382 с.

20. Євдокимов Ф.І. Узагальнююча оцінка фінансової складової рівня економічної безпеки підприємства / Ф.І.Євдокимов, О.В.Мізіна,О.О.Бородіна // Економічні праці ДонНТУ. – Донецьк: Вид-во ДонНТУ, 2022. – Вип. 47. – С. 6-12.

21. Живко З.Б. Методологія управління економічною безпекою підприємства : монографія / З.Б. Живко.– Львів: Ліга– Прес, 2022.– С. 74.

22. Жихор О.Б., Куценко Т.М. Економічна безпека : навч. посіб. / О. Б. Жихор, Т. М. Куценко. – Харків : ХІБС УБС НБУ, 2023. – 144 с.

23. Заїнчковський А. О. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / А. О. Заїнчковський, Т. М. Іванюта. – К. : Центр уч. л-ри, 2009. – 256 с.

24. Зубок М.І. Економічна безпека суб'єктів підприємництва: навч. посіб. / М.І. Зубок, В.С. Рубцов, С.М. Яременко, В.Г.Гусаров, І.І. Чернов. – К.: 2012 – 226 с.

25. Бойко, В., & Годованець, В. (2024). Структуризація наукових підходів до визначення сутності економічної безпеки підприємства. *Development Service Industry Management*, (3), 14–18. [https://doi.org/10.31891/dsim-2024-7\(2\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-7(2)).

26. Камишнікова О.В. Методика оцінки рівня економічної безпеки металургійного підприємства / О.В. Камишнікова // *Актуальні проблеми економіки*. – 2015. – № 11(101). – С. 77-82.

27. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: Навчальний посібник / М. І. Камлик. – К.: Атіка, 2005. – 432 с.

28. Карпенко Г. В. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства / Г.В. Карпенко // *Економіка держави*. – 2022. - №1. – С. 61-62.

29. Кирич Н.Б. Економічна та майнова безпека підприємства і підприємництва. Антирейдерство: [монографія] / Н. Б. Кирич, Б. М. Андрушків, Л. Я. Малюта та ін.– Тернопіль: Терно–граф, 2018. – 424 с.

30. Клопов І.О. Управління економічною безпекою промислового підприємства [Електронний ресурс] / І.О. Клопов. – Режим доступу: http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2024/eco_2024_1/2024_1/043-52.pdf

31. Коваленко О.В. Підходи до визначення поняття економічної безпеки підприємства / О.В. Коваленко, Л.В. Лисенко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_7_028.pdf.

32. Ковальов Д. Кількісна оцінка рівня економічної безпеки підприємства / Д. Ковальов, І. Плетнікова // Економіка України. – 2022. – № 4. – С 35-40.

33. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : [монографія] / Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. – К.: Лібра, 2023. – 280 с.

34. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємств: сутність і передумови формування / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов // Теорія та практика управління у трансформаційний період: Зб. наук. праць. – Донецьк : ІЕП НАН України, 2019. – Т. 3. – С. 3-7.

35. Корнієнко Т.О. Методика оцінки рівня економічної безпеки сільськогосподарських підприємств / Т.О. Корнієнко // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 4. – С.336-342.

36. Коробчинський О.Л. Методика формування системи економічної безпеки підприємства / О.Л. Коробчинський // Актуальні проблеми економіки. – 2019. – № 4. – С. 41-45.

37. Костюк Ж.С. Функціональні складові економічної безпеки підприємств залізничного транспорту / Ж.С.Костюк // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2023. – Вип. 42. – С. 308-311.

38. Косянчук Т. Ф. Діагностика економічної безпеки як основи стабільного функціонування підприємства / Т. Ф. Косянчук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2022. – № 3, т. 1. – С. 59-62.

39. Куліш А.М. Стратегія забезпечення належної економічної безпеки підприємства / А.М. Куліш // Управління фінансово-економічною безпекою : матеріали наук.-практ. конф., 28 серп. 2019 р. / Відп. за вип. А.М. Куліш. – Суми : СумДУ, 2019. – С. 15-18.

40. Лекарь С.І. Економічна безпека України: поняття та сутність термінології / С.І. Лекарь // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. – Львів : ЛьвДУВС, 2022. – Вип. 1. – С. 3-16.

41. Лоханова Н. Система управління станом економічної безпеки підприємства: проблемні питання, концепція розвитку / Н. Лоханова // Економіст. – 2015. – № 2. – С. 52–56.

42. Ляшенко О. М. Аналітичний огляд сучасних підходів до визначення сутності економічної безпеки підприємства. / О.М. Ляшенко // Вісник Запорізького національного університету. Економічні наук. – Запоріжжя, 2024, – № 1(21). – С. 254-263.

43. Марцин В.С. Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість - основні складові оцінки фінансового стану підприємства / В.С.Марцин // Економіка, фінанси, право. – 2024. - №7. – С. 26-29.

44. Мацеха Д.С. Функціональні складові економічної безпеки та показники їхньої оцінки для підприємств легкої промисловості / Д.С.Мацеха // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2023. Вип. 1(48) – С. 128-133.

45. Мігус І. П., Андрієнко В. М. Структура та основні елементи системи забезпечення економічної безпеки при управлінні безпекою праці на будівельних підприємствах // Бізнес Інформ. – 2024. – №10. – С. 213–219.

46. Мігус І. П. Корпоративне управління в системі економічної безпеки акціонерних товариств України : Монографія. [Текст] / І. П. Мігус, Л. М. Худолій, М. П. Денисенко, С. П. Міхно. – Черкаси : ТОВ «Маклаут» – 2022. – 274 с.

47. Мігус І.П. Методика прогнозування банкрутства та рейдерства як інструмент державного моніторингу стану фінансової безпеки України / І.П. Мігус, В.М. Андрієнко, С.С. Молодецький // Збірник наукових праць «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики» м. Харків №2, 2023 р.

48. Муренко Т. О. Діагностика загроз економічній безпеці підприємства / Т.О. Муренко // Економіка і фінанси. – 2022. – Вип. 1. – С. 3-6.

49. Нагорна І.І. Етапи реалізації механізму у забезпеченні стійкої економічної безпеки промислового підприємства // І.І. Нагорна // Прометей: регіональний зб. наук. пр. – Донецьк: ДЕГІ, 2019. – Вип. 2 (29). – С.104 - 106.

50. Нагорна І.І. Організаційно-економічний механізм у забезпеченні стійкої економічної безпеки промислових підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та

управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / І. І. Нагорна. – Одеса, 2008. – 22 с.

51. Нагорна І.І. Оцінка стійкої економічної безпеки промислового підприємства / І.І. Нагорна // Економічний простір. – 2024. – № 19. – С. 243-255.

52. Нусінова О.В. Ринкова безпека як складова безпеки підприємства // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.rusnauka.com/8_nnd_2011/economics/10_81665.doc.htm.

53. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К.: Правова єдність, 2019. – 544 с.

54. Пілова Д.П. Обґрунтування рівня економічної безпеки підприємства як критерію оцінки результатів його господарської діяльності // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2017. – Вип. 224, т. IV. – С. 900-910.

55. Піх М. З. Системні характеристики категорії «економічна безпека» / М. З. Піх // Актуальні питання економіки та управління у сучасних соціально-економічних умовах : зб. матер. міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Дніпропетровськ, 14–15 жовт. 2013 р.). – Дніпропетровськ : Герда, 2023. – 313 с. [С. 266–269]. – (Серія «Економіка і управління»).

56. Піх М. З. Формування галузевої специфіки щодо індикаторів економічної безпеки / М. З. Піх // Стратегічні напрями розвитку національної економіки у посткризовий період : матеріали II міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Львів, 18–19 берез. 2023 р.), – Львів, 2023. – 272 с. [С. 18–24].

57. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства : Підручник / [За заг. ред. С.Ф. Покропивного]. – К.: КНЕУ, 2001. – 528 с.

58. Портнова Г.О. Фінансова безпека підприємств: сучасні погляди щодо сутності та оцінки / Г.О. Портнова, В.М. Антоненко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1 – С. 345-355.

59. Посібник для малих та середніх підприємств молокопереробної галузі з підготовки та впровадження системи управління безпечністю

харчових продуктів на основі концепції НАССР. – К.: Міжнародний інститут безпеки та якості харчових продуктів (IFSQ), 2010. – 199с.

60. Потапенко В.Г. Екологічна складова в системі показників економічної безпеки [Електронний ресурс] / В.Г. Потапенко, Д.С. // Ефективна економіка. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2088>

61. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економіки України № 60 від 02.03.2007 р. [Електронний ресурс] / Правові системи НАУ // . – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1022.4251.0>.

62. Пухальська Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та її складові / Г.В. Пухальська, Г.О.Христич // Вісник Хмельницького Національного університету. – 2024. – №6. – Т. 1. – С. 197-200.

63. Рзаєв Г.І. Економічна безпека: напрями дослідження та її характеристики / Г.І. Рзаєв, Т.Г. Рзаєва, О.О. Синюк // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – Хмельницький, 2015. – № 3, Т.1. – С.238-246.

64. Рудницька О.В. Антикризові заходи національних господарств та виклики для економіки України в посткризовий період / О.В. Рудницька // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_1/Rudnitskaia.pdf.

65. Сак Т. В. Діагностування рівня економічної безпеки підприємства в умовах обмеженості інформації [Електронний ресурс] / Т.В.Сак // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – №3. – Режим доступу до журналу: www.global-national.in.ua

66. Системи управління безпекою харчових продуктів (ХАССП) за ДСТУ 4161 або ISO 22000 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.certsystems.kiev.ua/uk/dstu-4161-ili-iso-22000/sistemi-upravlinnya-bezpekoju-xarchovix-produktiv-xassp-za-dstu-4161-abo-iso-22000.html>.

67. Скорук О. В. Формування стратегії економічної безпеки підприємств дитячого харчування: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Скорук Олена Володимирівна. – Луцьк, 2012. – 269 с.

68. Скорук О.В. Особливості формування стратегії корпоративної безпеки підприємства / О. В. Скорук // Вісн. Нац. ун-ту “Львів. політехніка”. - 2024. – № 668. – С. 403-407.

69. Скриньковський Р.М Економічна безпека підприємства: сутність, класифікація та система діагностики / Р.М Скриньковський // Миколаївський національний університет ім. В.О.Сухомлинського. – Випуск 3, 2015. – С. 414-418.

70. Скриньковський Р.М. Діагностика фінансового, виробничого, трудового, соціально-економічного та інноваційно-інвестиційного потенціалів і аналіз потенційних ризиків підприємства в умовах невизначеності / Р. М. Скриньковський // Проблеми економіки. – 2015. – № 2. – С.186-193.

71. Сорокіна І.В. Теоретико-методологічні аспекти формування системи економічної безпеки підприємства / І.В. Сорокіна // Актуальні проблеми економіки : наук. екон. журнал. – 2019. –№ 12. – С.114-122.

72. Тищенко В.В. Організаційна підтримка забезпечення фінансової безпеки підприємств / В.В. Тищенко // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля. – 2023. – № 1– С. 154-158.

73. Ткаченко А.М. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства / А.М. Ткаченко, О.Л. Резніков // Вісник економічної науки України. – 2020. – №1 – С. 101-106.

74. Ткачук Г.О. Завдання, зміст та склад обліково-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства / Г.О. Ткачук // Обліково-аналітичне забезпечення в умовах управління фінансово-економічною безпекою підприємства: монографія під ред. проф. Немченка В.В. – Одеса, Фенікс. – 2015. – 360 с.

75. Ткачук Г.Ю. Теоретичні підходи до визначення економічної безпеки підприємств / Г.Ю. Ткачук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2022. – № 5. – Т. 2 – С. 15-18.

76. Халіна В.Ю. Методичний підхід щодо оцінки рівня економічної безпеки підприємства / В.Ю. Халіна // Економічна безпека і підприємництво.- Випуск 1(53). – 2024. – С.173-181.

77. Цигилик І.І. Економічна безпека підприємства в системі внутрішнього економічного механізму/ І.І. Цигилик, Т.М. Паневник // Економіка. Фінанси. Право.– 2024. – №12. – С. 3-5.

78. Черкасова С.О. Формування організаційно-економічного механізму управління процесом зміцнення економічної безпеки промислових підприємств / С.О. Черкасова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2024. – № 2 (7). – С. 22-27.

79. Чернега О.М. Критерії та показники фінансово-економічної безпеки підприємства / О.М. Чернега // Науково-методичні аспекти забезпечення економічної безпеки : монографія / за заг. ред. І.О. Кузнецової. – Одеса : Атлант, 2013. – С. 56-61.

80. Шергіна Л.А. Методичні засади оцінювання рівня економічної безпеки підприємства: показники, критерії ефективності / Л.А.Шергіна, Т.В.Кузнецова // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. – Спец. вип.: у 2 ч. Економіка підприємств: теорія і практика / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Кивський нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана»; відп. ред. А.Ф. Павленко. – К.: КНЕУ, 2010. – Ч. 2. – С. 203–212.

81. Шкарлет С. М. Еволюція категорії “безпека підприємства” в науковому та економічному середовищі / С. М. Шкарлет // Формування ринкових відносин. – 2023. – № 6. – С. 7-12.

82. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект : [монографія] / С. М. Шкарлет. – К.: Книжкове видавництво НАУ, 2007. – 432 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Функціональні складові оцінки рівня економічної безпеки підприємства

Функціональні складові	Зміст, функціональні критерії	Методи дослідження	Показники	Позитивні сторони
1	2	3	4	5
Фінансова	Забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості і незалежності підприємства	Оцінка та аналіз фінансової стійкості	Коефіцієнт автономії, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, коефіцієнт загальної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності	Визначення типу фінансової стійкості підприємства: абсолютний, достатній, задовільний, незадовільний, критичний стан
Інтелектуально-кадрова	Збереження та розвиток інтелектуального потенціалу підприємства; ефективне управління персоналом. Охоплює організацію системи підбору, найму, навчання й мотивації праці необхідних працівників, включаючи матеріальні та моральні стимули, престижність професії, волю до творчості, забезпечення соціальними благами.	Оцінка загроз негативних дій і можливої шкоди від таких дій	Коефіцієнт кваліфікації працівників підприємства, інтелектуально-оброєність, норма доходності співробітників підприємства від використання інтелектуальної власності, коефіцієнт плинності кадрів, коефіцієнт фізичного старіння кадрів	Визначення рівня інтелектуально-кадрової безпеки підприємства: абсолютний, достатній, задовільний, незадовільний, критичний стан
Інформаційна	Ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення господарської діяльності підприємства (організації), забезпечення захисту інформації, досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи усіх підрозділів	Оцінка загроз негативних дій і можливої шкоди від таких дій	Коефіцієнт повноти інформації, коефіцієнт точності інформації, коефіцієнт суперечливості інформації	Визначають рівні інформаційної безпеки підприємства: абсолютний, достатній, задовільний, незадовільний, критичний стан

продовження додатку А

1	2	3	4	5
Політико-правова	Усебічне якісне правове забезпечення діяльності підприємства, дотримання чинного законодавства, правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства	Оцінюють експертним методом	Питома вага судових й господарських справ Коефіцієнт якості юридичних послуг Коефіцієнт юридичного менеджменту Частка витрат на юридичне забезпечення діяльності підприємства	
Ресурсна	Досягнення найбільш ефективного використання економічних ресурсів	Оцінка загроз негативних дій і можливої шкоди від таких дій	Рівень забезпечення виробництва матеріальними ресурсами, швидкість обороту матеріальних запасів, термін зберігання запасів	Визначають рівні ресурсної безпеки підприємства: абсолютний, достатній, задовільний, незадовільний, критичний стан
Техніко-технологічна	Ступінь відповідності застосовуваних на підприємстві технологій сучасним світовим аналогам щодо оптимізації витрат ресурсів, забезпечення технологічної незалежності і досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу підприємства	Оцінка конкретних технологічних процесів і пошук внутрішніх резервів поліпшення використовуваних технологій, оцінка перспектив розвитку ринків продукції підприємства	Коефіцієнт оновлення продукції, коефіцієнт освоєння нової продукції, коефіцієнт освоєння нової техніки, коефіцієнт оновлення технології	Впровадження технологічного розвитку підприємства шляхом оптимізації витрат за програмою технологічного розвитку, для вибору альтернатив опрацювання власних розробок або придбання патентів і необхідного устаткування на ринку
Силова			частка витрат на охорону підприємства в загальній структурі виробничих витрат; забезпеченість працівників підприємства службою охорони	забезпечення фізичної безпеки працівників підприємства і збереження його майна

Продовження додатку А

1	2	3	4	5
Ринкова	Відображає захист від неефективно обраної моделі поведінки на ринку, помилок у товарній, ціновій та збутовій політиці, виготовлення неконкурентоспроможної продукції.	Використання експрес-аналізу	Виявлення сильних та слабких сторін підприємства, його загроз та можливостей.	Експертна градація рівнів ринкової безпеки
Інтерфейсна	Відображає умови співпраці з економічними контрагентами: постачальниками, посередниками, інвесторами, споживачами, фінансовими структурами	Оцінюють експертним методом	Імідж, досвід роботи, фінансовий стан, обов'язковість виконання контрактів, тенденції розвитку, економічний потенціал	Визначає надійність економічних контрагентів
Екологічна			Коефіцієнт безпечності продукції, коефіцієнт "екологічного" баласту, коефіцієнт забруднення середовища	мінімізація забруднення довкілля

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.2023 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	499	2498
первісна вартість	1001	2447	4587
накопичена амортизація	1002	1948	2089
Незавершені капітальні інвестиції	1005	364	336
Основні засоби:	1010	175456	214122
первісна вартість	1011	320012	384869
знос	1012	144556	170747
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
знос	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	6102	77225
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	182421	294181
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	104155	122105
Виробничі запаси	1101	56680	51510
Незавершене виробництво	1102	3885	4279
Готова продукція	1103	42338	64448
Товари	1104	1252	1868
Поточні біологічні активи	1110	0	0

1	2	3	4
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	212497	285378
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	3675	8154
з бюджетом	1135	951	24
у тому числі з податку на прибуток	1136	902	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	151493	233296
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	5351	418
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	34704	13430
Готівка	1166	396	14
Рахунки в банках	1167	0	0
Витрати майбутніх періодів	1170	419	884
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	7967	3087
Усього за розділом II	1195	521212	666776
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	703633	960957
Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3797	3797
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	232711	397186
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	236508	400983

II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	207018	202270
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітного періоду)	1534	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	207018	202270
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	75964
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість:			
за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	72125	116092
за розрахунками з бюджетом	1620	11435	11153
за у тому числі з податку на прибуток	1621	0	8733
за розрахунками зі страхування	1625	551	841
за розрахунками з оплати праці	1630	2047	2918
за одержаними авансами	1635	0	0
за розрахунками з учасниками	1640	601	594
із внутрішніх розрахунків	1645	162248	124334
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	4969	5976
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	6131	20432
Усього за розділом III	1695	260107	358304
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	703633	960957

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2023 рік

I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2706103	2024684
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-2052854	-1521831
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	653249	502853
Валовий: збиток	2095	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Інші операційні доходи	2120	3220	4568
Адміністративні витрати	2130	-22668	-18457
Витрати на збут	2150	-363425	-268928
Інші операційні витрати	2180	-10940	-13132
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	259436	206904
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	3382	4289
Інші доходи	2240	619	792
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	-62046	-53774
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	-688	-152
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	200703	158059
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	36180	28428
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	164523	129631
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	0	0

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	164523	129631

III. Елементи операційних витрат

Матеріальні затрати	2500	1763122	1409205
Витрати на оплату праці	2505	74980	61650
Відрахування на соціальні заходи	2510	16408	13480
Амортизація	2515	27668	26299
Інші операційні витрати	2520	343904	253166
Разом	2550	2226082	1763800

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Середньорічна кількість простих акцій	2600	361592	361592
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	361592	361592
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом) за 2023 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	3055744	2340197
Повернення податків і зборів	3005	0	0
у тому числі податку на додану вартість	3006	0	0
Цільового фінансування	3010	1612	1397
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0	0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	0	0
Надходження від повернення авансів	3020	91704	2534
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	31	20
Інші надходження	3095	632	90
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	-2932033	-2061954
Праці	3105	-61458	-50128
Відрахувань на соціальні заходи	3110	-16409	-17318
Зобов'язань з податків і зборів	3115	-69475	-110285
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	-26544	-32949
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	-25919	-63367
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	-1090	-1012
Інші витрачання	3190	-25941	-8404
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	44407	96149
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	0	0
необоротних активів	3205	252	2580
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	12	1726
дивідендів	3220	0	0
Надходження від деривативів	3225	0	0
Надходження від погашення позик	3230	10000	5000
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0
Інші надходження	3250	0	0

Витрачання на придбання:			
фінансових інвестицій	3255	0	-6102
необоротних активів	3260	-62422	-44485
Виплати за деривативами	3270	0	0
Витрачання на надання позик	3275	-5000	-5000
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	0	0
Інші платежі	3290	0	0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-57158	-46281
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Власного капіталу	3300	0	0
Отримання позик	3305	687916	37306
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	0	0
Інші надходження	3340	0	113082
Витрачання на:			
Викуп власних акцій	3345	0	0
Погашення позик	3350	591418	74044
Сплату дивідендів	3355	-100008	0
Витрачання на сплату відсотків	3360	-5609	-1526
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	0	0
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	0	0
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	0	0
Інші платежі	3390	0	-108351
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-9119	-33533
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	-21870	16335
Залишок коштів на початок року	3405	34704	17455
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	596	914
Залишок коштів на кінець року	3415	13430	34704

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.2024 р.

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	216956	288984
первісна вартість	1011	389792	497008
знос	1012	172836	208024
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		0
інші фінансові інвестиції	1035	77225	77225
Інші необоротні активи	1090		0
Усього за розділом I	1095	294181	366209
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	122105	111350
Виробничі запаси	1101	51510	70728
Незавершене виробництво	1102	4279	6042
Готова продукція	1103	64448	30856
Товари	1104	1868	3724
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	285378	315882
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	8154	8745
з бюджетом	1135	24	37
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	
із внутрішніх розрахунків	1145	233296	380464
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	418	913
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	
Гроші та їх еквіваленти	1165	13430	33152
Готівка	1166	14	23
Рахунки в банках	1167	0	
Витрати майбутніх періодів	1170	884	187
Інші оборотні активи	1190	3087	1011
Усього за розділом II	1195	666776	851741
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1200	0	
	1300	960957	1217950

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3797	3797
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Резервний капітал	1415	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	397186	450918
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	400983	454715
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	202270	163493
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Усього за розділом II	1595	202270	163493
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	75964	154819
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість:			
за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	116092	155939
за розрахунками з бюджетом	1620	11153	13066
за у тому числі з податку на прибуток	1621	8733	9087
за розрахунками зі страхування	1625	841	1266
за розрахунками з оплати праці	1630	2918	4645
за одержаними авансами	1635	0	0
за розрахунками з учасниками	1640	594	1789
із внутрішніх розрахунків	1645	124334	215979
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	5976	9567
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	20432	42732
Усього за розділом III	1695	358304	599742
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	960957	1217950

ДОДАТОК Л

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2024 рік

I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3202272	2706103
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-2342351	-2052854
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	859321	653249
Інші операційні доходи	2120	5034	3220
Адміністративні витрати	2130	-26531	-22668
Витрати на збут	2150	-446501	-363425
Інші операційні витрати	2180	-23454	-10940
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	367869	259436
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	5477	3382
Інші доходи	2240	116	619
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	-62482	-62046
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	-1421	-688
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	309559	200703
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-55827	-36180
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	253732	164523
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	0	0

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	253732	164523

III. Елементи операційних витрат

Матеріальні затрати	2500	1944364	1763122
Витрати на оплату праці	2505	109285	74980
Відрахування на соціальні заходи	2510	23122	16408
Амортизація	2515	37373	27668
Інші операційні витрати	2520	417386	343904
Разом	2550	2531530	2226082

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Середньорічна кількість простих акцій	2600	0	0
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом) за 2024 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	3685041	3055744
Повернення податків і зборів	3005	0	0
у тому числі податку на додану вартість	3006	0	0
Цільового фінансування	3010	2031	1612
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0	0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	0	0
Надходження від повернення авансів	3020	159105	91704
Надходження від страхових премій	3050	0	0
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	0	0
Інші надходження	3095	522	632
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	-3424461	-2932033
Праці	3105	-87029	-61458
Відрахувань на соціальні заходи	3110	-23294	-16409
Зобов'язань з податків і зборів	3115	-106774	-69475
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	-55474	-26544
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	-27351	-25919
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	-1277	-1090
Витрачання на оплату авансів	3135	0	0
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	0	0
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	0	0
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	0	0
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	0	0
Інші витрачання	3190	12915	-25941
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	19226	44407
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:	3200		0

Продовж. додатку М

фінансових інвестицій			
необоротних активів	3205	1993	252
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	0	12
дивідендів	3220	0	0
Надходження від деривативів	3225	0	0
Надходження від погашення позик	3230	5000	10000
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0
Інші надходження	3250	0	0
Витрачання на придбання:			
фінансових інвестицій	3255	0	0
необоротних активів	3260	-100332	-62422
Виплати за деривативами	3270	0	0
Витрачання на надання позик	3275	-5000	-5000
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	0	0
Інші платежі	3290	0	0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-98339	-57158
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Власного капіталу	3300	0	0
Отримання позик	3305	689060	687916
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310		0
Інші надходження	3340	355	0
Витрачання на:			
Викуп власних акцій	3345	0	0
Погашення позик	3350	749896	591418
Сплату дивідендів	3355	0	-100008
Витрачання на сплату відсотків	3360	-13190	-5609
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	0	0
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	0	0
Інші платежі	3390	0	0
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-73671	-9119
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	20216	-21870
Залишок коштів на початок року	3405	13430	34704
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	-494	596
Залишок коштів на кінець року	3415	33152	13430